MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂŢII STATULUI

MÎNA LUNGĂ A SPIONAJULUI AMERICAN

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITĂŢII STATULUI

Uz intern

MÎNA LUNGĂ A SPIONAJULUI AMERICAN

SERVICIUL EDITORIAL ŞI CINEMATOGRAFIC
1981

Traducere selectivă din limba italiană,
prelucrare și adaptare de ION TAMEȘ și SERGIU SPINU

Coperta executată de VICTOR JERCA

CUVÎNT ÎNAINTE

Lucrare editată și difuzată marelui public de o editură italiană, Mîna lungă a spionajului american *are caracter de analiză asupra unor evenimente internaționale, reliefînd cu pregnanță rolul pe care l-a jucat C.I.A. în desfășurarea acestora.*

Dezvăluirile făcute de autor, pe baza unor documente, interviuri, mărturisiri ale unor persoane angrenate în acțiuni, evidențiază implicarea tot mai crescută a serviciilor de spionaj în viața politică internațională.

Acțiunile spionajului american au reținut atenția opiniei publice mondiale, stîrnind îngrijorarea chiar a unor cercuri guvernamentale din S.U.A., care au fost obligate să reacționeze într-un fel sau altul.

Astfel, la numai un an de la apariția acestei lucrări a fost instituită o comisie senatorială de anchetă asupra activității C.I.A., avînd în frunte pe Nelson Rockefeller.

La capătul a cinci luni de investigații, comisia senatorială de anchetă a prezentat președintelui S.U.A. un raport voluminos, însă, cum era de așteptat, acesta n-a adus prea multe elemente noi față de ceea ce se cunoștea. Partea din raport ce a fost dată publicității susține că, în general, C.I.A. n-a comis fapte „teribil de ilegale", cel puțin pe teritoriul Statelor Unite.

O serie de acțiuni ale C.I.A., ca: interceptarea telefoanelor, controlul corespondenței, luarea în evidență a unor cetățeni nevinovați, sînt motivate de comisia senatorială de anchetă ca fiind în conformitate cu dispozițiile privind securitatea internă a Statelor Unite. Acest raport însă avea și alte 80 de pagini care se refereau la activitatea C.I.A. în exterior, constituind partea secretă a raportului ce n-a mai fost dată publici-

tăţii. Ea cuprinde realizarea concretă, de către C.I.A., a proiectelor politicii S.U.A. faţă de anumite ţări în care au fost organizate lovituri de stat, răsturnări de guverne, acţiuni brutale asupra unor personalităţi politice, imixtiuni în treburile interne ale altor popoare etc.

Aşa se explică reflecţia senatorului Richard B. Russel, ce afirma că „...îţi îngheaţă măduva spinării cînd auzi ce pot face în lume agenţii Statelor Unite", sau cea a senatorului Leverett Saltonsall : „...nu vreau să cercetez prea mult asupra serviciului secret american de teamă să nu aflu informaţii pe care prefer să nu le cunosc".

Apreciem că, pentru cadrele Ministerului de Interne, această carte prezintă interes întrucît oferă o imagine de proporţii asupra activităţii spionajului american şi a metodelor cu care acţionează.

Potrivit unor date apărute în presa occidentală, Statele Unite ar avea în exterior peste 200 000 de agenţi, iar numai pentru anul 1980 a fost alocată activităţii de spionaj suma de 12,9 miliarde dolari. Pentru a crea posibilităţi spionajului american de a acţiona nestingherit, controlul senatorial asupra C.I.A. a fost diminuat. În ultimul timp, din cele opt comisii senatoriale cu misiuni de a supraveghea activitatea C.I.A. au rămas numai două. În faţa unor insuccese, ca, de pildă, cel din Iran, şefii C.I.A. încearcă să restabilească acum un echilibru corespunzător între informaţiile din sursă umană şi cele obţinute prin aparatură tehnică şi electronică, ceea ce presupune o creştere numerică a agenţilor spionajului american în toate colţurile lumii şi o îmbunătăţire calitativă a valorificării lor. Semnificativă celor arătate este părerea unui cadru al C.I.A., fostul ambasador al S.U.A. în Portugalia, Franck Carlucci, potrivit căreia : „Agenţii noştri nu trebuie să-şi petreacă timpul numai în baruri sau fotografiind documente secrete. Sarcina lor principală trebuie să fie aceea de a menţine contacte cu persoane ce deţin poziţii cheie în diverse guverne, în diverse partide".

Se poate aprecia că toate acestea nu reprezintă altceva decît imaginea unui spionaj total, căruia va trebui să-i facă faţă şi cadrele Ministerului de Interne din ţara noastră.

AUTORII TRADUCERII

Capitolul I

Spionaj din cer

O scînteiere portocalie, o bufnitură înfundată, ambele urmate de cabrarea avionului în faţă, şi astea, pe cerul munţilor Urali, la douăzeci de mii de metri înălţime.

Francis Gary Powers, de 28 de ani, un blond moţat, neastîmpărat, locotenent, pilot în aviaţia americană, trage o manetă, îşi aranjează centura de siguranţă, vrînd să se catapulteze.

Urmează însă o a doua fulgerare portocalie care luminează aripile, botul şi coada avionului. Powers bagă de seamă că salopeta începe să se umfle, iar avionul îşi pierde presiunea. Apoi, îşi spune în sinea sa : „Nu se mai poate face nimic."

Ştie ce are de făcut în situaţii critice, doar l-au instruit la cursuri şi i-au repetat-o de multe ori înaintea ultimei decolări : „Întîmple-se orice s-ar întîmpla, numai să nu cazi pe pămîntul Uniunii Sovietice. O defecţiune tehnică, interceptarea ta de către avioanele şi tunurile sovietice, imposibilitatea de a continua misiunea, indiferent ce-ar fi, nu-ţi rămîn decît două alternative. Prima : acţionezi întrerupătorul pentru a te paraşuta. Automat, după 70 de secunde, un dispozitiv cu ceas va detona 1500 grame de ciclonită care va dezintegra avionul. A doua : să recurgi la dolarul de argint prevăzut cu cîrlig metalic, pe care să-l ai întotdeauna la indemînă într-un buzunar al jachetei. Sub cîrlig există un ac. Vîrful acului are trei striaţii aproape invizibile, impregnate cu o substanţă neagră lipicioasă (curara—otravă secretată de un batracian). Va fi suficient să te înţepi o singură dată pentru a ajunge în lumea eroilor Statelor Unite ale Americii".

Francis Gary Powers nu acţionează însă întrerupătorul şi nici nu trage cîrligul de pe dolarul de argint. Se urcă pe scaun şi iese din carlingă cu paraşuta în spate. Reuşeşte să iasă la timp şi vede cum avionul, lipsit acum de control, cade

vertiginos, în picaj, spre sol. Apoi i se încețoșează vederea, închide ochii și se lasă purtat de vînt. Își dă seama că trupul lui oscilează liber în spațiu și că este inevitabil tras în jos, tot mai în jos.

Acțiunea se petrece la 1 mai 1960. Pentru a doua jumătate a lunii este programată la Paris o întîlnire a „celor patru mari“ : premierul britanic, Harold Mac Millan ; primul ministru sovietic, Nikita Hrușciov ; președintele francez, Charles de Gaulle ; președintele american, Ike Eisenhower. Tema întîlnirii — destinderea și pacea mondială.

La 5 mai însă, exact cu unsprezece zile înaintea conferinței la cel mai înalt nivel, Hrușciov convoacă Sovietul Suprem pentru a anunța : „Un avion american U 2 a fost doborît la Sverdlovsk în timp ce viola spațiul aerian sovietic în scop de provocare, urmărind torpilarea conferinței de la Paris“. O oră mai tîrziu, vestea face turul Moscovei. Corespondenții ziarelor străine cer o conferință de presă. „De ce nu“, răspunde Hrușciov, și imediat purtătorii săi de cuvînt confirmă doborîrea avionului american.

Primul răspuns al Washingtonului sosește abia la 7 mai : „Este absurd să vorbim de provocare. Este vorba de un avion meteorologic de la N.A.S.A. ce a trecut involuntar frontiera Turciei pentru simplul fapt că pilotul nu a avut suficient oxigen“.

Dezmințirea Moscovei nu întîrzie : „Este o minciună, a fost un zbor de spionaj deasupra pozițiilor noastre de apărare. Sîntem în posesia avionului și a pilotului. Iată fotografiile“.

La 8 mai, Departamentul de Stat american recunoaște acțiunea de spionaj, însă precizează că inițiativa acesteia n-a avut binecuvîntarea Washingtonului. A doua zi însă, un al treilea comunicat anunță că președintele Eisenhower își asumă întreaga responsabilitate pentru cele petrecute. În acest moment Hrușciov se înfurie și cere ca, la conferința de la Paris, să i se prezinte cele mai adînci scuze. Eisenhower încearcă să-l calmeze și, la 11 mai, dispune publicarea celui de-al patrulea comunicat, prin care se angajează că nici un avion U 2 n-o să mai violeze spațiul aerian sovietic. Dar, de acum încolo, atmosfera conferinței este deteriorată. Vor fi discursuri și promisiuni, ca pînă la urmă totul să fie redus la nimic concret : este vina lui Francis Gary Powers, pilotul recrutat de C.I.A., care n-a făcut să explodeze avionul, nici nu s-a înțepat cu

acul infectat cu curara, furnizînd astfel probe că Statele Unite spionează lumea chiar din ceruri.

Ce este C.I.A. ?

Pînă în decembrie 1955, locotenentul Powers, bine făcut, cu mîini late ca niște lopeți, originar dintr-o regiune muntoasă din Virginia, știe doar că este un sector „super secret“ al guvernului american, denumit „Central Intelligence Agency“, citat însă, de toată lumea, cu simplele inițiale. Apoi, la 12 ianuarie 1956, în timp ce se află în serviciul bazei aeriene Turner din Albany, în Georgia, este chemat la raport și i se comunică :

— Domnul Williams Collins vrea să-ți vorbească.

El, Powers, nu cunoaște însă nici un Collins și, de aceea, cînd îl are în față, îl întîmpină cu un simplu :

— Ce doriți ?

Interlocutorul îl întreabă și el, scurt :

— Ești dispus să te transferi peste ocean pentru 18 luni ? Este vorba de o muncă bine plătită. Gîndește-te și vino mîine la mine. Îți voi da și alte explicații.

Powers nu doarme toată noaptea, gîndind la ce-o fi vrînd și cine o fi acest Collins. Dis-de-dimineață se duce la comandant și întreabă de el. Williams Collins sosește flancat de alți doi inși și se prezintă imediat :

— Sîntem de la „Central Intelligence Agency“. Căutăm piloți. Ești în stare să zbori pe un avion absolut nou, capabil să atingă parametri nerealizați pînă acum de vreun alt avion ? La început salariul va fi de 1500 de dolari pe lună ; acum abia cîștigi 700. Pe timpul operațiilor salariul se va ridica la 2500 de dolari, fără să mai punem la socoteală premiile și indemnizațiile de zbor. Accepți ? Trebuie să răspunzi imediat, aici, în fața noastră. Știm totul despre dumneata.

Francis Gary Powers ar vrea să găsească o scuză pentru a cîștiga timp, însă, în cuvintele lor, în afara salariului deloc neglijabil, găsește un lucru care îl fascinează enorm : tipul avionului — U 2 — dorit de un „mare“ de la C.I.A., Richard Bissel, perfecționat de Trevor Gardner de la aviația militară americană, construit de societatea Lockheed și omologat in august 1955. Este cel mai modern avion-spion din lume, dotat cu camere de luat vederi, aparatură pentru a filma orașe, sate, aerodromuri, cîmpuri balistice și submarine, adăposturi pentru tancuri, manevre militare. Proiectul de fabricație, respins de Pentagon la 7 iunie 1954, a fost aprobat la 16 decembrie, același an, cu trei condiții : avionul să fie destinat exclusiv activității de spionaj ; de folosirea lui să răspundă numai C.I.A. ; pentru

fiecare operație să existe aprobarea președintelui Statelor Unite. U 2 a devenit astfel visul oricărui pilot.

— Accept, spune Powers.

— Nu ne îndoiam, surîde Collins.

Își dau mîna și, în timp ce il fixează pe locotenent, Collins adaugă :

— O parte a muncii dumitale va consta în executarea de zboruri de recunoaștere de-a lungul frontierelor sovietice, avînd la bord dispozitive extrem de sensibile pentru captarea semnalelor radio și radar. Principala misiune însă va fi aceea de a survola Uniunea Sovietică. Avem informații că pe teritoriul ei s-au înălțat complexe industriale și militare formidabile, orașe întregi, baze noi de rachete. Nu cunoaștem însă unde sînt dislocate. Iată de ce am conceput „Operația Overflight", organizată și condusă de C.I.A. Îți pare rău că ai acceptat ?

— Accept și acum, răspunde Powers.

— Atunci, succes ! încheie Collins și îi strînge din nou mîna. Ceilalți doi, care nu scoseseră nici o vorbă, fac un gest afirmativ prin înclinarea capului.

După prima perioadă de antrenament, făcută în Statele Unite, locotenentul Powers este transferat la baza aeriană din Incirlik — Turcia și de aici la Peshawar, în Pakistan.

Oricum, Powers nu este numai un pilot perfecționat, ci chiar un agent al C.I.A., aparține unui „comando" de 100 de oameni, printre care există șapte piloți. El este cel mai bine pregătit dintre cei șapte.

Într-o zi, sosește la Peshawar un șef al serviciului secret care le spune că trebuie să se grăbească și că timpul este prea scurt pentru a putea identifica posibilul număr mare de obiective importante. Le mai spune, în concluzie, că rușii ar fi pe punctul de a găsi soluția dirijării proiectilelor spre roțile U 2-urilor.

— Ce s-ar întîmpla dacă unul din noi ar fi nevoit să aterizeze în Rusia ? întreabă Powers. Teritoriul este imens. Putem intra în contact cu cineva ? Dumneavoastră ne veți da acum cîteva adrese, nu-i așa ?

— Nu este posibil ! răspunde șeful.

— Cum așa ? insistă Powers. Accept ideea că avionul poate fi doborît și pilotul luat prizonier. Ce vom povesti sovieticilor atunci ?

— Aici am vrut să ajung, replică interlocutorul. Aprinde o țigară, se așază și ține un adevărat discurs. Le vorbește de

mecanismul pentru dezintegrarea avionului, accentuind mai mult asupra dolarului de argint cu cîrlig metalic și otravă, despre nevoia de a muri așa cum moare orice agent al C.I.A.

În timpul anilor 1958, 1959 și în primele luni ale lui 1960 sînt efectuate zboruri de recunoaștere de-a lungul frontierelor sovietice. Din cînd în cînd, mai îndeplinesc cîte o „misiune specială". La jumătatea lui aprilie însă, colonelul William Shelton, comandantul unității, îl convoacă pe Powers. Îi arată zeci de hărți geografice și îl avertizează :

— Locotenente, fii gata ! Foarte curînd vei primi ordinul de plecare din Peshawar. Vei survola Afganistanul, vei traversa lanțul muntos Hindu Kush, o să intri apoi în Uniunea Sovietică și te vei roti peste Dușambe, marea Aral, Celiabinsk, Sverdlovsk, pînă la Kirov, Arhanghelsk și peninsula Kola. Apoi vei continua spre nord, către marea Barenț, pînă la Bodö, în Norvegia. În total, 3800 de mile. Va fi prima noastră încercare de survolare a întregului teritoriu sovietic. Vreo nelămurire ?

— Nici una, răspunde locotenentul.

Pentru un agent C.I.A., oricare ar fi misiunea, nu există dificultăți sau, dacă există, nu trebuie să facă din ele un caz. În concluzie, ordinele nu se discută.

Trec 15 zile și apare ordinul. Îl dă Shelton, în persoană :

— Locotenente, a sosit momentul !

La ora 5,20 a zilei de 1 mai, Francis Gary Powers se urcă la bordul U 2-ului. E cald, o zi splendidă.

— N-avem încă aprobarea Casei Albe, spune Shelton, însă este o chestiune de minute.

Powers transpiră. Cascheta de pe capul său pare a fi o plită încinsă. Salopeta e umedă.

Este 6,20. Cu o zi în urmă se primise doar prin radio consensul președintelui. De ce atîta întîrziere ?

Aprobarea sosește la 6,40. Powers nu zăbovește nici un moment, decolează accelerînd progresiv, cu dorința fermă de a recupera timpul pierdut. La urma urmelor este un zbor incolor, în limitele rutinei normale. Ofițerul își refuză orice relaxare, dar nici că poate să și-o permită, chiar de ar vrea, granița fiind, de fapt, alături. Vede o zonă cu o cortină de nori acoperind peisajul și munții. Apoi dispar norii și apare un cer cristalin și neted. Granița este aici.

Powers apasă un buton : camere și aparate fotografice „mitraliază" deodată toată fîșia teritoriului sovietic deasupra căreia zboară U 2-ul. Și așa, zece, douăzeci, treizeci de minute.

Zărește, pe neașteptate, mult mai jos, dîra de condensare lăsată de un reactor ce zboară foarte iute, însă în direcție opusă U 2-ului.

„M-au interceptat cu radarul" gîndește Powers. „Frumusețea e că nu-mi pot face nimic ; mă aflu la o altitudine prea mare. Cine știe cît necaz, cîtă dezamăgire, bieții ruși ! Știu, probabil, că deja de patru ani zburăm peste capetele lor. Cel puțin nu protestează ; își recunosc propria incapacitate".

U 2-ul fotografiază obiectivele industriale din Celiabinsk, se îndreaptă spre Urali, cu vîrfurile acoperite de zăpadă și povîrnișurile verzi pe ambii versanți ; execută cîteva viraje deasupra Sverdlovskului, cîndva un mic orășel, acum sediul multor fabrici cu profil militar. Powers Gary Francis este mulțumit ; nici un avion american n-a zburat vreodată deasupra acestei zone. Citind harta geografică din fața sa, constată că nu conține nici o însemnătate privind industria Sverdlovskului care, acum, mărită de binoclu și fotografiată corect, defilează sub ochii lui, jos, la 20 000 de metri. Reușește să marcheze harta cu patru cruciulițe. Apoi vede acea scînteie portocalie, urmată de o bufnitură surdă și cabrarea aparatului în față.

— Dumnezeule, m-au nimerit ! exclamă.

Se salvează cu parașuta. „Am să mă omor" îi este primul gînd, cînd cade în mîna sovieticilor. De la Sverdlovsk este transportat la Moscova cu avionul. Coboară pe scara din spate și-l instalează apoi într-o limuzină neagră, cu perdele speciale la ferestre, care permite să vadă afară fără a putea fi văzut în interiorul ei.

Autoturismul, escortat de doi motocicliști, se îndreaptă cu toată viteza spre închisoarea din Lubianka, cartierul general al K.G.B. (Comitetul Securității Statului).

În fața porților metalice șoferul claxonează de trei ori. Cineva, din spatele unui geamlic, trage cu coada ochiului, apoi apare portarul.

Limuzina intră în curte, îi cere să coboare. Locotenentul american se trezește deodată în mijlocul a patru oameni cu care se îndreaptă apoi spre o intrare străjuită de un ostaș înarmat. La doi metri de intrare se află un ascensor, care duce deasupra, pe un coridor bine iluminat, cu vreo douăzeci de încăperi ; îi oferă și lui o astfel de încăpere.

— Dați-mi hainele dumneavoastră și luați-le pe acestea !

Pantalonii nu au curea. Pantofii nu au șireturi. Haina este prea largă. Lenjeria intimă este puțin aspră, dar curată.

— Și acum, veniți cu noi !

Îl duc într-o sală mare. În mijloc, o masă cu 12 persoane. În fața mesei, un scaun.

— Luați loc, vă rog !

Și astfel, încep interogatoriile. De zeci și sute de ori îl întreabă : numele, prenumele, naționalitatea, gradul, scopul survolării Uniunii Sovietice, unde trebuia să ajungă și să aterizeze. El adoptă tactica cea mai simplă : spune adevărul cu privire la amănuntele nesemnificative ca să-i fie crezute minciunile despre elementele majore. Dar interpreții alternează în traducerea declarațiilor sale. Sosesc și alte persoane, care rămîn în picioare în spatele celor așezați la masă.

— Nu sînt agent secret, ci un simplu pilot. Mi-au indicat un itinerar. Care ? Îl cunoașteți deja, este însemnat pe harta reținută de dumneavoastră. Trebuia să zbor pe această rută pentru a controla cîteva obiective, totul este aici. Aveți dreptate, avionul este un U 2. În afara aparaturii de bord, nu știu ce altă aparatură și dispozitive speciale o fi avînd la bord.

— De ce acest zbor cu 15 zile înaintea conferinței la nivel înalt de la Paris ? O tentativă a Statelor Unite de a sabota conferința ?

— Vă repet, sînt doar pilot și nu mă pricep în ale politicii. Cred însă că pentru a sabota o conferință n-ar fi deloc necesar un avion, ar ajunge să nu te prezinți.

— La ce înălțime zburați ?

— La 20 000 de metri, înălțimea maximă pe care o poate atinge acest tip de avion.

Francis Gary Powers știe foarte bine că spune o minciună, fiindcă U 2-urile pot zbura la 22, 24, chiar și la 28000 de metri. Continuă deci să susțină această minciună, încercînd să transforme capturarea sa într-un serviciu pentru C.I.A.

Dacă rușii îl cred și își reglează tunurile lor pînă la 20 000 de metri, atunci va fi ușor ca U 2-urile să zboare ceva mai sus și să survoleze nestingherite Uniunea Sovietică.

Interogatoriul este condus de Roman Rudenko, procuror general al U.R.S.S., cunoscut încă din procesul de la Nürnberg, cînd a susținut acuzarea criminalilor de război naziști.

— Pot lua contact cu cineva de la ambasada americană ? întreabă Powers.

— Imposibil.

— Pot discuta măcar cu cineva de la Crucea Roşie ?
— Imposibil, domnule !
— Dar eu am spus totul !
— Chiar vreţi să vă credem ? Vreţi o ţigară ?
— Da, mulţumesc !
— V-ar surîde un tur al Moscovei ?
— Desigur, vă mulţumesc !
— Cine ştie cîte nu sînt posibile ! Depinde de modul cum vă veţi comporta la proces.

Francis Gary Powers, agent C.I.A., care din ziua arestării a susţinut că este doar un simplu pilot, a fost judecat trei luni şi jumătate mai tîrziu, cînd conferinţa la nivel înalt de la Paris se dovedise falimentară şi cînd se făcuse puţin sau mai nimic pentru a clarifica acest episod.

Procesul, desfăşurat într-o sală publică, arhiplină de ziarişti, oameni politici şi militari, a durat trei zile. Powers a vorbit foarte puţin, numai pentru a accentua elementele nesemnificative sau pentru a întări obişnuitele minciuni.

— V-aţi dat seama că aţi fost lovit ?
— Nu sînt deloc sigur că m-aţi nimerit. Poate că în acel moment n-am dat importanţă.
— Aţi fost nimerit din prima lovitură. De cîte ori aţi survolat Uniunea Sovietică ?
— Este pentru prima dată.
— Unde este baza unităţii dumneavoastră ?
— În Turcia.
— Cum se numesc camarazii dumitale ?
— Camarazii mei n-au nimic comun cu acest proces.
— Cine organizează aceste zboruri ?
— Eu răspund de-al meu.
— Unde învăţaţi să pilotaţi U 2-urile ?
— Este absolut necesar să răspund ? În Statele Unite.
— Şi la ce altitudine zbura U 2-ul, cînd a fost lovit ?
— Am spus-o deja. La altitudinea maximă pe care o poate atinge, la 20 000 de metri.

A fost condamnat la zece ani închisoare, din care trei de executat în celulă. A executat însă puţin. La începutul anului 1962, a fost transportat în Republica Democrată Germană, unde, la 10 februarie, ora 16,30, a fost schimbat pe podul Gheniker din Potsdam cu spionul sovietic Rudolf Abel, capturat de americani. S-a întors apoi în Statele Unite, unde a fost

supus la două anchete paralele : una efectuată de C.I.A., iar cea de-a doua, de către Comisia senatorială pentru forţele armate.

Powers avea să declare :

— Primul meu gînd a fost să acţionez dispozitivul pentru distrugerea avionului, dar ulterior am gîndit că era mai bine să ies din carlingă.

— Dar banul metalic cu acul impregnat cu otravă, de ce nu l-aţi folosit ?

Nimeni nu i-a pus însă o astfel de întrebare, după cum nimeni nu va şti dacă minciunile agentului Powers privind altitudinea maximă accesibilă U 2-ului au permis ca C.I.A. să efectueze alte zboruri peste teritoriul Uniunii Sovietice.

Locotenentul-pilot a fost absolvit de răspundere, însă a părăsit serviciul secret ; greu de spus dacă a făcut-o prin propria voinţă sau a fost constrîns. Va lucra pe lîngă „Lockheed Aircraft Corporation" — realizatoarea U 2-urilor — şi se va căsători cu o tînără graţioasă, de 27 de ani, Claudia Edwards Jowney, din serviciul C.I.A., specialitatea psihologie. Apoi, peste această întîmplare se va aşterne colbul vremii. Va fi evocată din cînd în cînd, pentru a se spune :

În 1960, C.I.A. avea deja 14 ani. Spionase naţiuni, răsturnase tronuri şi proiectase lovituri de stat. A fost însă nevoie de tunurile sovietice, refuzul unui agent de a se sinucide, cearta dintre Hruşciov şi Eisenhower, o conferinţă la nivel înalt falimentară, un proces la Moscova şi două anchete la Washington, pentru a atrage atenţia şi curiozitatea lumii asupra activităţii şi forţei deţinute de „Central Intelligence Agency", cea mai puternică organizaţie americană de spionaj, care acţionează independent faţă de alte servicii secrete, avînd binecuvîntarea Pentagonului (Ministerul de Război al S.U.A.), N.S.A. (Agenţia Naţională de Securitate — serviciul de informaţii al armatei americane) şi Oficiului pentru cercetări secrete de pe lîngă Departamentul de Stat.

Capitolul II

Centrala din desişuri

— Domnule Richard Russel, dumneavoastră aţi fost preşedintele Comisiei pentru forţele armate ale Statelor Unite. Ce părere aveţi despre C.I.A. ?

— Nu mă pronunţ. Spun numai că îţi îngheaţă măduva spinării cînd auzi ceea ce pot învîrti agenţii americani în lume.

— Şi dumneavoastră, domnule senator Leverett Saltonsall, care aţi urmărit toate intervenţiile Statelor Unite în Africa, Asia, America de Sud şi Europa, ce părere aveţi despre C.I.A. ?

— Prefer să nu investighez prea mult asupra serviciului secret american, de frică să nu obţin informaţii pe care personal doresc să nu le cunosc.

Niciodată deci un răspuns exhaustiv şi precis. Nu fără temei, Ruggero Orlando, mulţi ani corespondentul radioteleviziunii italiene la New York, a vorbit despre „organizaţia misterioasă şi colosală, omniprezentă şi înşelătoare" din care s-au inspirat filme, romane şi alte diverse scrieri.

Centrala C.I.A. se află la Langley, în Virginia, la 13 km de Washington.

Proiectată de arhitecţii Harrison şi Abramovitz, aceiaşi care au condus lucrările Palatului Naţiunilor Unite, a costat 46 milioane de dolari. Construcţia din beton armat are aripi independente, ferite de o cortină de arbuşti, care se întind pe o suprafaţă de 304 ha, unde zburdă nestingheriţi iepuri, pisici sălbatice, pui de căprioare, însă vînătoarea este interzisă.

Adresa nu este secretă. Nu numai că apare de două ori în cartea de telefon a Washingtonului, dar este suficient să te adresezi telefonic oricărui oficiu turistic, care îţi va răspunde : „Dumneavoastră doriţi să mergeţi la C.I.A. ? Autobuzul pleacă la 8, 9,15 şi la 10. Ajunge la destinaţie după 40 minute. Cursele de după-amiază sînt la 16, 17,15 şi 18. Biletul dus-întors costă un dolar. Cînd doriţi să plecaţi, domnule ?"

Sediul de la Langley a fost inaugurat la 12 noiembrie 1961. Timp de trei ani, mari indicatoare alb-verzi, fixate pe „Washington Memorial Parkway", indicau traseul de urmat pentru a se ajunge în 20 de minute cu maşina. Într-o zi, prin februarie 1964, indicatoarele au dispărut însă. S-a spus că ordinul de a fi scoase fusese dat de Robert Kennedy. Astăzi, în locul acestora, sînt mici indicatoare format 30/50 cm, cu precizarea „Parkway" şi iniţialele „B.P.R.", care înseamnă Administraţia Drumurilor Publice. Există cu adevărat această administraţie, la Langley, dispunînd de două clădiri, înfiinţată pentru a servi ca punct de orientare pentru vizitatorii „autorizaţi" ai C.I.A., ce sosesc din toate colţurile lumii. După ultimul indicator cu inscripţia „B.P.R.", şoseaua o ia la stînga şi continuă către un gard din plasă metalică cu o poartă mare. Gardul din sîrmă este înalt de 4 m. La înălţimea unui om, tronează, una lîngă alta, trei inscripţii pe care se poate citi : „Proprietatea guvernului Statelor Unite", „Fotografiatul interzis", „Intrarea strict interzisă".

Acum ne putem întreba, şi nu fără temei, de ce oficiile turistice din Washington dau cu atîta bunăvoinţă şi uşurinţă informaţii pentru a ajunge la sediul C.I.A., de vreme ce accesul este permis numai „celor în drept", iar restricţia de vizitare nu se referă exclusiv la clădiri, ci şi la minunatul parc gigant.

În spatele porţii este un post de control cu santinele. Dacă vizitatorul e cunoscut, este lăsat să treacă, făcîndu-i-se un simplu semn cu mîna. Altminteri, i se cere mai întîi viza de intrare şi apoi este supus la un adevărat şi veritabil test : unde merge, pe cine caută, dacă are o audienţă, cît crede că va fi reţinut. Şeful postului scrie răspunsurile pe un notes cu filele tipărite şi numerotate progresiv. După aceea, acţionează un mic disc şi cu o voce inexpresivă comunică numele şi prenumele vizitatorului. Aşteaptă la telefon exact opt secunde, pe urmă lasă în jos pîrghia discului şi se adresează interlocutorului : „Luaţi loc, vă rog", sau : „Astăzi este imposibil. Reveniţi în altă zi".

Cine primeşte aprobarea de intrare trebuie să se oprească, apoi, în vestibul, pentru a lăsa nu numai armele, ci orice alt obiect din metal, pînă şi cheile de la maşină şi monedele. Pe uşa vestibulului care permite accesul spre birouri iese în relief, incrustat în marmură, un verset din Evanghelia sfîntului Ioan : „Voi ce veţi cunoaşte adevărul, de adevăr veţi fi eliberaţi".

Pînă la 12 noiembrie 1961, C.I.A. avea sediul într-o clădire veche și prost plasată în cartierul „Foggy Bottou", pe strada 2430, în Washington. Lîngă intrarea principală, o singură firmă : „Întreprinderea poligrafică a guvernului Statelor Unite". Numărul centralei telefonice : „Executive 3-6165". Era suficient să-l formezi pentru a ți se răspunde : „Tipografia guvernamentală a Departamentului de Stat. Ne pare rău, toate liniile sînt ocupate. Fiți amabil și lăsați-ne telefonul dumneavoastră. Vă vom rechema".

De cele mai multe ori, la numai cîteva ore de la apelul telefonic, interlocutorul era vizitat acasă de un tip care îi punea o grămadă de întrebări asupra poziției sociale, opiniilor politice, pînă și asupra obiceiurilor și pasiunilor.

Se zice că prin iunie 1956, Ike Eisenhower, însoțit de fratele său, Milton, a vrut să-i facă o vizită particulară, pe neașteptate, lui Allen Dulles, pe atunci șeful C.I.A. Pentru a găsi intrarea adevărată, a trebuit să bijbîie vreo 50 de minute. I s-a plîns lui Dulles de această pățanie, care a generat înlocuirea firmei „Întreprinderea poligrafică a guvernului Statelor Unite" cu alta, indicînd „Biroul Central pentru Informații".

Despre nevoia mutării într-un sediu mai mare și modern a început să se vorbească încă din 1950, cînd conducătorii C.I.A. ceruseră o investiție de 30 milioane de dolari. Din motive de securitate, suma a fost prinsă în buget ca avînd cu totul alt scop. Membrii Congresului, convocați pentru a o aproba, străini de adevărata ei destinație, au considerat-o drept risipă și n-au aprobat-o.

Chestiunea a revenit în actualitate în 1955, din inițiativa lui Allen Dulles, autorul unei lungi și detaliate expuneri, în care a enumerat toate avantajele unei eventuale mutări a sediului. La 15 mai 1956, același Dulles, după ce a conferit cu Subcomitetul parlamentar pentru investiții guvernamentale, a difuzat ziariștilor un comunicat de presă în care, printre altele, se spunea : „A fost aleasă localitatea Langley fiindcă răspunde mai bine cerințelor privind securitatea C.I.A. Locul, grație completei izolări de traficul Washingtonului, avantajele topografice, oferite de perdeaua vegetală, contribuie considerabil la protecția clădirilor, a arhivelor și aparaturii". Două luni mai tîrziu, un colaborator al lui Dulles, Louis K. White, a adăugat, mai întîi în fața subcomitetului și apoi a ziariștilor, că „transferîndu-ne la Langley vom face și ceva economii, ca de

exemplu, cele 250 persoane, folosite acum ca paznici, poștași speciali, curieri, șoferi etc.".

Nimeni n-a putut să-și dea seama dacă White spusese adevărul sau nu. Din punct de vedere psihologic însă zgomotul produs a fost enorm. Mulți oameni politici au întrebat cu voce gravă „care este mobilul ce reclamă un nou sediu pentru Oficiul Central de Informații". Cuvîntul C.I.A. n-a fost însă pronunțat niciodată.

— Cît costă ? l-au întrebat membrii subcomitetului pe Dulles.

— 60 milioane de dolari, a răspuns el.

Sectorul pentru buget a rotunjit cifra la 50 milioane, iar Congresul a redus-o la 46.

— Nu ajung, a protestat Dulles. Materiile prime și mîna de lucru necesară s-au scumpit.

— 46 milioane de dolari, nici un cent în plus, a reacționat Congresul.

— Bine, bine, a exclamat Dulles, asta înseamnă că va trebui să mă bizui pe 85% din personalul prevăzut în organigramă.

Nici un cuvînt însă despre efectivul real, nici despre graba lui Allen Dulles de a se transfera cu oamenii săi în pădurile de la Langley. Din ziua în care Congresul a spus „da" construirii noului sediu, agenților C.I.A. a început să li se spună : „Cei din boscheți".

Stema oficială reprezintă un cap de vultur cu ciocul amenințător îndreptat spre stînga, încadrat de două inscripții. Una, deasupra : „Central Intelligence Agency", iar alta, dedesubt : „Statele Unite ale Americii". C.I.A. nu emite legitimații, diplome sau alte atestate. Stema este, de aceea, reprodusă numai pe pavajul de marmură al „centralei", pe plicurile de plată a personalului și pe foile de hîrtie pentru corespondență administrativă obișnuită.

Adresa poștală este anonimă : Washington D.C. 20505. Postul telefonic are acum două numere, cu comandă automată la una din cele 156 de linii : 351—1100 sau 351—2028. Centralistele nu mai răspund niciodată : „Alo, aici este C.I.A.". Fie solicitantul cine-o fi, ele scandează nazal :

— Alo, trei, cinci, unu, unsprezece, dublu zero, ce doriți ?

Pentru a putea obține legătura, nu-i suficient să spui numele și prenumele persoanei solicitate, ci trebuie să spui cu

exactitate numărul de interior dorit, iar, cîteodată, chiar și parola. Nu sînt permise convorbirile cu caracter amical sau sentimental. Orice convorbire telefonică, fie că chemi sau ești chemat, trebuie să aibă un riguros caracter profesional.

Pe acoperișurile „centralei" se înalță cel puțin 200 antene de diferite mărimi și grosimi, care servesc pentru legături radio cu orice colț al lumii. „Unde se află o ființă vie, trebuie să existe și un post de emisie al C.I.A.", a declarat agentul sovietic Rudolf Abel. Glumise, probabil. Oricum, un lucru e sigur : de la Langley primesc ordine mii de posturi de radio clandestine implantate în locuri de neimaginat. Iată, de exemplu, insula Grande Cigno, din marea Caraibilor, la cîteva mile de Honduras, un mic punct geografic de unde — așa cum se vorbește — serviciul secret american a emis programe și transmisii-pirat în bună parte pentru America de Sud. Și nu s-a uitat la bani. Mai mult, pentru a feri Grande Cigno de turiști curioși și proprietari de ambarcațiuni rapide de agrement, a tipărit și difuzat milioane de broșuri care conțineau fraze ca acestea :

„Lipsește apa. Pe insulă sînt puține nuci de cocos". „E adevărat că șerpii nu sînt veninoși, însă este tot atît de adevărat că-i imposibil să mergi desculț, deoarece șopîrlele ating dimensiuni de la 5 cm la 1,20 m lungime". „Puținele case sînt locuințe lacustre. Se dărîmă ușor. E suficient un vînt mai zdravăn". „Este pește foarte mult, frumos și comestibil. E periculos însă să intri în apă. Marea este bîntuită de rechini și fioroase caracatițe".

Rezultatul ? Grande Cigno a fost considerată, vreme îndelungată, ca impracticabilă de către toate companiile de turism care, printre altele, erau nedumerite de faptul că legăturile cu insulița se asigurau de un vapor la fiecare a patra zi ; un vapor ce nu numai că înainta... ca melcul, dar, ce să mai vorbim de pasageri, încărca banane și îngrășăminte rău mirositoare. Săptămînal, un avion decola de la Miami spre insulă, însă era întotdeauna gol. Dealtfel, cine ar fi dorit o astfel de călătorie, din moment ce despre Grande Cigno se spuneau atîtea lucruri ? Nici urmă de turiști, deci și o mare liniște, o funcționalitate bună, cea mai desăvîrșită conspirativitate pentru postul de radio al C.I.A. sincronizat 24 de ore din 24 cu antenele centralei din Langley. La 17 aprilie 1961, ora 5,15, postul de pe Grande Cigno s-a intercalat în programul Radioteleviziunii cubaneze, transmițînd următorul mesaj :

„Forțele fidele Consiliului Revoluționar s-au ridicat în masă. Miliția pe care se sprijinea Castro pare cuprinsă de panică. O formațiune de eliberare se află pe insula Cuba pentru a lupta alături de voi împotriva tiraniei comuniste și a lui Fidel Castro. Cubanezi, atacați-i pe fideliști oriunde-i intîlniți ! Ascultați instrucțiunile ce vi se vor transmite prin radio. Cubanezi, înainte spre victorie !"

După cinci minute, același post de radio a lansat, codificat, în eter, cîteva dispoziții pentru agenții serviciului secret ce operau în Cuba : „Atențiune, atențiune, fiți atenți la curcubeu ! Peștele se va ridica foarte repede. Cerul este albastru, peștele este roșu. Fiți atenți la curcubeu !".

În sala-radio de la Langley puțini au acces, vreo 4—5 persoane. Rațiunea acestei măsuri este evidentă. Dacă, din întîmplare, agentul unei puteri străine ar reuși să identifice toate stațiile de emisie periferice, mici și mijlocii, ca aceea de la Grande Cigno, pentru C.I.A. ar fi un fel de Waterloo. Asta ar însemna de fapt că s-ar putea intercala pe lungimile de undă ale „centralei" pentru a da ordine de dislocare a agenților, de instigare la revoltă, mergîndu-se pînă la provocarea unor lovituri de stat. Pînă acum însă nici un spion n-a ajuns să vadă sala-radio de la Langley. Se înțelege deci că C.I.A. n-a avut parte de acea specie de Waterloo.

„Intellofax", „Minicard" și „Valnut". Sînt cei trei infailibili din palatul de la Langley.

„Intellofax" este un dispozitiv automat cu celulă fotoelectrică căruia, indiferent de luminozitate și stare a vremii, nu-i poate scăpa nici o imagine. Pe un cm de peliculă poate reține 50—100 subiecte.

„Minicard" este, în schimb, un memorizator Bastman Kodak preluat deja de aviația americană. Nu „uită" nimic, nici măcar elementele cele mai nesemnificative. Funcționează electric și nu se defectează niciodată.

„Valnut" este însă cel mai grozav, a fost conceput și realizat de I.B.M. special pentru C.I.A. Îndeplinește, în același timp, funcția de calculator, dar și de creier electronic. Fișează lunar 350000 de informații. Întrebuințarea lui este foarte largă. Să presupunem că la Roma se zvonește că industriașul „x" vrea să cumpere fabrica „y". N-are importanță dacă afacerea se va finaliza sau nu ; informația, transmisă la Washington, va fi comunicată imediat pentru „Valnut", care,

în trei secunde, va avea grijă s-o înmagazineze. Să presupunem, de asemenea, că peste un an, în saloanele Bursei din Londra circulă un alt zvon : că despre fabrica „y" din Roma se interesează acum grupul financiar „z" din Helsinki. Şi această nouă informaţie, transmisă la Washington, va fi luată în seamă de „Valnut". Ei bine, ce se va întîmpla dacă un funcţionar al C.I.A. va trebui să întocmească un raport asupra fabricii „y" ? Foarte simplu, se va adresa tehnicianului însărcinat cu creierul electronic. Acesta, la rîndul lui, va scrie numele fabricii pe o cartelă sau, mai simplu, îl va pronunţa la microfon şi „Valnut", în numai cîteva secunde, va spune totul, nu numai despre fabrica „y", dar şi despre industriaşul „x" din Roma, despre grupul financiar „z" din Helsinki. Este lesne de înţeles că va da nume, prenume, aprecieri şi disponibilităţi financiare ale fiecărui acţionar, capital social, eventuale încurcături bancare, cotarea acţiunilor, coparticipări la alte întreprinderi, produse şi brevete etc.

„Valnut" însă se ocupă, mai întîi de toate, de chestiuni militare, armament, maşini noi de război, amplasări de trupe, manevre militare, oameni politici, miniştri, şefi de state, de cîţiva ani încoace şi de tineri ofiţeri sau conducători periferici în diferite partide, despre care se vorbeşte mult şi pe care opinia publică îi califică întreprinzători şi ambiţioşi, deci avînd toate „actele" în regulă pentru a se ridica.

Fiecare informaţie este analizată de două ori. Prima analiză are menirea să încadreze informaţia într-unul din următoarele şase compartimente : 1) demnă de toată încrederea ; 2) de încredere normală ; 3) de suficientă încredere ; 4) lipsită de încredere ; 5) îndoielnică ; 6) de încredere nedefinită.

A doua analiză apreciază mai în detaliu valoarea informaţiei şi o categoriseşte în alte şase compartimente, respectînd această ordine : 1) informaţie confirmată ; 2) informaţie, probabil, adevărată; 3) informaţie, posibil, adevărată; 4) informaţie al cărei adevăr este îndoielnic ; 5) informaţie cu fundamentare improbabilă ; 6) informaţie a cărei fundamentare este, pentru moment, imposibil de a o aprecia.

De aici rezultă că, practic, nu există nici un fel de informaţie scăpată din „atenţia" lui „Valnut", care, apoi, ştie s-o scoată afară la momentul oportun.

După unii, C.I.A. poate să prevadă pînă şi unde se va refugia un dictator detronat, reuşind s-o facă în proporţie de 87%. „Valnut" indică ţara, după ce „a privit" unde se află

depozitele bancare, proprietăţile şi prieteniile pe care dictatorul poate conta. După alţii, C.I.A., luînd în consideraţie o anumită aproximaţie, ar putea şti anticipat rezultatele unor consultări electorale din orice ţară. Tot „Valnut" indică cifre, medii şi procente, după ce, în prealabil, a confruntat rezultatele precedente, pronosticurile ziarelor şi declaraţiile unor oameni politici şi conducători de partide.

În „creierul" lui „Valnut" şi în arhivele păstrate în aceeaşi sală unde se află „Valnut" poposesc şi interceptări radio de cinci milioane cuvinte pe zi, 200 000 de reviste pe lună, şase milioane de cărţi anual şi cel puţin 18 milioane de diferite alte tipărituri. Tot materialul, pînă şi cărţile de spionaj ale lui John Le Carré, Eris Ambler şi Ian Fleming sînt astfel fişate şi „memorate", încît nici o filă dintr-o carte sau ziar intrat la C.I.A., nici o fişă sau notiţă nu poate rămîne nevalorificată. Ceea ce nu este de trebuinţă urmează să sfîrşească într-unul din cele trei crematorii care au costat în total 200 000 de dolari.

Cîte persoane se află în serviciul C.I.A. ? Cîţi agenţi sînt răspîndiţi în lume ? Nu există date oficiale, doar cîteva „zvonuri" indiscrete şi aproximative. Unii spun 100 000 de persoane, alţii, 50 000, iar o a treia categorie, 200 000. Probabil că cifra adevărată poate să fie cuprinsă între 22 000 şi 40 000, din care cel puţin 60% sînt destinate unor motivări invăluite în cel mai deosebit secret şi anonimat.

Salariile funcţionarilor sînt echivalente cu cele ale funcţionarilor serviciului civil american, la ranguri egale ; aşa că un director general trebuie să cîştige vreo 25 000 de dolari pe an, un director adjunct, vreo 20 000, iar o simplă secretară sau un agent stagiar, la început de carieră, vreo 3 500 de dolari. De fapt, este vorba de cifre orientative, oricînd putînd fi dublate. Mai mult, sînt prevăzute premii pentru rezultate şi „merite" care, în raport de acţiune şi risc, se pot ridica la cifre astronomice, plătite pe loc, în numerar şi fără chitanţă.

În jurul personalului „efectiv" şi „titular" roiesc armate de informatori şi confidenţi retribuiţi „cochet" pentru fiecare informaţie. Se estimează că Statele Unite cheltuiesc anual circa şapte miliarde dolari în sfera serviciilor de informaţii. Ei bine, cel puţin un sfert din această sumă este manevrată de C.I.A.

Şi dacă un agent se îmbolnăveşte, are un accident, trebuie deci să recurgă la servicii medicale şi asistenţă spitalicească, pe ce formă de ajutor poate conta ? Pînă în 1956, organul însărci-

nat să se îngrijească de rezolvarea acestor treburi, şi în special de internarea în clinici şi spitale a bolnavilor şi suferinzilor, era „Blue Cross" (Crucea albastră). Exista însă un inconvenient: „Blue Cross", ca orice societate de asistenţă, completa fişe, vroia numele şi prenumele bolnavului, evoluţia bolii, starea suferindului, eventuali martori, dacă accidentul a survenit în timpul serviciului etc. La începutul lui 1957, C.I.A. a găsit de cuviinţă să rezilieze contractul şi să încheie un altul cu societatea „Mutual" din Omaha, care nu punea că a renunţat la meticulozitate, dar a început să înlăture orice fel de fişă personală. Astfel, nimeni nu mai ştie nimic despre agenţii şi funcţionarii scoşi din serviciu temporar „din motive de sănătate".

Personalul, în proporţie de 80%, este recrutat din universităţi şi ales dintre „fruntaşii claselor", indicaţi şi recomandaţi de directorii şcolilor medii şi de rectori. În rîndul studenţilor americani a circulat recent o broşură intitulată „The Central Intelligence Agency", care ilustra avantajele oferite de o eventuală angajare. Pe copertă, un tînăr, înalt şi robust, cu părul tuns perie, ochii privind în gol şi cu o mînă pe bărbie, ca şi cînd medita la propriu-i viitor. În interior, multe discursuri frumoase cu caracter material, perspective profesionale, prestigiu, şi o concluzie de ordin practic: „Vino şi lucrează la noi. Viitorul îţi surîde !".

Greu de precizat cîţi agenţi au reuşit să beneficieze de promisiunile acestei campanii publicitare. Există însă şi o statistică aproximativă potrivit căreia, din 10 000 de candidaţi, C.I.A. ia în verificări 800. Din aceştia, 20% sînt succesiv eliminaţi, „fiind oameni care beau prea mult", 30% „pentru că au prieteni incompatibili cu organizaţia respectivă", 25% pentru că „deşi au toate atributele fizice şi morale, este mai bine să nu riscăm", 10% din motive nedefinite.

În mod practic deci, din 10 000 de candidaţi, numai 120 sînt angajaţi în organele C.I.A. ca elevi-agenţi şi apoi, după absolvirea cursului, cu calificarea de agenţi. Se poate întîmpla ca din aceşti 120 candidaţi admişi, unii, după un an de serviciu preliminar, să fie înlăturaţi de aşa-zisa „maşină a adevărului", denumită în termeni tehnici „poligraf", care testează individul din punct de vedere psihic şi fizic.

La 30 iunie 1963, un crainic de la „American Broadcastin Company", în cursul emisiunii „Probleme şi soluţii", l-a întrebat pe Allen Dulles :

— Puteţi să-mi spuneţi în ce măsură poligraful este util unei organizaţii ca C.I.A. ?

Acesta i-a răspuns :

— Este de o utilitate însemnată în sensul unor indicaţii. Se disting, de exemplu, tendinţe homosexuale, dar nu numai acestea... Mi se pare suficient.

În aceşti ultimi ani, serviciul secret american a fost acuzat că a încadrat, cu precădere, absolvenţi ai universităţilor Harvard, Princeton şi Yale. De asemenea, s-a mai scris că mulţi tineri din familii bune sînt urmăriţi cu discreţie şi încadraţi în secret ca „elemente promiţătoare pentru organizaţie" încă din şcolile secundare. Nimeni însă nu a fost în stare să dovedească faptul că toate acestea sînt adevărate.

C.I.A. publică şi o revistă pentru funcţionarii săi. Formatul este al unei reviste obişnuite. Titlul, uneori, în roşu, alteori, în albastru, este „Intelligence Articles". Difuzarea este limitată şi controlată. Autorii articolelor sînt înşişi funcţionarii şi agenţii C.I.A., care semnează cu un indicativ sau, de cele mai multe ori, cu un pseudonim. Cuprinde în exclusivitate subiecte de spionaj : cum să tratezi un spion duşman ; cînd trebuie demascat şi cînd nu ; cum să identifici agenţii dubli ; ce prietenii să cultivi ; ce trebuie să spui la telefon şi ce nu trebuie ; măsuri de prevedere pentru a nu fi interceptat ; prin ce optică politică trebuie interpretate ziarele şi revistele din ţara în care acţionezi ; cum trebuie evitate cheltuielile inutile ; cui să te adresezi în caz de dificultăţi momentane etc.

Frazele sînt foarte lungi, abundă adverbele şi adjectivele. Limbajul este, deseori, de neînţeles ; ţi se pare că revista este scrisă anume pentru eventualitatea că vreun exemplar ar nimeri în mîinile unui neavizat.

Capitolul III

Structură şi finanţare

Pearl Harbor, un golf magnific al insulei Oahu, in Hawaii, la nord-vest de Honolulu, sediul celei mai mari baze aeronavale americane, construită din 1906 pînă în 1911.

Aici, la 7 decembrie 1941, într-o dimineaţă rece şi lăptoasă, aviaţia japoneză a îngenuncheat flota Statelor Unite. Atacul, conceput de amiralul Yamamoto şi condus de viceamiralul Nagumo, a avut drept fundament elementul surpriză.

In timpul pregătirilor, Yamamoto fusese cît se poate de clar : „Va trebui să vă năpustiţi precum şoimii, să loviţi, să distrugeţi şi să fugiţi". Şi tot la fel de explicit a fost şi Nagumo în ilustrarea planului în faţa ofiţerilor săi : „Vom încercui zona cu şase portavioane. Fiecare va avea cîte 71 de aparate. Nici un proiectil, nici o bombă nu trebuie irosită. Vom avea nevoie doar de cîteva ore". Convoiul naval japonez a ridicat apoi ancora de la Tokio, la 26 noiembrie, ora 11,15. În acelaşi moment, în raza lui Pearl Harbor se găseau 70 unităţi americane de război, printre care opt cuirasate („Arizona", „West Virginia", „Tennessee", „Nevada", „Meryland", „Oklahoma", „Pennsylvania" şi „California"). Mai mult încă, pe aeroporturile din Oahu staţionau 513 avioane. Într-o servietă de piele, Nagumo păstra cu multă atenţie un raport cifrat în care era precizată poziţia exactă a celor 70 nave şi 513 avioane.

Raidul a început în acea zi de 7 decembrie, ora 6,15. Un prim val de 200 avioane japoneze a ajuns deasupra ţintei la ora 7,55, descărcînd tone întregi de bombe şi torpile. Un al doilea val de 170 avioane a intrat în acţiune la 9 fix. La 9,45, Nagumo a rechemat la bază toate aparatele aflate în zbor ; lipseau 29, însă flota americană din Pacific, practic, nu mai exista. Statele Unite pierduseră de fapt peste 200 avioane, aproape toate navele de mic tonaj şi şapte nave de război,

fără să mai luăm în consideraţie cei 2300 morţi, din care 1100 pe cuirasatul „Arizona", scufundat, şi cei 1500 răniţi.

S-a vorbit de greşeli ale amiralului american Kimmel şi ale generalului Short, comandanţii bazei Pearl Harbor, care nu instituiseră un sistem eficent de securitate. S-a spus chiar că anumite „informaţii" s-au referit la un atac iminent, însă a fost, practic, imposibil să se ia contramăsuri adecvate, pentru simplul fapt că acele „informaţii" nu fuseseră analizate, sintetizate şi verificate. Pentru oamenii politici americani, înfrîngerea a avut mai întîi de toate o semnificaţie şi o confirmare. Iată semnificaţia : trebuia curmată orice întîrziere şi creat un serviciu centralizat de informaţii. Iată şi confirmarea : cu cîteva luni înainte de agresiunea japoneză, preşedintele Statelor Unite, Franklin D. Roosevelt, îl chemase pe colonelul William I. Donovan, supranumit „Bill sălbaticul". L-a reţinut cîteva secunde :

— Dragă colonele, apucă-te de lucru. Serviciul secret american nu există, de fapt. Există foarte puţin sau nimic pe care ai putea clădi ceva. Trebuie găsite soluţii. Îţi dau mînă liberă.

Astfel s-a născut „Office Strategic Service", denumit uzual O.S.S. Oamenii lui Donovan s-au lansat imediat în acţiuni de comando şi de sabotaj, însă puţine au fost ocaziile cînd au demonstrat că sînt ingenioşi în infiltrări în forţele inamice sau în obţinerea de date şi informaţii ; erau mai degrabă oameni de duzină, nicidecum apţi pentru serviciul secret.

După Pearl Harbor, O.S.S. şi-a schimbat tactica : pe de o parte, a continuat acţiunile de comando cu lansări de paraşutişti în Franţa, Germania, Thailanda, Birmania, Norvegia şi Italia ; pe de altă parte, a aruncat spioni în cele mai „calde" puncte, cu singura misiune de a trage cu urechea, a nota, observa şi transmite totul „centralei" din Washington. Rezultatele au fost apreciate pozitiv, însă nicidecum ca strălucite.

Multe informaţii, unele chiar foarte bune, se pierdeau, neştiindu-se cui să fie repartizate ; lipsea, practic, acel impunător aparat centralizat, care, după unii, a fost cauza gravelor pierderi de la Pearl Harbor.

La 14 aprilie 1944, William Donovan i-a prezentat lui Roosevelt un proiect pentru crearea unui Birou Central de Investigaţii. Roosevelt i-a răspuns că vrea să se mai gîndească asupra lui, însă a trecut imediat această sarcină Comitetului şefilor de stat-major ai marinei, armatei şi aviaţiei, care s-au

ocupat de el în cîteva reuniuni şi, ulterior, luînd spre examinare alte probleme, proiectul a sfîrşit în arhive, la capitolul „dosare în suspensie".

La 20 septembrie 1945, Harry Spencer Truman, succesorul lui Roosevelt, şi-a chemat secretarul şi i-a dictat actul de desfiinţare a O.S.S. Apoi i-a spus :

— Bate-l repede la maşină şi adu-mi-l pentru semnat.

Truman era iritat. Se adresă cîtorva, spunîndu-le :

— Uite-aşa un maldăr de hîrtii am găsit. Mi-au trebuit cîteva luni să mă documentez. Ce sistem este ăsta !? E nevoie ca pentru a obţine o informaţie să mă adresez la trei persoane, deseori chiar la patru sectoare diferite ? Şi de-aş putea obţine măcar o informaţie ! De ce nu s-ar interesa personal un om de-al meu ?

Cîteva luni mai tîrziu, mai exact la 22 ianuarie 1946, a ordonat să se înfiinţeze „National Intelligence Authority", în subordinea căreia urma să acţioneze „Grupul Central de Informaţii". Secretarul de stat, James F. Byrnes, secretarul marinei, James Forrestal, şi amiralul William Leahy au fost numiţi conducători ai „National Intelligence Authority" ; contraamiralul Sidney W. Souers a fost, în schimb, numit şef al „Grupului Central de Informaţii".

În iunie, Truman l-a înlocuit pe Souers cu generalul de aviaţie Hoyt S. Vandenberg. În mai 1947, l-a schimbat şi pe Vandenberg cu Roscoe Hillenkoetter, contraamiral, rănit la Pearl Harbor, la bordul cuirasatului „West Virginia".

Care a fost raţiunea acestor schimbări rapide ? După unele date obţinute de cîţiva ziarişti ai vremii la Casa Albă, Truman dorea un serviciu secret foarte eficient, dinamic, în afara oricărei birocraţii, angajat în iniţiative mai puţin spectaculoase, evitînd pe cît posibil orice tip de alarmism în opinia publică şi orice gen de publicitate.

Într-o zi, un colaborator îi spuse :

— Domnule preşedinte, nu credeţi că ar fi necesar să alocăm alte fonduri şi să încadrăm alţi oameni ?

Fără să ridice privirea de pe masa de lucru, Truman îi răspunse :

— Sînt împotriva organizării unui Gestapo.

Apoi, cînd i se aduse textul legii privind securitatea naţională, prin care „Grupul Central de Investigaţii" era înlocuit de un nou organism ce lua numele de „Agenţia Centrală de Informaţii", abreviat C.I.A., semnă cu o răbdare studiată. Se

gîndea la ceva. N-a dat însă nici o explicaţie. Era 18 septembrie 1947. Semnătura aceea a însemnat actul oficial de naştere al celui mai puternic serviciu secret din lume.

Şaisprezece ani mai tîrziu, la 21 decembrie 1963, „Washington Post" va publica un articol despre C.I.A. : „Agenţia a devenit un organ operativ al guvernului, care duce, cîteodată, o politică proprie. Acest organ, pus la dispoziţia preşedintelui pentru culegerea informaţiilor, s-a îndepărtat aşa de mult de menirea sa, încît a devenit simbolul unor urzeli sinistre şi misterioase în lume". Urma, apoi, semnătura : Harry S. Truman. Prin ce împrejurări a ajuns C.I.A. atît de puternică şi mai întîi de toate autonomă, în măsură să se autofinanţeze, independent de finanţarea guvernamentală ? Cum a fost cu putinţă ca, înfiinţată pentru culegerea şi centralizarea informaţiilor, într-un timp record, să se transforme într-o protagonistă şi o aventurieră ?

Majoritatea experţilor susţin că începuturile aşa-ziselor „operaţiuni speciale" trebuie căutate în Italia. În 1948, James Forrestal, ministrul american al apărării, era muncit de un gînd. De cîteva ori pe zi el repeta : „I-aţi văzut pe comunişti ? Aţi văzut cum se mişcă sovieticii ? Acum, la alegeri, comuniştii vor învinge şi în Italia. Imediat trebuie să obţineţi finanţări, nu interesează dacă sînt de la particulari, pentru a putea desfăşura operaţiuni politice clandestine".

Forrestal însă nu numai că s-a dovedit a fi un profet neinspirat (în alegerile italiene din 1948 comuniştii n-au ajuns la putere), dar, dominat de ideea că Uniunea Sovietică va stăpîni lumea, a ajuns la o epuizare nervoasă, care l-a dus la sinucidere. „Predicile" lui însă au stîrnit rapid reacţia unor personaje de calibrul lui Allen Dulles, care a conchis : „Este ridicol să cerem finanţări particulare. Aceasta ar însemna ca controlul asupra agenţiei să intre în mîinile unor particulari". Şi, prin urmare, a propus cîteva modificări la legea din 1947.

La 28 august 1948, Consiliul pentru Securitatea Naţională a emis o dispoziţie bazată, în principal, pe două puncte : 1) serviciul secret american va putea întreprinde „operaţiuni speciale" în lume la vremea şi în locurile pe care le va considera oportune ; 2) aceste „operaţiuni speciale" trebuie să rămînă în cel mai mare secret. În eventualitatea descoperirii lor, guvernul îşi va rezerva posibilitatea de a dezminţi şi nega participarea sa în vreun mod la aceste acţiuni. Şi, astfel, C.I.A. s-a trezit în mînă cu o armă deosebit de puternică : posibilitatea

de a putea califica drept „operațiune specială" orice inițiativă și de a se sustrage oricărui control. Un „guvern invizibil", în adevăratul sens al cuvîntului, cu puteri de a face orice, la adăpostul unei aparente legalități. La 4 ianuarie 1951, autorizarea de a desfășura „operațiuni speciale" a fost ratificată și întărită prin crearea unui departament anume specializat în „afaceri rezervate".

Structura organizatorică prevedea un director general, un adjunct al acestuia, o secție de personal, o secție pentru informații, una pentru știință și tehnică, un sector operativ și, organul cel mai relevant, compus din așa-numita „divizie a planificării" și cea a „afacerilor rezervate", către care se îndreaptă toate rapoartele secrete cu ceea ce se petrece în fiecare colț al lumii. Agenților din „divizia planificării" le revin, în unele situații, sarcini legate de contactele cu serviciile de spionaj ale țărilor aliate Statelor Unite.

În fiecare dimineață, deseori începînd de la ora 3, funcționari de cel mai înalt grad pregătesc o sinteză asupra întîmplărilor internaționale ce au avut loc sau au fost deja prevăzute. La ora 7, sinteza este citită și analizată de directorul general, care, în cazurile cele mai importante, își rezervă dreptul de a redacta personal, adnotînd pe margine alte „informații", eventuale observații și sugestii. La 9 fix, este deja la Casa Albă, pe masa președintelui. Peste o jumătate de oră, primesc cîte o copie secretarul de stat și secretarul apărării. Experții în spionaj se întreabă de foarte mulți ani dacă „sinteza aceea cuprinde cu adevărat totul sau C.I.A. își rezervă anumite informații".

Cu ocazia înființării C.I.A., s-a stabilit ca ea să opereze exclusiv în străinătate, pe cît este posibil la „adăpostul" ambasadelor și al firmelor comerciale finanțate de guvernul american. În realitate, C.I.A. intervine frecvent în afacerile interne și folosește în mod curent aproape 40 de „sucursale" dispersate în diferite alte orașe din Statele Unite. Se pare că, încă din 1964, funcționează și o secție specială „D.O.D." (Domestic Operations Division), destinată unor activități naționale. Este cert că diversele sucursale sînt camuflate și menajate de obișnuita haină a legalității.

În 1966, revista californiană „Ramparts" a făcut o revelație explozivă: universitatea din statul Michigan era pe punctul de a oferi o acoperire operațiunilor pregătite de serviciul secret pentru Vietnamul de Sud. Potrivit revistei, C.I.A. ținuse în localurile universității cursuri de antrenament pentru agenții

nou încadrați, legendați ca studenți. Tot revista „Ramparts" a întărit revelația, la 12 februarie 1967. Ea a publicat faptul că C.I.A., timp de 15 ani, a întreținut legături strînse cu Asociația Națională a Studenților, cea mai puternică asociație studențească din Statele Unite.

Conducătorii Asociației Naționale a Studenților nu numai că n-au dezmințit, dar au fost nevoiți să recunoască că C.I.A. acoperise circa 80% din bugetul asociației și îi dăduse spre folosință gratuită un birou la Washington. Dar ce oferise însă, în schimb, asociația serviciului de spionaj? S-a aflat și asta: lista completă, la zi, a responsabililor de grupuri și organizații studențești străine.

Surpriza a fost enormă. Afacerea s-a transformat într-un veritabil scandal cînd Sam Brown, student în teologie și șeful Asociației Naționale a Studenților, a făcut declarații de acest gen: „Am fost cultivați și amăgiți de o anume relație din care nu mai era vreo posibilitate de ieșire. Tactica era următoarea: emisarii ne destăinuiau cîteva secrete și apoi ne invitau să semnăm o hîrtie prin care promiteam să nu le divulgăm. Deci, chiar dacă nu am fost amenințați cu constrîngeri fizice, este clar că, din rațiuni privind apărarea securității naționale, dacă am fi divulgat, ne-ar fi arestat și condamnat. Nimănui nu i-ar fi surîs o detenție de 20 ani închisoare".

Pe urmele acuzațiilor lui Brown sosiră alte cîteva sute. N-a fost nevoie de prea mult timp pentru a înțelege că C.I.A. nu se infiltrase numai în mediul studențesc, ci și printre preoți, călugărițe, persoane juridice, societăți de binefacere, medici, avocați, industriași, comercianți, artiști; în concluzie, în cele mai diverse categorii sociale și economice. Multe persoane veniseră în contact cu serviciul secret, făcuseră servicii și primiseră bani, deseori fără a cunoaște cel puțin că aveau de-a face cu C.I.A.

După scandal s-a trecut la interogări și interpelări din partea membrilor Congresului privind finanțarea și disponibilitățile legale și oculte ale serviciului secret.

Cifra globală precisă pe care guvernul american o pune la dispoziția C.I.A. este un secret de stat; nu apare în buget și în nici un document federal. Sînt unii care vorbesc de o sumă de un miliard și jumătate de dolari, alții care o dublează sau o triplează. După părerea noastră, chiar dacă am vrea să stabilim cu aproximație această sumă, ne este imposibil. Și chiar dacă, prin absurd, ar fi posibil, ea ar reprezenta o valoare

minimă în comparaţie cu imensele disponibilităţi ale organizaţiei ; de fapt, bugetul anual acordat de guvern echivalează doar cu o parte din totalul resurselor.

Oricum, nu există nici o indoială că C.I.A. are coparticipări indirecte şi rentabile în companii aeriene şi maritime, industrie şi societăţi comerciale, cazinouri şi hoteluri, probabil restaurante şi baruri de noapte. Prin urmare, poate să dispună de sume inimaginabile, astronomice, încît îşi permite să instige la război şi lovituri de stat, revolte şi răzmeriţe fără a trebui să ceară organelor federale, prin trucuri şi stratageme, subvenţii suplimentare.

In ultimii ani, serviciul secret american a fost acuzat de mai multe ori de a fi recurs chiar la comerţul cu droguri pentru propria autofinanţare. In anumite cercuri a fost lansată o versiune de apărare. „Este posibil ca, în cazuri izolate, unii agenţi să fi tras foloase din comerţul cu stupefiante". Aceasta însă nu s-a făcut, bineînţeles, cu ştirea şi aprobarea superiorilor. C.I.A. nu este implicată. „Pădure fără uscături nu există".

Iată însă o mărturie a unui fost funcţionar, Marcel Del Rosario, făcută în public la San Francisco :

— In 1961 am intrat ca voluntar în corpul marinarilor. Am rămas pînă în 1966. Apoi, am fost încadrat de „Continental Air Service", o companie de avioane charter care lucra în Laos pentru serviciile secrete. Din Laos am fost transferat în Vietnam, apoi iar în Laos. În 1971, am început să mă ocup de planuri de zbor ; am cunoscut astfel plecarea şi destinaţia tuturor avioanelor. De obicei, aveam orez la bord. Cînd însă planul de zbor avea menţiunea „mărfuri diverse", ştiam deja că printre acestea se afla şi opiu. Înainte de descărcare, ni se telefona că va sosi cineva pentru a lua în primire marfa şi pînă atunci să nu se atingă nimeni de ea. Se întîmpla ca pe lăzi să mai scrie „Classified cargo" ori „Cargaison confidentielle". Cea mai importantă menţiune „Classified cargo", pe care am văzut-o, a sosit la bordul unui D.C. 3 de la Ban Honai, cu direcţia Vietnam, unde opiul a fost descărcat în mai multe etape, pentru a fi expediat către aeroporturile companiei de transporturi aeriene „Air America", suspectată de a fi proprietatea C.I.A.

— Dacă, totuşi, în lăzile acelea nu era opiu, ci alte lucruri ? a fost întrebat Del Rosario.

— Poate corespondenţă ? a răspuns el. Era transportată cu alte avioane. Arme ? Nu. Pe ruta Ban Honai — Vientianne nu se transportau niciodată arme. Cîţiva agenţi C.I.A., ce

se interesau de încărcături şi pe care nu-i pot nominaliza, mi-au mărturisit că era vorba de opiu.

— Excludem deci posibilitatea unor afaceri personale ale vreunui pilot...

— Imposibil. Cum ar fi putut un pilot să încarce jumătate de avion fără aprobarea şefilor lui ? Jumătate de avion nu este un pachet de ţigări sau de stupefiante care poate fi ascuns foarte uşor în buzunar.

— Ce raţiuni au determinat organizarea acestui trafic de către C.I.A. ?

— Personal cred că pentru a procura resurse financiare şi a evita solicitarea de subvenţii autorităţilor de la Washington.

Mărturisirea lui Marcel Del Rosario să fie doar fructul unei fantezii ? Un conducător al Biroului american pentru narcotice, cea mai puternică poliţie antidroguri din Statele Unite, a declarat nu demult : „Nu exclud ca C.I.A., din motive politice interne, să fi acceptat tacit să faciliteze transportul opiului. Exclud însă ideea că s-a apucat să facă trafic de stupefiante pentru a-şi procura fonduri". Totuşi, acuzaţiile lui Marcel Del Rosario au fost întărite de altele. Cele mai interesante au avut ca protagonist un tînăr cadru universitar american, Alfred Mac Coy, autorul unei cărţi — se spunea că serviciul secret a încercat să-i împiedice apariţia — în care defineşte foarte explicit C.I.A. „complice" în traficul cu opiu pe întinsele teritorii ale sud-estului asiatic.

Dezvăluirile lui Del Rosario şi Mac Coy şi dezminţirile succesive făcute de organizaţia de spionaj au condus la un rezultat unic : cererea mai multor membri ai Congresului de a fi inclusă în buget cifra oficială destinată C.I.A. şi obligaţia de a prezenta anual un document cu activităţile C.I.A. în lume din care obţine profituri. Ca de obicei, a fost o cerere care a rămas fără urmări. Şi iată... motivul : „În momentul în care se vor face cunoscute cifrele finanţării de stat şi sursele autofinanţării particulare, organizaţia îşi va pierde forţa şi prestigiul în faţa altor servicii secrete străine". Prin urmare, tăcere de mormînt : nici un cuvînt despre vîrfurile C.I.A., unde, timp de 25 de ani, s-au succedat militari şi economişti, oameni care, tăcînd, au pus la adăpostul cenuşii urzeli şi comploturi. Şi, fireşte, întotdeauna au avut la dispoziţie bani pentru a le putea organiza.

Henry Roscoe Hillenkoetter, Walter Bedell Smith, Allen Dulles, John McCone, William Raborn, Richard Helms, Wil-

liam Colby sînt oameni care, mai mult decît alții, au făcut istoria Agenției Centrale de Informații. Ei sînt „creierul", „cei șapte magnifici" care au clădit această organizație aclamată și ridiculizată, temută dar și calomniată, adesea denumită „delincventul minor al politicii externe americane". Instalați în biroul imens de la Langley, avînd în spate două steaguri, cel american și cel albastru al C.I.A., au alternat în timp pentru a examina rapoarte provenite din toate colțurile lumii. Din cînd în cînd și-au ridicat privirea pentru a consulta marea hartă geografică de pe peretele din față. Apoi au apăsat pe un buton : „Atențiune, atențiune, vă vorbește șeful. Acordați prioritate absolută acestor ordine...". Și astfel, numai în cîteva secunde, au semănat în lume bucurie sau durere, bogăție ori mizerie, adevăr sau mister. Unii i-au numit „superspioni", alții, James Bonzii din Washington, iar unii, „industriași de scandaluri".

Capitolul IV

Conducători și scandaluri

„Vă cer să faceți lumină asupra acestui episod. Și atrag atenția că, dacă cineva a greșit, este necesar să plătească. Nu are importanță dacă acel cineva este președintele Statelor Unite ale Americii, șeful C.I.A., ambasador sau un simplu agent. Aici nimeni nu pretinde că C.I.A. trebuie să aibă calități de prezicător. Toți cer însă ca, atunci cînd este cazul, să fie gata să-și asume responsabilitatea propriilor greșeli".

Iată textul unei bucăți de hîrtie, fără semnătură și dată, care, în dimineața zilei de 11 aprilie 1948, a circulat prin multe birouri ale Departamentului de Stat. Episodul la care se referea hîrtia avusese loc în urmă cu două zile, la Bogota, în Columbia. Jorge Eliecer Gaitan, cel mai popular lider al partidului liberal columbian, fusese asasinat pe stradă sub privirea a sute de persoane. Crima a avut două urmări imediate. Prima : de a bloca noua conferință sud-americană, abia începută într-un hotel din Bogota sub președinția secretarului de stat, George C. Marshall. Cea de-a doua : în oraș au izbucnit revolte cu participarea unor cadre sosite din toată America de Sud.

C.I.A. a fost pusă sub acuzație : cum de n-a prevăzut acest episod ? De ce n-a intervenit pentru a evita asasinarea lui Gaitan și manifestațiile care au dus la scăderea prestigiului Statelor Unite în Columbia ?

Henry Roscoe Hillenkoetter, contingent 1897, amiral, ofițer în U. S. Navy din 1920, șeful serviciului secret american, a cerut să fie ascultat de un subcomitet parlamentar. Discuția, în prezența unui cerc restrîns de oameni politici și militari, a avut loc la 15 aprilie, la aproape șase zile de la evenimentele din Bogota. Hillenkoetter a precizat cu repeziciune că va răspunde la orice întrebare, apoi și-a aprins pipa și a ținut acest discurs :

— Domnilor, asasinarea lui Gaitan nu are un caracter politic, ci strict particular. Liderul liberal a fost ucis de un anume José Gierra din răzbunare. Din păcate, au avut de cîştigat din aceasta comuniştii, pentru a organiza manifestări violente de protest. Oricum, C.I.A. prevăzuse dezordinile.

Membrii comitetului s-au uitat unii la ălţii : dacă era vorba de o răzbunare particulară, cum de s-a amestecat C.I.A. în această afacere ? Hillenkoetter şi-a cerut scuze că nu s-a făcut înţeles şi a adăugat :

— Crima a constituit un fapt ocazional, dar nu şi dezordinile. Încă de la 23 martie, agentul nostru din Bogota trimisese o telegramă secretarului de stat, Marshall, prin care semnala că în curînd agitatorii comunişti vor trece la manifestaţii. Ei bine, această telegramă n-a ajuns însă la destinaţie. A fost interceptată şi reţinută de un funcţionar al Departamentului de Stat trimis la Bogota pentru pregătirea conferinţei interamericane.

— Imposibil ! au strigat cîţiva.

— Dumneata minţi ! au spus unii.

— Arată-ne probele, amirale ! au insistat alţii.

Directorul C.I.A., impasibil şi cu sînge rece, a băgat mîna în buzunarul drept al hainei, a scos la iveală o foaie de hîrtie, apoi a întrebat :

— Pot să citesc ? Este textul telegramei trimise de agentul meu.

— Citeşte, citeşte, au strigat toţi în cor.

Textual, mesajul suna astfel : „Potrivit unor informaţii verificate, aflate în posesia mea, agitatori de orientare comunistă vor încerca o acţiune de umilire a secretarului de stat şi a altor membri ai delegaţiei Statelor Unite la conferinţa interamericană, prin manifestări şi tulburări. Delegatul O. J. Libert, aflat deja în misiune, a fost informat asupra acestor lucruri, însă nu consideră oportun să anunţe Departamentul de Stat, fiind convins că poliţia locală va oferi protecţia necesară şi nu vrea să alarmeze inutil delegaţia".

Cîţiva dintre cei prezenţi au aplaudat şi au strigat : „Trăiască C.I.A. !". Alţii au început să-l critice pe Marshall, care, înainte de a pleca la Bogota, nu s-a informat asupra situaţiei, şi pe delegatul O. J. Libert, ce nu acordase importanţa necesară telegramei.

Henry Roscoe Hillenkoetter şi-a introdus hîrtia în buzunar, s-a ridicat, a făcut un gest cu capul şi a salutat :

— Bună ziua, domnilor ! — şi a plecat cu pas hotărît.

În istoria serviciului secret american, şedinţa aceea din 15 aprilie 1948 va rămîne prima şi singura în care un şef al C.I.A. a considerat oportun să facă publică o telegramă a unui agent.

A fost o mişcare vicleană a lui Hillenkoetter pentru a demonstra că organizaţia era nu numai puternică şi omniprezentă, dar avea de-a dreptul şi calităţi profetice ? Mulţi l-au suspectat, însă cel interesat n-a făcut niciodată nimic pentru a se dezvinovăţi. Mai mult, a aşteptat doi ani buni pentru a aduce o nouă confirmare, de astă dată fără a folosi documente, sugerind că „C.I.A. nu greşeşte niciodată".

La 25 iunie 1950, cinci divizii ale Coreei de Nord au traversat paralela 38 ; au învins forţele sud-coreene şi în trei zile au ocupat oraşul Seul. Consiliul de securitate al O.N.U. a cerut mai întîi retragerea acestor forţe şi, la răspunsul negativ, a cerut statelor membre să pregătească un contingent de trupe.

Coreenii de nord au înaintat peste 200 km, ocupînd toată extremitatea sud-vestică a peninsulei. Atunci, preşedintele Statelor Unite ale Americii, Harry Spencer Truman, a ordonat diviziilor americane staţionate în Japonia să se instaleze în zona operaţiilor pentru a sprijini unităţile sud-coreene şi l-a numit şef pe generalul McArthur, care avea în subordine şi trupele O.N.U. debarcate la Juchon.

Contraofensiva s-a dovedit a fi rapidă şi violentă, nord-coreenii fiind respinşi dincolo de paralela 38. Lor însă li s-au alăturat chinezii. În acest moment războiul a căpătat dimensiuni neînchipuite, cu permanente răsturnări de situaţii operative pe întreg frontul. Mai întîi, nord-coreenii şi chinezii au reocupat Seulul şi şi-au instituit controlul pe o întindere de peste 100 km din teritoriu la sud de paralela 38. Apoi, sud-coreenii, americanii şi forţele O.N.U. au recîştigat Seulul, cei 100 km, şi s-au instalat de-a lungul paralelei 38. McArthur a propus să se exploateze ocazia favorabilă de a dezlănţui atacul final şi de a muta războiul pînă dincolo de graniţele Chinei. Datorită vetoului Washingtonului a fost nevoit să ţină cont de ezitarea ţărilor membre O.N.U. McArthur a fost înlocuit de generalul Ridway şi acesta, la rîndul lui, de generalul Clark. Totul s-a sfîrşit prin tratatul de la Panmunjon, care stabilea schimbul de prizonieri sub controlul unei comisii neutre şi „garanţiile de protecţie" ale Uniunii Sovietice asupra Coreei de Nord şi ale Statelor Unite asupra Coreei de Sud.

Dar C.I.A. ? La 26 iunie 1950, la două zile după atacul nord-coreenilor, Henry Roscoe Hillenkoetter a fost convocat de Truman. Fără îndoială că a fost vorba mai mult de o ceartă decît de o discuție. La ieșirea din Casa Albă, șeful serviciului secret a improvizat o conferință de presă la care a afirmat :

— Am prevăzut încă de-acum un an posibilitatea unui astfel de atac și am atras atenția asupra lui.

N-a vrut să dea alte explicații. Cîteva zile mai tîrziu, s-a înfățișat membrilor unui subcomitet parlamentar. Ședința s-a desfășurat cu ușile închise. Cu toate acestea, s-a aflat repede ceea ce afirmase Hillenkoetter :

— Am urmărit încă de la început concentrarea trupelor nord-coreene și infiltrarea de agenți în Sud. Ultima informare purta data de 20 iunie, deci cinci zile înaintea atacului.

În fine, după șeful C.I.A., agenții săi făcuseră o treabă bună fiindcă „prevestiseră“ încă o dată fără greșeală ; ce vină i se putea deci aduce organizației dacă întăririle militare în oameni și echipamente au fost trimise numai după invazia nord-coreenilor ?

S-a zvonit chiar că un senator prezent la ședință ar fi comentat :

— Este de-a dreptul ridicol să te lași astfel surprins atîta vreme cît aveai posibilitatea să înlături pericolul !

Pentru Hillenkoetter aceasta a însemnat un fel de triumf, chiar dacă cîte unul l-a acuzat de a nu fi fost ferm în semnalarea atacului. Pentru C.I.A. a însemnat formarea unei opinii publice americane favorabile, care din acel moment a început să o creadă, fără a o mai întreba ce face și pentru ce face un anumit lucru.

După atîta vreme, este greu de stabilit dacă rolul și, în primul rînd, influența serviciului secret asupra politicii Statelor Unite au provocat, încă pe atunci, invidii și reacții. Un lucru este însă cert : Henry Roscoe Hillenkoetter, „profetul“ manifestațiilor de la Bogota și al războiului din Coreea, a fost înlocuit cu generalul Walter Bedell Smith, scorțos și taciturn, rece și intolerant, cu tendințe de a apare în public cît mai rar posibil. Un enigmatic „șef invizibil“, despre care mereu s-a știut puțin sau nimic. Incontestabil, Smith a fost cel ce a prevăzut intervenția în Coreea. Fără a nominaliza, a spus-o indirect chiar Truman în memoriile sale : „La 20 octombrie 1950, C.I.A. mi-a prezentat un document prin care mi se raporta că agresorii ar fi pătruns cu astfel de forțe pentru a asigura apărarea centralei din Suiho și a altor instalații situate de-a lun-

gul fluviului Yalu, indispensabile producerii energiei electrice. C.I.A. a stabilit cu exactitate concentrarea a 200 000 efective chineze în Manciuria și că, dacă ar fi atacat, armata noastră s-ar fi aflat în dificultăți serioase“.

Smith a fost acela care a conferit membrilor serviciului de spionaj american o structură paramilitară : disciplină de fier, ascultare oarbă, calmitate în a ucide și a se lăsa uciși în numele „păstrării unui secret“, promovare în ierarhia profesională după merite și curajul demonstrat. Fanatism împins la exasperare ? Probabil. Nu există nici o dovadă că Smith a organizat parașutarea pe imensul teritoriu al Chinei comuniste a cel puțin o mie de agenți.

Ei bine, în cursul unei transmisii, crainicul postului de radio Beijing a trebuie să anunțe : „Au fost uciși o sută zece spioni americani, iar o sută douăzeci și șase au fost capturați. Nici unul însă n-a vorbit“. N-au vorbit nici studenții John Tomas Downey și Richard George Fecteau, în vîrstă de 21 de ani, doi „recruți“, arestați la 9 noiembrie 1952 și calificați de radio Beijing „agenți speciali ai Biroului Central de Informații, organizație de spionaj a Statelor Unite“. Mai mult, după doi ani, cînd Smith nu mai era șeful C.I.A., cîțiva colaboratori, exploatînd deviza acestuia „neagă, neagă mereu chiar în fața evidenței“, au spus doar atît : „Downey și Fecteau erau funcționari civili ai armatei staționate în Japonia. Amîndoi au fost dați dispăruți în timpul unui transfer pe calea aerului din Coreea în Japonia“. Nici o vorbă în plus, ca și cînd ar fi trebuit să înțelegem : „Ăștia, doi spioni ? Minciuni, numai minciuni ale propagandei chineze !“

În sfîrșit, iată „afacerea grupurilor naționaliste“ din Birmania, care pare să fie apogeul șireteniei vulpești a lui Walter Bedell Smith. O „afacere“ în care și succesorii poate ca au avut de interpretat roluri secundare, însă în care Smith a avut sigur rolul protagonistului în ceea ce privește atît concepția, cît și desfășurarea ei, despre aceasta mulți, inclusiv propriul guvern, ne fiind în cunoștință de cauză. Este tot atît de adevărat că ambasadorul Statelor Unite în Birmania a acționat într-un anumit mod, fiind în posesia unor informații și asigurări, în timp ce realitatea, cu totul alta, C.I.A. i-o ascunsese cu abilitate !

Guvernul de la Rangoon îi numea „bandiți“. Însă ei, cei 15 000 de oameni înarmați și instruiți, se considerau soldați care respectă legile și codurile militare internaționale. Cine

spunea adevărul ? Probabil că toţi aveau dreptate, aceasta era situaţia.

O zonă largă din teritoriul Birmaniei devenise teatrul de acţiune a unor bande care se ocupau cu răpiri şi contrabandă de stupefiante. Guvernul birmanez a început să protesteze, deoarece identificase pe responsabilii acestor bande în rîndul trupelor chino-naţionaliste refugiate în Birmania. În scurt timp situaţia a devenit intolerabilă, stîrnind chiar preocuparea O.N.U. Apărea tot mai clar că cineva avea interes să protejeze activitatea „soldaţilor-bandiţi", să-i încurajeze. Cine anume ?

La începutul anului 1952, S.U.A. au numit un nou ambasador în Birmania, anume pe William J. Sebald, expert în probleme asiatice, fost mult timp la post în Japonia, executant scrupulos al dispoziţiilor Departamentului de Stat. Înainte de a pleca la noul post, ambasadorul a cerut să i se precizeze care trebuie să fie atitudinea S.U.A. faţă de naţionaliştii chinezi. I s-a răspuns că trebuie să adopte o atitudine negativă, deoarece aceştia nu se bucură de sprijinul S.U.A.

Incursiunile şi operaţiile de piraterie ale celor 15 000 de oameni au devenit tot mai frecvente. În întreaga Asie se vorbea de organizarea şi puterea lor. De acest fapt era preocupată nu numai Birmania, care se temea de o lovitură de stat, ci şi alte ţări din zonă, care au cerut oficial ca S.U.A. să intervină şi să pună capăt situaţiei.

Ambasadorul Sebald a trimis la Washington zeci de memorii, dar de fiecare dată i s-a răspuns că nu se poate face nimic, deoarece problema este de competenţa Formozei, deci Formoza este cea care trebuie să se gîndească fie la retragerea celor 15 000 de oameni, fie la liniştirea lor.

Birmania şi R. P. Chineză au acuzat în mod deschis S.U.A. de a fi adevăraţii favorizatori şi finanţatori ai bandelor înarmate, documentînd că Statele Unite aveau tot interesul să-i sprijine pe naţionalişti atît pentru a menţine dezordinile la frontiera cu R. P. Chineză, cît şi pentru a şantaja Birmania cu posibilitatea unui război civil sau unei lovituri de stat în cazul în care ar strînge prea mult relaţiile de prietenie cu R. P. Chineză.

Ambasadorul William J. Sebald a cerut explicaţii la Washington, dar şi de astă dată i s-a răspuns că Statele Unite n-au nici un amestec, că acuzaţiile aduse sînt calomnii. El a susţinut în faţa guvernului birmanez nevinovăţia S.U.A., dar

şeful Statului-major al armatei birmane, generalul Ne Win, l-a apostrofat şi i-a cerut să înceteze cu această tactică.

Istoria a arătat că Ne Win a avut dreptate, în sensul că contactele cu „soldaţii-bandiţi" erau ţinute de cadre superioare ale C.I.A., fără ştirea Departamentului de Stat. Walter Bedell Smith, şeful serviciului secret al Statelor Unite, n-a ezitat să-l discrediteze pe însuşi ambasadorul ţării sale şi pe funcţionarii Departamentului de Stat în numele unui slogan inventat de el : „secretul este mai important decît prestigiul", şi al altuia adoptat de la Niccolò Machiavelli : „scopul scuză mijloacele".

Istoria nu a eliminat însă îndoiala că Walter Bedell Smith a iniţiat şi a executat singur întreaga „operaţiune Birmania". Mulţi experţi au văzut în spatele lui Smith umbra lui Allen Dulles, adjunct al şefului C.I.A., care, apoi, a fost numit şeful acestui organism, la 10 februarie 1953, la 15 zile după ce Smith a fost desemnat ca subsecretar de stat, prim-colaborator al noului preşedinte al S.U.A., Ike Eisenhower.

Timp de zece ani, Allen Dulles a fost considerat omul cel mai puternic din Washington, adevăratul „manipulator" al politicii externe a Statelor Unite. În timpul activităţii sale i s-au dat puteri pe care nu le avea nici preşedintele Eisenhower. Spre exemplu, el putea să decidă cine să apară în faţa comisiilor senatoriale de anchetă şi, eventual, ce parte din depoziţiile acestora putea fi dată publicităţii. Probabil că, fără un om ca Allen Dulles, C.I.A. n-ar fi avut niciodată un loc de prim rang între aşa-zisele „guverne invizibile" care domină lumea.

— S-au dus vremurile lui Mata Hari, spunea Dulles. Astăzi munca noastră cere să citim, să interpretăm, să analizăm, să valorificăm. Se recurge la mijloace moderne, ca : fotografia, electronica, aviaţia.

În parte, Dulles minţea. Este adevărat că el a revoluţionat tehnologia de spionaj a C.I.A., dar spionii săi nu se ocupau în primul rînd de interpretarea şi analiza informaţiilor, ci erau preocupaţi mai ales de a se infiltra în alte servicii secrete. Abilitatea lui Dulles de a „implanta" agenţi în momentul şi în locul potrivit a rămas proverbială.

Fiul unui pastor presbiterian din Watertown, nepot al lui John Welsh (unul din cei mai renumiţi ambasadori americani la Londra), frate cu John Foster (fost ministru de externe al S.U.A.), Allen Dulles, la vîrsta de 8 ani (s-a născut în 1893)

a scris o carte despre colonialism, de 31 pagini, care a apărut în 200 000 de exemplare, obținînd un cîștig net de 4000 de dolari.

— Anglia, susținea băiatul, atacă toate țările mici, dar nu îndrăznește să atace Rusia sau China.

În 1916 el a primit prima misiune „secretă" : să se ducă la Viena și să-i convingă pe unii ofițeri austrieci că o eventuală alianță cu Germania ar putea fi dezastruoasă. Apoi a fost transferat la Berna. La 16 aprilie 1917, a întîlnit un om despre care i se vorbise mult. După ce l-a cunoscut, imediat a înaintat un raport la Washington, în care spunea : „Este un personaj fără importanță, ideile sale sînt lipsite de un conținut solid. Este un idealist fără influență și fără nici un viitor".

Idealistul „fără influență" și „fără viitor" se numea Vladimir Ilici Ulianov, zis Lenin. Dulles a avut ocazia să-și dea foarte repede seama cît de mult a greșit. A fost o lecție aspră pentru el. După părerea lui Dulles, „este bine să cunoști cît mai multe persoane, căci nu se știe niciodată de unde va apărea fulgerul".

De la Berna a plecat la Paris, apoi la Berlin, după care a revenit la Washington. În 1922, la numai 29 ani, a devenit șeful secției „Orientul Apropiat" din Departamentul de Stat. După doi ani a demisionat pentru a intra în calitate de coasociat la biroul de avocatură „Sullivan și Cronwel" din Wall Street, unde a rămas fără întrerupere pînă în 1938. În această perioadă a mai fost însă folosit în cîteva „misiuni speciale" : consilier al delegației americane la Conferința navală din 1927 și la Conferința pentru dezarmare din 1931.

Și-a prezentat și candidatura la alegerile pentru Congres din partea partidului republican, dar votul i-a fost nefavorabil.

În 1940 a sprijinit candidatura lui Wendel Willkie, solicitînd voturile milioanelor de cetățeni americani naturalizați proveniți din Europa Orientală, dar și Willkie nu a obținut voturile necesare. Pentru Dulles aceasta a fost o experiență pozitivă : cînd va fi la conducerea C.I.A. el se va folosi de fugarii polonezi, unguri, cehoslovaci și români pentru acțiuni de acoperire și de spionaj dincolo de așa-zisa „cortină de fier".

În 1941 Statele Unite au intrat în război, iar Dulles s-a întors la Berna. A închiriat o locuință somptuoasă, pe ușa acesteia agățînd o tăbliță pe care scria : „Allen W. Dulles — asistent special al ministrului de externe al Statelor Unite". Oficial avea sarcini diplomatice, în realitate era șeful tuturor

agenților secreți din Europa. În fiecare noapte lua legătura cu Washingtonul și transmitea informații. Există o întreagă literatură de spionaj ce vorbește despre „loviturile" date de el în acel timp. Cele mai importante au fost : descoperirea adevăratei identități a agentului german „Cicero", care se angajase ca majordom al ambasadorului britanic din Turcia, sir H. M. Kuntchlull ; fotografierea în sala operatorie a spitalului Carita din Berlin a peste 2500 documente aparținînd lui Hitler ; tratativele secrete cu generalul S.S. Karl Wolff.

În 1946, lui Dulles i s-a conferit „Medalia de merit", cea mai înaltă decorație americană din epoca respectivă, motivată prin faptul că „Dulles a organizat o rețea optimă de informare ce cuprindea sute de agenți, în inima Germaniei, în Iugoslavia, Cehoslovacia, Bulgaria, Ungaria, Spania și Africa de Nord. O rețea ce acoperea necesitățile informative în Franța, Italia și Austria. Dulles și-a adus contribuția la formarea grupurilor de rezistență din Franța, a sprijinit financiar și material pe partizanii italieni". Dulles a primit decorația fără să clipească, nu s-a arătat entuziasmat sau surprins. Un an mai tîrziu, fiind consultat de către Congres să-și spună părerea cu privire la centralizarea serviciilor secrete, Dulles s-a limitat să spună doar atît : „Dacă vreți ca C.I.A. să fie puternică, iată sfaturile mele...", și în continuare a dictat reguli cu privire la angajarea oamenilor, salarizarea lor, sistemul de organizare, repartizarea cadrelor în diferite zone ale lumii. Apoi a tăcut, după unii fiind chiar dispus să rămînă în umbră, după alții a fost chiar o chestiune de tactică. Realitatea este că A. Dulles n-a rămas în umbră, în anul 1951 fiind numit vicedirector al C.I.A., iar la 10 februarie 1953, cum am mai spus, el a devenit director al C.I.A., înlocuindu-l pe Walter Bedel Smith.

A. Dulles credea că va rămîne „director pe viață" și nu gîndea că într-o zi va fi și el înlocuit. Se simțea puternic, „garantat" de succesele obținute de oamenii săi în Africa, Asia, Europa și America de Sud. A fost suficient însă o operație nereușită (tentativa din 1961 de a invada Cuba cu ajutorul unor fugari cubanezi) pentru a-l convinge pe noul președinte al S.U.A. — John Kennedy, succesorul lui Eisenhower — că venise momentul să-l schimbe pe șeful C.I.A. și astfel postul lui Allen Dulles (oficial s-a vorbit de demisie „acceptată cu părere de rău de către președinte"), a fost ocupat de John Alex McCone, inginer din California, miliardar de pe urma petrolului, legat de lumea arabă prin puternice interese, fost șef

al Comisiei pentru energia atomică. Avea faimă de reacționar. După ce a venit la conducerea C.I.A., primul său act a fost acela de a indica agenților C.I.A. „represiunea totală" împotriva Uniunii Sovietice. Crezul lui McCone era că în lume există două adevărate puteri : Statele Unite și Uniunea Sovietică, dar victoria va fi obținută de cea care va ști să-și utilizeze mai bine spionii. După părerea lui era vorba, în primul rînd, de un „război" (mai ales economic) pentru acapararea și exploatarea materiilor prime. Pentru a dovedi cît era de convins de acest lucru, el a organizat C.I.A. după sistemul întreprinderilor industriale și a început să investească fondurile de care dispunea în sectoarele cele mai rentabile. Astfel, serviciul secret american și-a întărit rolul de „putere autonomă" în sînul Statelor Unite, sustrăgîndu-se ulterior controlului Congresului. C.I.A. a putut să folosească capitaluri importante în inițiative private, deseori contrare directivelor guvernului. Cineva spunea că McCone putea să-și permită orice, deoarece el era adevăratul economist al „centralei" din Langley. Alții erau de părere că John Kennedy, atunci cînd l-a numit, știa foarte bine în ce direcție va dirija McCone serviciul secret, dar a semnat decretul de numire deoarece după „machiavelicii" Hillenkoetter, Smith și Dulles, C.I.A. avea nevoie de un om care să gîndească înainte de toate în termeni financiari și acesta era McCone.

Născut la San Francisco la 4 ianuarie 1902, la 20 de ani a obținut diploma de inginer cu nota maximă. Angajat de o societate metalurgică, și-a început activitatea ca muncitor, supraveghetor, șef de sală, vicepreședinte responsabil cu vînzările, pînă a devenit director general. În 1937, a pus bazele unei industrii de construcții mecanice. În 1939, a reușit să obțină o parte din acțiunile societății „Seattle-Taeoma Corporation", care se ocupa cu fabricarea navelor de transport destinate Statelor Unite și Angliei și cu transformarea avioanelor de bombardament în avioane de luptă. După război, el s-a infiltrat în cel puțin 24 societăți financiare și, printre altele, a devenit director al „Băncii Californiei" și al unei societăți de asigurare.

Datorită competenței sale în probleme administrative și de planificare economică, la început a fost numit asistent al lui James Forrestal, secretar de stat al apărării, apoi, subsecretar la aviație. Catolic cu experiență, a reprezentat Statele Unite, în 1958, la funeraliile lui Papa Pius al XII-lea. În 1962, exact la un an după ce a devenit omul nr. 1 al C.I.A., a fost supus

unui interogatoriu de către Comitetul senatorial pentru Forțele Armate. Motivul : legăturile sale cu industria petrolieră. El a confirmat că este acționar la „Standard Oil of California" cu o cifră de peste un milion de dolari. Ce semnificație politică putea să aibă această declarație ? Un singur om a furnizat o explicație, acesta fiind senatorul democrat Joseph Clark, care, enigmatic, a spus :

— Orice american bine informat știe că societățile petroliere americane sînt profund implicate în afacerile politice din Orientul Mijlociu și că, la rîndul său, C.I.A. este la fel de amestecată în aceste afaceri din Orientul Mijlociu.

Un joc de cuvinte, o frază care se vrea misterioasă pînă la un anumit punct.

John Alex McCone zîmbea foarte rar. „Cînd zîmbește însă, mărturisea un colaborator, este cazul să intri în gardă".

Îl admira enorm pe John Kennedy și nu pentru că președintele îi dăduse mînă liberă, ci pentru că se adresase agenților C.I.A. în următorii termeni :

— Aveți o soartă ingrată. Succesele voastre trebuie să fie trecute sub tăcere, în timp ce eșecurile sînt trîmbițate de presa mondială.

Cu toată admirația, l-a înfruntat de mai multe ori pe Kennedy în probleme privind Vietnamul. McCone avea o idee fixă :

— Domnule președinte, oricum, ne aflăm la răscruce. Sau distrugem regimul de la Hanoi cu o singură lovitură, recurgînd la arme nucleare, sau mai bine plecăm din Vietnam.

După asasinarea lui Kennedy și-a schimbat însă părerile. A afirmat că pentru a salva onoarea și a nu avea și alte pierderi, ar fi mai bine „să ne facem bagajul și să ne retragem din Vietnam".

— Acum, se adresa el lui Lyndon Johnson, succesorul lui Kennedy, mă opun bombardării Vietnamului de Nord. Am informații de primă mînă.

A trimis apoi un raport secret Departamentului de Stat. „Bombardamentele, scria textual, nu au avut menirea de a-i demoraliza pe nord-vietnamezi și nici să le zdruncine credința în cauza lor. Fiecare zi, săptămînă, ceas măresc presiunile pentru ca noi să punem capăt bombardamentelor. În această operație, timpul lucrează împotriva noastră. Prevăd noi cereri de creștere a efectivelor, care nu vor putea însă îmbunătăți material posibilitatea victoriei. Ne aflăm în imposibilitatea de

a lupta în jungla care nu ne asigură victoria într-un efort militar din care, pe zi ce trece, vom scăpa foarte greu".

Evenimentele ce au urmat au demonstrat că McCone avusese dreptate : dacă în 1965 ar fi fost ascultat, Statele Unite ar fi putut evita șapte ani grei de război și ar fi salvat mii de vieți omenești.

Într-o bună zi s-a auzit că McCone ar fi plecat de la C.I.A. La început, nimeni nu era dispus să creadă. A apărut apoi confirmarea Casei Albe și surpriza a fost enormă, nu fiindcă McCone ar fi fost deosebit de agreat sau fiindcă sub conducerea lui serviciul secret american s-ar fi ținut departe de intrigi și conspirații internaționale, ci pentru că el s-a arătat întotdeauna omul care a vorbit deschis, fără reticențe. Surpriza a fost și mai mare, ajungînd la unii pînă la indignare cînd Johnson a încredințat conducerea C.I.A. unui viceamiral „la odihnă", William Francis Raborn, contingentul 1905, expert în balistică, fost șef adjunct al Statului-major al flotei din Atlantic. Un tip tăcut, rigid, grosolan în relațiile publice și, aparent, de o joasă cultură.

De ce a fost investit Raborn ? S-a vorbit că Johnson, fie dintr-o anume neîncredere în persoane instruite, fie din cauza șocului suferit în urma asasinării lui Kennedy, a preferat să-și oprească privirea asupra unei persoane care a fost întotdeauna străină ambianței serviciului secret.

Scurta carieră a lui Raborn, puțin peste un an — din martie 1965 pînă în iunie 1966 — ca cel de-al cincilea director al C.I.A. după Hillenkoetter, Smith, Dulles și McCone, a început cu două „incidente" zgomotoase. Ambele s-au petrecut chiar în ziua depunerii jurămîntului, unul dimineața, iar celălalt după-amiaza.

Primul : în timp ce Raborn pronunța formula de credință față de Constituția Statelor Unite, în interioarele Casei Albe circula un document neobișnuit în care erau inserate numele și funcțiile principalilor săi colaboratori. Cine pusese documentul în circuit ? Vreunul care avea interes să-l discrediteze repede pe Raborn ? Dar cine era ? Însăși C.I.A. ? O să pară de necrezut, însă cîțiva acreditară cu cea mai mare insistență această ultimă variantă.

Al doilea : Johnson a ordonat intervenția trupelor de marină în San Domingo, justificînd-o prin nevoia de a evita o iminentă revoluție de nuanță comunistă. În cercurile politice din Washington s-a răspîndit repede știrea că Raborn îi prezentase lui Johnson, cu cîteva zile înaintea jurămîntului, o informare falsă, superficială și incompletă asupra stării de fapt din Republica Dominicană. Iată de ce președintele găsise oportun să nu zăbovească și să intervină. Era însă cu adevărat Raborn autorul acelei informări sau vreunul a introdus-o lui Johnson prin obișnuitul „canal secret", răzbunîndu-se pe Raborn ?

Victimă sau nu a unor elemente care operau în sînul aceleiași C.I.A., un lucru este cert : William Francis Raborn nu s-a putut ridica niciodată la înălțimea misiunii ce i-a fost încredințată. Nu au greșit cei ce au văzut în toate acestea o atitudine intenționată pentru a atenționa celelalte servicii secrete și a încerca să acrediteze ideea că, avînd la conducere un astfel de șef, C.I.A. nu mai putea fi puternică și eficientă așa cum se spunea. În fine, oricum am lua-o, este o chestiune de viclenie. O viclenie diabolică, fiindcă a-i reproșa de la naivitate pînă la completa ignoranță, pare aproape imposibil. Iată mărturisirea ziaristului Joseph Kruft :

— Se vorbește că, în timpul unei reuniuni, amiralul Raborn a confundat denumirea unor națiuni și personalități politice străine. Se mai spune că sfaturile lui aveau mereu o slabă legătură logică cu problemele din competență. Se mai afirmă, de asemenea, că a ajuns să prezinte cu titlu de noutate chestiuni pe care le discutase cu cinci minute înainte.

Un fost colaborator al lui Raborn a făcut următoarea declarație unui cronicar de la Newsweek :

— Amiralul a întrerupt o reuniune pentru a cere semnificația cuvîntului oligarhie. Toți cei prezenți au rămas înmărmuriți. Cum este posibil să discute probleme privind diferite națiuni de pe glob cînd cel care trebuie să te sfătuiască și să te lămurească nu știe nici măcar ce înseamnă oligarhie ?

Cel vizat a reacționat cu greu la criticile și anecdotele umoristice care circulau pe seama lui. De fiecare dată se limita să repete că întreaga sa atitudine reflecta fidel voința președintelui : mînă de fier împotriva birocrației, discuții limitate indiferent de persoană, administrare rigidă și controlată. Oare acestea îi aduceau grațiile lui Johnson ? Pentru început da, apoi președintele a renunțat la el cu aceeași atitudine enigmatică și misterioasă care îl caracterizase și în momentul numirii acestuia. Lui Raborn i se conferi obișnuita medalie de recunoaștere „Pentru merite în favoarea statului" și i se adresă obișnuitul „bravo" pentru atașamentul dovedit față

de drapelul american. El nu s-a angrenat în polemică. Cu un surîs, o înclinare şi o strîngere de mînă a spus :

— Mă reîntorc la „Aeroport General", industria tunurilor şi mitralierelor, care îmi este atît de dragă. Credeţi-mă, mi-e imposibil să ignor această chemare.

La 30 iunie 1966, Johnson l-a numit la comanda C.I.A. pe Richard McGarrach Helms.

Înalt de un metru optzeci şi opt, părul negru şi lins, născut la Saint David, cartierul cel mai elegant de la periferia Philadelphiei, la 30 martie 1913, a frecventat „Williams College" şi a devenit membru al „Phi Beta Kappa", o confederaţie studenţească americană a cărei titulatură cuprinde iniţialele-cuvintelor greceşti „Philosophia Bion Kybunetes" (Filozofia este călăuza vieţii).

După terminarea studiilor a plecat în Germania în calitate de corespondent al agenţiei de presă „United Press". Transmisiile sale de la Olimpiada de la Berlin din 1936 au fost apreciate de americani ca fiind excepţionale. „Lovitura" care a trezit cea mai mare senzaţie a fost însă un interviu în exclusivitate cu Adolf Hitler. În 1937, „Times" din Indianapolis i-a oferit un contract foarte avantajos. Helms l-a acceptat. În 1939, a abandonat ziaristica în favoarea publicităţii. După o săptămînă de muncă a fost numit director naţional pentru publicitatea făcută de „Times".

În timpul celui de-al doilea război mondial s-a înrolat în marină ca agent special al O.S.S., vechea organizaţie de spionaj a Statelor Unite care a precedat C.I.A. L-a pasionat atît de mult noua activitate, că n-a vrut să se mai întoarcă la publicitate, nici la ziaristică. În 1947, cînd a dispărut O.S.S. şi s-a născut C.I.A., Helms, pentru abilitatea sa şi spiritul întreprinzător, a fost printre puţinii integrat în organigramă. În acelaşi timp i se prevedea o carieră rapidă şi excepţională. În schimb, mai mulţi ani a fost nevoit să se mulţumească cu rolul de „etern secund", mereu văduvit de personalitatea diverşilor Dulles, Smith şi McCone, care se pricepeau poate mai puţin în ale spionajului, însă erau cu certitudine mai ageri în raporturile cu „oameni de valoare" şi ştiau să se descurce mai bine în afacerile tenebroase ale politicii americane.

În 1958, Richard Helms a crezut că îi va fi încredinţată conducerea „sectorului proiecte" din C.I.A., de care depindeau toate activităţile clandestine. Allen Dulles, în schimb, l-a preferat pe Richard Bissel, docent în economie, însărcinat cu zborurile avioanelor U 2 pe teritoriul Uniunii Sovietice. O şansă a mai avut în 1962, cînd Bissel a părăsit serviciul, împreună cu acelaşi Dulles, ca urmare a insuccesului invaziei Cubei de către adversarii lui Fidel Castro fugiţi în străinătate. Dar, şi de această dată, noul şef al C.I.A., John Alex McCone, l-a preferat pe Lyman Kirkpatrik, în vîrstă de 50 de ani, licenţiat în litere, poliomielitic, nevoit să trăiască încă din 1952 pe un scaun cu rotile.

În 1965, se părea că Lyndon Johnson se va opri asupra numelui său ca înlocuitor al lui McCone, însă, cum am văzut, alegerea i-a fost favorabilă lui William Francis Raborn. Adepţii lui Helms au început să protesteze. Mulţi dintre colaboratorii săi au răspîndit vorba că n-o să ajungă niciodată omul nr. 1 al C.I.A., deoarece factorii politici se temeau de o conducere cu caracter dictatorial. Care era motivul ? Helms avea un serios ascendent asupra agenţilor şi funcţionarilor organizaţiei pentru simplul fapt că el se ridicase de jos, solidar, şi nu ezitase să-şi atragă antipatia unor Smith, Dulles şi McCone cînd era vorba de a susţine acţiunile unui spion.

Supărarea şi vociferările au ajuns la urechile lui Johnson. Preşedintele, la început, a încercat să le închidă gura, dînd o dispoziţie : Helms are acces la Casa Albă, împreună cu şeful C.I.A., oricînd găseşte că este oportun. Dar cu aceasta a înrăutăţit situaţia. Decizia preşedintelui a fost repede interpretată ca fiind un paleativ. De aceea Johnson, „salvat" şi de providenţiala „demisie" a lui Raborn, n-a mai ezitat şi l-a numit pe Helms director al C.I.A., primul om crescut în organizaţie care a ajuns la conducerea ei.

Astfel a început, poate, administrarea cea mai grea şi mai alertă din istoria spionajului american de după război. Foarte multe evenimente. Să ne reamintim cîteva : lovituri de stat în Grecia, în Chile, şi în Kampuchia ; conflicte în Vietnam şi în Orientul Mijlociu ; răscoale şi atentate în Africa ; finanţarea clandestină a unor grupări politice în Europa şi Asia ; permanente crize de guvern în multe ţări din America Latină ; dislocarea unor militari şi înlocuirea lor cu alţii în orice colţ al lumii.

Oamenii lui Helms, ca dealtfel şi cei ai lui Hillenkoetter, Smith, Dulles, McCone şi Raborn, au fost prezenţi peste tot. Nu rămîne decît să vedem ce rol au jucat ; o sarcină foarte grea, deoarece, în 25 de ani, C.I.A. nu a recunoscut niciodată oficial că ar fi realizat astfel de acţiuni. Şi nu trebuie să ne

surprindă această atitudine, altfel ce soi de serviciu secret ar mai fi? Şi, dacă a dat vreodată comunicate, a făcut-o numai în scop de dezminţire.

Probabil că şi Richard Helms, ca şi Allen Dulles, s-a considerat invulnerabil la un moment dat. După părerea cîtorva experţi, convingerea lui Helms deriva din faptul că doi preşedinţi ai Statelor Unite îi pecetluiseră soarta : Johnson, care îl numise, şi Nixon, care îl confirmase.

Dar iată imprevizibilul ce confirmă că la C.I.A. nimeni nu este invulnerabil : La 5 noiembrie 1971, Richard Nixon, dorind să remanieze structura serviciilor de informaţii, l-a ridicat pe Helms la rangul de director general, însă l-a rupt de cîteva „responsabilităţi operative". Deputaţii George H. Mahon şi Lucien H. Nedzi, membri ai unei comisii de control, se arătară imediat nedumeriţi dacă aceasta însemna o promovare sau, mai degrabă, o desărcinare. Postul lui Helms în „centrala" de la Langley a rămas vacant aproape un an. Între timp, comanda a fost asigurată de un adjunct, Vernon Antony Walters, zis „Dick", în vîrstă de 55 de ani, înalt de 1,82 m, general de corp de armată.

La 8 decembrie 1972, Richard Helms a părăsit definitiv serviciile secrete americane. Nixon l-a numit de fapt ambasador al Statelor Unite în Iran, o naţiune legată de C.I.A. prin recunoştinţă, pentru a-i fi salvat, în 1955, tronul lui Reza Pahlavi de complotul primului ministru, Mossadek. Şi de această dată, alţi deputaţi au vorbit de o aşa-zisă „promovare" echivalentă, practic, cu o „debarcare". Linişte deplină, natural, asupra motivelor. N-au lipsit, în schimb, obişnuitele zvonuri şi indiscreţii. Cele mai răutăcioase guri au emis ipoteza celor „două coji de banană" pe care a alunecat Helms.

Prima ar fi din perioada cînd s-a aflat de isprava „beretelor verzi" — corp special organizat de serviciul secret american şi cerut de John Kennedy în sprijinul guvernului de la Saigon în timpul războiului din Vietnam — care au ucis, fără a fi judecat, un agent acuzat de a face joc dublu. Cine a semnat ordinul de execuţie? Cîţiva au invocat generali ai armatei americane, fără însă să se pronunţe nume sau prenume. Robert Marasco însă, prezumtiv participant la uciderea agentului, a vorbit de „un funcţionar din Saigon al C.I.A.". Indignarea pe care a produs-o această declaraţie în America a fost enormă. Cîteva ziare au scris în acea perioadă că C.I.A. putea fi suspectată de orice fel de crimă.

A doua ar fi survenit concomitent cu afacerea „Watergate", iniţiată în 1972 şi care, timp de mai mulţi ani, a avut o puternică rezonanţă. Cum a intrat C.I.A. în acest scandal? Este responsabil Richard Helms în această privinţă?

17 iunie 1972, ora 2 şi 30 minute. O noapte foarte frumoasă, cu un cer punctat de stele. Luminile şi firmele din neon ale complexului Watergate, grandiosul centru rezidenţial din Washington, din str. Virginia nr. 2600, aşezat pe fluviul Potomac, operă arhitectului italian Luigi Moretti, erau parţial stinse. În aripa-hotel clienţii dormeau. În aripa dreaptă, înzestrată cu apartamente pentru senatori şi oameni de afaceri, se auzea din cînd în cînd mieunatul prelungit al unui cotoi rătăcitor.

Etajul şase fusese închiriat în întregime de Partidul Democrat, care îşi transferase la Watergate cartierul său general în vederea alegerilor prezidenţiale din luna noiembrie. Era deja iunie şi în Statele Unite nimeni nu ştia dacă canditatul democraţilor ce-l va înfrunta pe Nixon va fi senatorul Humphrey sau senatorul McGovern.

Ei bine, la ora 2,30 fix, Frank Wills, în vîrstă de 24 de ani, negru reîntors din Vietnam, paznic de noapte cu un salariu de 250 de dolari pe lună, a făcut cel de-al patrulea tur de control. Ajuns la etajul şase, acela cu birourile Partidului Democrat, a remarcat că încuietorile uşii erau blocate cu o bandă adezivă de culoare neagră. Wills gîndi instantaneu : „Înăuntru sînt hoţi. Uşa este închisă cu cheia. Au forţat cele două încuietori şi au intrat. Acum cotrobăiesc prin toate. Şi, pentru a evita greutăţile la ieşire, au blocat zăvoarele încuietorilor cu bandă adezivă. Peste puţin timp vor ieşi. N-am să-i pot înfrunta de unul singur. Voi chema F.B.I.-ul". Cu paşi de pisică a ajuns la un telefon de la parterul clădirii, a format numărul centralei poliţiei din Washington şi a aşteptat. Agenţii au sosit după opt minute şi, cu pistoalele în mînă, au pătruns în birourile respective.

— Mîinile sus! au ordonat ei.

— Nu trageţi, ne predăm! au răspuns în cor cei cinci, toţi în cămăşi, cu mîinile acoperite de mănuşi de cauciuc surprinşi în timp ce umblau în jurul cîtorva aparate telefonice. Jos, pe parchet se aflau patru şperacle, un aparat de filmat de 35 milimetri, patruzeci şi cinci bobine de film şi cîteva aparate electronice de precizie pentru ascultarea convorbirilor. În buzunar, în portmoneul de piele al unuia dintre ei se aflau

ordonați 5500 dolari în bancnote de 100, 500 și 1000 dolari. Șeful echipei F.B.I. le-a ordonat :

— Repede, cu toții la centrala F.B.I.

În birouri a rămas doar paznicul Wills, nedumerit ca niciodată și tentat să-și răspundă : „Ce fel de hoți or fi ăștia ?".

De fapt, erau „hoți speciali". Adevărul s-a aflat două zile mai tîrziu. În dimineața zilei de 16 iunie, patru bărbați s-au prezentat la Watergate. Fiecare avea în mînă cîte o servietă prevăzută cu încuietoare specială. Au urcat în apartamentul reținut cu o săptămînă înainte și nu s-au mai arătat deloc nici la prînz, și nici la cină. Mai mult, ferestrele apartamentului au rămas închise și draperiile lăsate, iar pe ușă atîrna un carton pe care se menționa : „Nu deranjați !".

Nimeni însă nu și-a făcut probleme. Watergate este aidoma unui oraș, unde unul vine, altul pleacă. Este imposibil să-i controlezi pe toți.

În noaptea de 17 iunie, către ora unu, cei patru au ieșit pe rînd din apartament. Afară îi aștepta o mașină cu șofer și zeci de scule în stilul lui „James Bond" : radioemițătoare-receptoare, mănuși chirurgicale, aparate de fotografiat și filmat, șperacle pentru efracție și foarte moderne semnalizatoare electronice. Fără să scoată vreun cuvînt au plecat către aripa dreaptă, au aplicat banda adezivă neagră pe încuietori și, cu deosebită vigoare, s-au așezat pe „treabă", deschizînd toate încuietorile de siguranță, fotografiind unele documente, cotrobăind prin fișiere și coșurile de hîrtii. La ora 2,30 erau deja gata să transmită cîteva date unui invizibil radioreceptor manipulat afară de alți complici. Însă iată că apare istețul gardian Wills și acei nesuferiți de la F.B.I. Adio „muncă".

Cine erau cei cinci ? Cine le-a cerut să facă spionaj în birourile Partidului Democrat ? În noaptea aceea, imediat după arestarea celor cinci, au avut loc și alte fapte. În camera nr. 723 de la Haward Motor Lodge, un hotel de lux vizavi de Watergate, se aflau doi bărbați care, dotați cu aparatură electronică specială, puteau asculta tot ceea ce se petrecea pe o rază de 500 de metri.

Ei au fost primii care au aflat de descinderea poliției, de arestarea celor cinci și transferul lor la centrala F.B.I. Ei se numeau : Haward Hunt, 50 de ani, oficial fost șef al C.I.A. pentru emisfera occidentală, consilier special al lui Nixon ; George Gordon Liddy, 42 de ani, membru al comitetului pentru realegerea lui Nixon.

Hunt a apucat telefonul, a format un număr și a spus :

— Băieții au fost prinși !

De la celălalt capăt al firului, interlocutorul i-a răspuns :

— Fiți calmi, lăsați pe mine !

Iată numele presupusului interlocutor : John Mitchell, prieten cu Nixon, președintele comitetului pentru realegerea acestuia.

În acest timp, la postul de poliție, cei cinci nu vroiau să facă declarații, ci ofereau cîteva generalități false. Funcționarul care îi interoga avea impresia că aceștia căutau să cîștige timp. Nici nu se așteptase să-i identifice atît de ușor ; iată-le identitatea : Bernard L. Baker, operator imobiliar din Miami, în 1961 agent al C.I.A. pentru recrutarea de voluntari în vederea debarcării în Cuba ; Eugenio Martinez, colaboratorul lui Baker, informator al C.I.A. în rîndul fugarilor cubanezi rezidenți în America Centrală ; Virgilio Gonzalles, fierar specializat în case de bani ; Frank Sturgis, aventurier ; James W. McCord, expert al serviciilor de securitate ale C.I.A., sosit la Watergate seara tîrziu.

În seara zilei următoare, la ora 23, Robert Woodward și Carl Bernstein, doi cronicari, în vîrstă de 30 de ani, de la „Washington Post", au telefonat la F.B.I. pentru a afla dacă sînt noutăți.

— Nimic deosebit, le-a răspuns centralistul — doar cinci hoți surprinși noaptea trecută în birourile de la Watergate.

Cei doi au raportat șefului grupului de cronicari care i-a sfătuit :

— Și dacă lucrurile miros urît ? Mergeți și cercetați puțin.

Woodward și Bernstein au sosit la F.B.I. chiar în timpul interogatoriului lui McCord. Numele, foarte cunoscut, le-a trezit suspiciuni. S-au întors la redacție. Șeful cronicarilor a vorbit cu redactorul șef, acesta cu directorul. Directorul a trezit-o din somn pe doamna Katherine Graham, proprietara lui „Washington Post".

Reuniunea a ținut pînă la ora cinci dimineața. S-a hotărît să apară în ultima ediție a ziarului un articol pe trei coloane cu titlul : „Spionaj politic la Watergate". Organizatorii acțiunii de spionaj erau republicanii ?

La 19 iunie, două zile după întîmplare, Nixon a afirmat :

— Casa Albă nu are absolut nimic comun cu acest incident.

Iar purtătorul său de cuvînt, Ziegler, a vorbit despre „lovitura unei mîini criminale". Evenimentele însă s-au precipitat. La 1 iulie, John Mitchell a demisionat din funcția de președinte al comitetului electoral „din motive de familie". La 31 iulie, „Washington Post" a scris că în contul unuia din cei cinci arestați fuseseră depuși 25 000 de dolari cu destinație pentru fondul electoral republican. La 15 septembrie, cei cinci arestați la Watergate și cei doi de la hotelul Haward Motor Lodge au fost incriminați pentru furt prin efracție și deținere de material electronic.

Și iată-ne în 1973. La 8 ianuarie, începerea procesului, și, la 28 februarie, sentința cu condamnări grele și dezvăluirile lui McCord după care pînă și John Dean, un alt consilier al lui Nixon, și Jeb Magruder, director adjunct al comitetului electoral, erau la curent cu „operația". O altă dezvăluire a lui McCord, la 30 martie : chiar Harry Haldemann, consilier de frunte al lui Nixon, este implicat în afacere. Epurări și demisii în lanț survenite la 30 aprilie. Printre persoanele de frunte notăm pe Richard Kleindiest, ministrul justiției, Howard Haldeman, secretar general la Casa Albă, adjunctul său Gordon Strachan și John Ehrlichmann, consilier pentru afacerile interne. Scandalul Watergate devenise oricum un ciclon : măturase pe oricine întîlnise în drumul lui. Chiar și pe Richard Helms, șeful C.I.A.

James McCord, supranumit „imputatul cuvintelor ușoare", a declarat că, cel puțin de două ori, emisari misterioși au încercat să-l determine să declare că el „nu lucra pentru Partidul Republican, ci pentru C.I.A., condusă de democratul Helms". Nimeni însă n-a luat în seamă supusele sale. Dealtfel, putea fi crezut McCord, care îl acuzase pe democratul Helms de a fi spionul adversarilor în rîndul propriilor colegi de partid ? Desigur, nu. Și atunci ? S-au emis multe ipoteze, dintre care cel puțin două au fost reținute printre cele mai probabile.

Prima ipoteză : cîțiva funcționari ai C.I.A. au sprijinit concret „operația Watergate", recurgînd la foști agenți ai organizației, fără știrea lui Helms.

A doua ipoteză : Helms s-a folosit de C.I.A. pentru a descoperi acțiunea de spionaj a republicanilor și a favorizat astfel izbucnirea scandalului, totul pentru a influența negativ reușita alegerilor.

În ambele cazuri, anumiți oameni politici din Washington au dorit ca Richard Helms să evite orice polemică ; era suficient ca el să vorbească de o operație a C.I.A., pentru a depista eventualele intrigi periculoase pentru securitatea Statelor Unite. Și dacă cineva ar fi obiectat că nu era sarcina C.I.A., ci a poliției de stat, de a controla comportarea partidelor ? Nimeni n-ar fi obiectat nimic — ar fi asigurat aceiași oameni politici. Și, apoi, „sîntem noi cei care aranjăm totul !". Concluzia ? Helms, încă de la început, a preferat să acționeze de capul lui și a luptat împotriva oricărei tentative de a implica C.I.A. în „afacerea Watergate". Dacă a spus adevărul sau a mințit, este greu de aflat. Oricum, există oameni care au serioase suspiciuni că „această manifestare de independență își are originea în înlăturarea sa, în decembrie 1972, din serviciile secrete și numirea ca ambasador în Iran".

Schlickenmater Arthur Meier, contingent 1917, profesor de istorie, consilier al lui Nixon, trebuia să-l înlocuiască pe Helms. Indirect, se putea considera o victimă a „afacerii Watergate". De fapt, în haosul demisiilor și epurărilor de la Casa Albă, Schlickenmater, în loc să fie numit la C.I.A., a fost trimis într-un compartiment al subsecretarului apărării.

La 14 septembrie 1973, în centrala de la Langley, după nouă luni de la plecarea lui Helms către Teheran (postul era vacant din noiembrie 1971, cînd Helms lăsase multe sarcini operative în mîinile „adjunctului" Walters, el fiind numit „director general" al tuturor serviciilor secrete), a fost adus la conducere William Colby, în vîrstă de 52 de ani, catolic, licențiat la Princeton, tată a patru fii, șeful „departamentului operații", cunoscut și sub denumirea de „divizia marilor trucuri". Spion al O.S.S. încă din timpul celui de-al doilea război mondial, a fost la Stockholm din 1950 pînă în 1954, la Roma din 1955 pînă în 1958, la Saigon din 1959 pînă în 1962. Din 1963 pînă în 1968 a îndeplinit la Washington sarcini legate de „operații în Extremul Orient și Orientul Mijlociu". Tocmai pentru aceste însărcinări Colby a făcut obiectul unor polemici aspre. S-a spus că el ar fi fost adevăratul susținător al așa-zisului „program de pacificare a celor două forțe" în Vietnam ; pe de-o parte, acțiuni publice de ajutorare a populației lovită de război, pe de altă parte, o vînătoare nemiloasă și fără răgaz a nord-vietnamezilor și a celor suspecți de a avea legături cu ei.

Din 1968 pînă în ziua numirii în funcția de director al C.I.A., Colby a mai îndeplinit sarcina de „trimis special" în zonele cele mai calde din lume : azi la Atena, mîine la Belfast, apoi la Santiago, Havana, La Paz și Saigon. În toți acești ani, mulți comentatori de politică externă au vorbit de „doi Colby", de un om care reușea cu ușurință să se dedubleze : cînd era clasicul diplomat de carieră, tot un zîmbet, plecăciuni și „Savoir faire", cînd inflexibilul „James Bond", căruia nu-i scăpa nici o lacrimă nici un moment de ezitare, un gest de căință, chiar dacă trebuie să-l sacrifice pe John Colby, tatăl său, în interesul statului. Alți comentatori și-au exprimat părerea că oameni ca Colby există unul singur și că pentru fiecare Colby sînt două guverne americane : unul care „promovează cele mai inalte principii morale în conducerea afacerilor externe", iar celălalt care își încredințează șansele C.I.A. și în special fantomaticei „divizii a marilor trucuri". Acesta a fost sectorul de predilecție și preferat de Henry Hillen Koetter, Walter Smith, Allen Dulles, John McCone, William Raborn, Richard Helms și William Colby, cei șapte „senatori" ai serviciului secret american. Șapte „magi" autentici înconjurați de o armată de asistenți și colaboratori.

Iată de ce, așa cum am văzut și o să mai vedem și în alte cazuri, vorba proverbului, „trucajul există, dar nu se vede".

Capitolul V

În Europa și în Marea Mediterană

Un om, înalt și slab, cu gulerul ridicat, purtînd niște ochelari fumurii, se plimba nervos. De fiecare dată cînd se oprea își ducea o mînă sub formă de pîlnie la ureche, ca și cum ar fi dorit să audă mai bine, apoi începea din nou să se plimbe. El a continuat astfel timp de o jumătate de oră.

Era în dimineața zilei de 17 noiembrie 1955. La Berlin, vîntul sufla cu putere. Pe stradă erau numai ei, un lăptar ce ducea primele comenzi, un băiat de serviciu ce încărca un coș cu pîine pe portbagajul din spate al bicicletei.

„Acum este momentul să încerc", își spuse omul. Fluieră. De la marginea trotuarului, din colțul străzii porni un autoturism. Se urcă în mașină și, cu un glas rece, ordonă :

— Repede, la ambasadă !

Douăzeci de minute mai tîrziu, se afla într-o încăpere bine încălzită, cu pereții antifonați, avînd în față o sticlă de whisky, o cafea aburindă și o hartă a Berlinului. Omul vărsă o picătură de whisky în cafea, duse ceașca la gură, sorbi din ea lent, apoi își aprinse o țigară, trase cîteva fumuri, după care puse degetul arătător pe hartă, spunînd :

— Cred că acesta este punctul pe unde trece linia telefonică rusească.

Această discuție se purta numai cu trei persoane.

— Există vreo observație ? întrebă omul.

Nimeni dintre cei trei nu răspunse.

— Bine, concluzionă el, asta înseamnă că de mîine vom începe să verificăm temeinicia sau netemeinicia acestei supoziții.

Și astfel oamenii puși de C.I.A. au săpat, într-un timp record de 26 de zile, un tunel subteran, descoperind că principala linie telefonică europeană a Uniunii Sovietice trecea

prin Berlin, la numai 300 de metri distanţă de o staţie radar americană.

În tunel, 24 de ore din 24, lucrau în schimburi opt spioni. Ei stăteau comod, întinşi pe fotolii, jucau cărţi, beau şi fumau, sub lumina cîtorva lampioane cu gaz. Unul din ei, cu căştile la urechi şi cu un blocnotes în faţă, auzea pînă şi căscatul celor din sectorul oriental al Berlinului.

Totul a mers bine timp de şase luni. Dar, într-o zi, spionul cu căştile la urechi, cu blocnotesul în faţă şi creionul în mînă, nu mai auzi nimic. Îşi chemă şeful, respectiv pe omul înalt, slab şi cu ochelari fumurii. Acesta manevră cîteva secunde aparaturi de interceptare şi ordonă tăcere.

— Ne-au descoperit. Ruşii nu vor mai folosi această linie nici măcar pentru a comanda brioşele de la bar.

După o jumătate de oră, şeful a ţinut o şedinţă, în cadrul căreia a vorbit mult şi a încheiat cu aceste cuvinte :

— Să nu uitaţi că sînteţi specialişti în radiocomunicaţii. Vă acord o perioadă de odihnă. Să ştiţi însă că veţi reîncepe treaba cît de curînd.

C.I.A. s-a amestecat şi a avut rolul său în evenimentele din Ungaria din octombrie 1956. În acele zile radio „Europa liberă" îşi întrerupea de mai multe ori pe zi programul pentru a face apeluri de genul acestora : „Unguri, America nu vă va părăsi, aveţi încredere în prietenii voştri de peste Ocean. S.U.A. sînt alături de voi mai mult decît credeţi". Apelurile lansate pe calea undelor trebuiau să aibă un efect psihologic : să scoată în evidenţă că ochiul american veghează şi este prezent peste tot.

La cel de-al XX-lea Congres al P.C.U.S. (24 februarie 1956) a fost condamnat cultul personalităţii lui Stalin. C.I.A. a aflat despre raportul ţinut la congres de Nikita Hruşciov după 10 zile. Şi-a propus să facă tot posibilul pentru a intra în posesia acestui raport. Allen Dulles a convocat o şedinţă cu principalii colaboratori, spunîndu-le că cine va reuşi să facă rost de o copie a raportului va deveni în ochii săi un adevărat as al spionajului. A precizat, totodată, că pentru o astfel de copie este dispus să plătească 100 000 de dolari.

Cel puţin zece spioni au plecat în acelaşi moment de la Washington în ţările socialiste, sperînd să corupă pe cineva. Agentul trimis la Moscova, timp de trei săptămîni, s-a învîrtit

în gol. N-a găsit pe nimeni care să trădeze, nici măcar pentru bani, şi atunci a plecat în Iugoslavia, unde se mai afla deja un agent. În cele din urmă, spionii americani au reuşit să facă rost de o copie a raportului. Prin experţii săi, Dulles a falsificat raportul şi a introdus în text încă 32 de paragrafe în care se spunea tot ce poate fi mai rău despre unii şefi de guverne din ţările neutre.

La 3 iunie, Dulles şi-a convocat principalii colaboratori, cărora le-a înmînat cîte o fotocopie din raportul trucat, dîndu-le instrucţiuni de a-l face să circule pe sub mînă în toate ţările lumii. Imediat după aceea a avut loc o discuţie violentă între Dulles şi fratele său, secretarul de stat, pe tema : ce ziar american ar trebui să publice documentul. Alegerea a căzut pe „New York Times", care, la 4 iunie, a apărut cu un amplu articol pe prima pagină. Dulles susţinea că „acţiunea" n-a fost patronată de C.I.A., dar toată lumea a înţeles că era o minciună grosolană. Adevărul a ieşit la suprafaţă abia în 1963, cînd Kurt Weber, judecător la un tribunal federal, a condamnat la lungi pedepse privative de libertate pe trei foşti spioni ai Serviciului de informaţii din R.F.G., care mai înainte făcuseră parte din „Organizaţia Gehlen".

Reinhard Gehlen, fost general al lui Hitler, a pus la dispoziţia C.I.A. arhiva proprie şi organizaţia sa de spionaj şi, împreună cu oamenii săi, s-a instalat la Pullach, în apropiere de München ; a declarat că el şi Dulles au fost primii care au răspîndit în Occident raportul plastografiat al lui Hruşciov.

După revelaţiile lui Gehlen, C.I.A. a păstrat o tăcere deplină. N-a intervenit nici măcar pentru a da o dezminţire. Dealtfel, ce rost ar mai fi avut dacă „operaţia" s-a dovedit pozitivă şi a fost apreciată favorabil de majoritatea oamenilor politici americani ?

Totuşi, descoperirea că C.I.A. n-a ezitat să folosească oameni ca Reinhard Gehlen i-a făcut curioşi pe unii din Departamentul de Stat, care au început să se întrebe cine erau informatorii din Europa ai serviciului secret al S.U.A. Şefii C.I.A. au răspuns evaziv, ascunzîndu-se în spatele „secretului de serviciu". Cîteva ziare au scos la lumina zilei unele declaraţii mai vechi ale lui Dulles, care, la începutul mandatului său, afirmase că principalele surse de informare în Europa sînt „denunţătorii".

El trecea sub tăcere infiltrarea agenţilor C.I.A. în alte servicii secrete, raporturile stabilite între C.I.A. şi unele guverne,

legăturile sale cu marea industrie, cu sindicatele, recrutarea de tineri din țările Europei Occidentale, țări importante din punct de vedere strategic, deoarece gravitau în jurul unor comunități militare sau economice, ca N.A.T.O. și Piața Comună, sau pentru că pe teritoriile lor erau amplasate baze militare americane. Abia în 1970 și 1971, dar mai ales în 1972 și 1973, a fost posibil să se reconstruiască unele manevre ascunse, să se descifreze ceva din mozaicul activității C.I.A., să se stabilească pînă unde este vorba de fantezie și unde începe adevărul. Dar este un adevăr, care în unele cazuri trebuie privit cu aproximație. Cînd este vorba de servicii secrete, deseori, nu ajung nici cincizeci de ani pentru a descifra unele evenimente. Iar C.I.A., după cum se știe, a luat ființă în 1947, și abia are un sfert de secol de activitate.

La 12 septembrie 1965, generalul Charles de Gaulle a anunțat retragerea Franței din N.A.T.O. Informația, ajunsă la „centrala" C.I.A., nu a surprins pe nimeni. Se aștepta la aceasta încă cu un an înainte. Unicul lucru ce a urmat a fost un text cifrat, trimis de la Washington rezidenței din Paris. Textul era acesta : „Generalul va acționa de aici înainte pe cont propriu. Intensificați controlul. S.D.E.C.E. trebuie să fie urmărit cu atenție. Cît de curînd n-o să mai fie aliatul nostru."

S.D.E.C.E. este serviciul de spionaj francez. Pînă în acel moment, între S.D.E.C.E. și C.I.A. n-au fost raporturi de simpatie și colaborare deosebită, dar, atîta timp cît făceau parte din aceeași organizație militară, în sînul Alianței Atlantice, nu se puteau ignora. Deseori și-au dat mîna, dar cu dinții strînși. Deci, acel telex însemna pentru agenții americani din Paris că, peste puțin timp, se vor juca de-a „șoarecele și pisica" cu colegii lor francezi.

În februarie 1966, de Gaulle a confirmat hotărîrea din septembrie 1965 și a adăugat că instalațiile forțelor aliate din Franța trebuiau să fie mutate în termen de cîteva săptămîni. De data aceasta unele persoane de la Washington s-au enervat într-adevăr și au amenințat cu represalii. Cei de la C.I.A. nu se frămîntau însă, iar celor ce telefonau la „centrală", pentru a cere explicații, le răspundeau :

— Nu vă îngrijorați, noi sîntem pregătiți.

În ce anume consta această capacitate de a înfrunta noua situație s-a înțeles abia în aprilie : personalul mai multor ambasade americane din țările membre ale N.A.T.O. a crescut

ca număr. Cîți din cei „noi" erau agenți ai C.I.A. ? S.D.E.C.E. i-a luat în evidență și s-a liniștit. Cîteodată l-a mai prins pe cîte unul și l-a închis. Dar au fost satisfacții momentane, de mică importanță. Între oamenii C.I.A. și cei ai S.D.E.C.E. rămînea în permanență o diferență esențială : primii proveneau din universități, ceilalți erau militari de carieră. De o parte, deci, mentalitatea maleabilă și deschisă la orice schimbare, de cealaltă parte, rigiditatea cea mai severă. Faptele vor demonstra cine avea dreptate. Confruntarea cea mai serioasă nu s-a manifestat în probleme privind N.A.T.O. sau raporturile militare dintre Franța și Statele Unite, ci pentru o afacere care, începînd cu sfîrșitul anului 1973, s-a dovedit foarte importantă : petrolul.

De cel puțin douăzeci de ani, S.D.E.C.E. considera Algeria ca o rezervație a Franței pentru furnizarea de petrol și combustibili, în general. Spionii lui de Gaulle ajunseseră să se laude în mod public că, din Algeria, nici o țară, în afară de Franța, n-ar putea să ia nici măcar un baril de țiței.

Însă majoritatea producătorilor din Algeria s-au unit într-un consorțiu și au încheiat un „contract unic" cu compania americană „Gulf Oil Corporation". În 1960, vicepreședinte al companiei „Gulf" a devenit Kermit Roosevelt, agent al C.I.A., celebru pentru salvarea tronului lui Reza Pahlavi, șahul Iranului.

Este adevărat că, pentru francezi, eșecul cel mai mare s-a numit petrolul, dar nu a fost singurul.

În luna iunie 1967, de Gaulle a declarat că Franța va rămîne neutră și că, în iminentul conflict arabo-israelian, nu va susține pe nimeni. A fost o neutralitate în vorbe. În realitate, generalul l-a chemat pe ambasadorul israelian, căruia i-a spus :

— Va fi vai de voi dacă atacați !

Apoi, cu tot protestul lui Moshe Dayan, a suspendat trimiterea la Tel Aviv a celor 50 de avioane Mirage, de mult timp comandate și în parte chiar plătite.

În sfîrșit, la 4 ianuarie 1969, generalul a extins interdicția și asupra celor cinci vedete rapide comandate de marina israeliană. Noi proteste din partea lui Dayan, dar răspunsul lui de Gaulle a fost prompt : „Embargoul se referă la toate tipurile de armament, nu se face nici o concesie".

În noaptea de 25 decembrie, vedetele însă au dispărut, reușind, printr-o stratagemă, să păcălească contraspionajul

francez. S.D.E.C.E. a făcut tot posibilul pentru ca eventual să le blocheze în largul mării, dar n-a reușit. După 48 de ore, navele erau în siguranță, escortate de avioane de vînătoare israeliene spre portul Kishon. S-a vorbit de „renghiul" jucat francezilor de Mossad (serviciul de informații) și de Shim-Beth (organizația de spionaj) a lui Dayan. Dar în cercurile bine informate se discuta că vedetele au putut ieși din port deoarece au avut o dublă acoperire : a agenților israelieni și a agenților C.I.A., care au sprijinit operația cu mijloacele navale americane dislocate în Mediterana.

Iată și ultima confruntare oficială, ce a avut loc în aprilie 1971. S-a numit „afacerea Delouette", după numele protagonistului. Roger Delouette, un francez slab și elegant, a fost arestat în S.U.A. în timp ce transporta cu un microbuz 44 kg de heroină. Fiind condus la F.B.I., a declarat că drogurile făceau parte dintr-o „operație specială" a S.D.E.C.E., al cărui agent era. Poliția americană a trimis o telegramă la Paris, cerînd informații despre Delouette. Răspunsul a fost următorul : „Aparține efectiv de S.D.E.C.E.". Deci, spionajul francez se ocupa cu traficul de stupefiante ?! S-au emis două ipoteze. Prima, că Deloutte ar fi fost arestat pentru a li se plăti francezilor o poliță ca urmare a vechii rivalități dintre S.D.E.C.E și C.I.A. Un agent american se infiltrase pe lîngă Delouette, iar F.B.I.-ul a mers la sigur, reușind să pună mîna pe microbuzul cu stupefiante. După a doua ipoteză, Roger Delouette s-ar fi vîndut C.I.A. și a montat scandalul pentru a discredita S.D.E.C.E.

Indiferent care dintre ipoteze a fost adevărată, foloasele au fost trase numai de C.I.A. În Franța, sute de oameni politici au început să ceară desființarea S.D.E.C.E. Pentru spionii francezi scandalul a avut un efect psihologic mai mare chiar decît pierderea războiului din Algeria.

Timp de șase ani — din ziua în care generalul de Gaulle ieșise din N.A.T.O. — oamenii C.I.A. au prevăzut și pregătit această discreditare !

Ieșirea Franței din Alianța Atlantică a dus la creșterea importanței strategice a Portugaliei.

Lisabona a început să cocheteze cu Washingtonul, oferindu-i baze pentru rachete și avioane în schimbul unor importante fonduri în dolari. Oferta cea mai importantă privea insulele Azore. Richard Nixon n-a stat pe gînduri. S-a suit în

avionul prezidențial și, la 5 noiembrie 1971, s-a întîlnit cu premierul portughez, Marcel Caetano, și a semnat un contract de închiriere a bazei Lajos din insula Terceira, oferind 440 milioane de dolari.

Încheierea afacerii a plăcut atît de mult Lisabonei, încît guvernul portughez a avansat și a doua propunere : de ce nu s-ar crea și un N.A.T.O. de Sud, cu participarea Argentinei, Braziliei, Republicii Sud-Africane, Statelor Unite și, desigur, Portugaliei ? Apoi, iată și a treia propunere : de ce nu s-ar include insulele Capului Verde, Arhipelagul din preajma Guineei Bissau într-un plan strategic de apărare față de o agresiune externă ?

Și, spre a suscita interesul americanilor pentru arhipelagul în cauză, D.G.S. (Direcția Generală a Securității — serviciul portughez de spionaj) a inventat în întregime un raport sovietic, acționind apoi astfel încît acesta să fie interceptat de C.I.A. În „raport", pretinșii „agenți sovietici" insistau asupra importanței militare a arhipelagului, propuneau instalarea unei baze, programau o axă U.R.S.S. — Cuba — Guineea și încheiau cu această frază : „Cînd vom avea sub control Capul Verde, calea spre Brazilia ne va fi deschisă."

La propunerea privind crearea pactului N.A.T.O. de Sud, Washingtonul n-a dat nici un răspuns.

La cea privind arhipelagul, a răspuns însă C.I.A., într-un mod foarte simplu, îndreptînd „raportul sovietic" anonim spre sediul D.G.S. cu mențiunea : „Aici nu există nici un imbecil care să-l creadă !".

A fost un act gratuit, fără consecințe. Serviciul secret american a continuat însă să manifeste o slăbiciune pentru Portugalia și coloniile sale africane, fiind oricînd gata să-și desfacă baierele pungii. Pentru care motiv ? Încă cu opt ani în urmă se spunea că C.I.A. hotărîse să-i finanțeze pe extremiștii de dreapta pentru a putea conta pe ei, într-o zi, cînd situația s-ar fi precipitat, ca în Brazilia în 1964.

Probabil că șefii „centralei" din Langley au fost cei care i-au convins pe colegii de la Agenția Națională de Securitate să colaboreze cu portughezii în operațiile de război din colonii. N.S.A., datoare față de C.I.A. pentru multele favoruri făcute, nu s-a lăsat prea mult rugată și, o perioadă lungă de timp, a furnizat trupelor lui Marcel Caetano informații provenite de la baza de ascultare și transmisie „Kagnew", de lîngă Asmara,

în Eritreea, care intercepta comunicaţiile radio ale insurgenţilor şi le stabilea poziţia exactă. Ar fi fost meritul bazei „Kagnew" dacă trupele portugheze ar fi reuşit să cureţe cu succes vastele zone ale Mozambicului şi Guineei Bissau ? Unele acţiuni s-au încheiat deplorabil. Spre exemplu, la 22 decembrie 1970, un comando de mercenari instruiţi de ofiţeri de la Lisabona şi conduşi de Juanario Lopes, un insurgent dezertor, a debarcat pe plaja de la Konakry, capitala Guineei independente. Scopul expediţiei : să-l lichideze pe Amilcare Cabral, liderul insurgenţilor din Guineea şi din arhipelagul Capului Verde.

Dar Cabral, din fericire, a scăpat de moarte.

Va fi ucis în aprilie 1973, cînd indigenii pierduseră deja încă un lider : Fernando Mondlane, comandantul lui FRELIMO (Frontul de Eliberare a Mozambicului). De ce aceste „execuţii" sumare, realizate prin trădare ? Care este aici rolul serviciilor secrete ?

În anul 1962, cînd mişcările revoluţionare din coloniile portugheze luaseră amploare, s-a discutat despre un plan al Lisabonei, care prevedea posibilitatea înăbuşirii focarelor revoluţionare, cu condiţia de a-i identifica şi a-i face inofensivi pe conducători.

Era, de fapt, o teorie inspirată de C.I.A. şi propovăduită de oamenii săi în Extremul Orient, în America de Sud, chiar şi în Congo, unde rolul spionilor americani în sprijinirea celor de la Bruxelles a rămas misterios şi neclar. În coloniile portugheze sarcina de a „interpreta" şi realiza această teorie a revenit D.G.S.-ului lui Marcel Caetano. Detaliile multor operaţii probabil că nu se vor cunoaşte, cel puţin atîta timp cît va fi la modă o ierarhie militară rigidă, care constituie cea mai bună acoperire pentru orice serviciu secret. Istoria va spune că, în acest sens, Portugalia s-a asemănat cu Spania.

Într-o seară din februarie 1967, Luis Carrero Blanco, consilierul lui Francisco Franco — dictatorul Spaniei — a fost foarte explicit. El a spus că C.D. (Centrul de documentare), respectiv serviciul secret al poliţiei iberice, ar putea conta în orice moment pe sprijinul Mişcării, adică al partidului franchist, şi în special pe simpatizanţii extremiştilor de dreapta. N-a fost nevoie să motiveze această precizare şi nimeni n-a cerut explicaţii. Toţi cei prezenţi, spioni ai C.D.-ului, au înţeles ceea ce a vrut şeful lor să sublinieze : nu trebuiau să se teamă de anumite tendinţe manifestate de Opus Dei, o asociaţie

religioasă spaniolă foarte bogată. C.D. controla situaţia, iar în spatele său se afla C.I.A. Washingtonul se preocupa, la Madrid, de problemele apărării comune, iar, de cîtva timp, începuse să achiziţioneze întreprinderi locale şi să creeze agenţii comerciale de import-export cu capital mixt, indispensabile pentru a controla îndeaproape piaţa Comunităţii Economice Europene. În mod automat invitaţia făcută de Opus Dei şi de conducătorii săi moderaţi spre o mai largă cooperare pe plan european trebuia să eşueze. Din motive diferite, invitaţia era respinsă atît de Washington, obişnuit de ani de zile să considere Spania ca un fel de Eldorado pentru industria sa, cît şi de Madrid, căruia nu-i convenea să-şi piardă privilegiile ce decurgeau din „a fi în contacte strînse cu capitaliştii americani". Iată de ce, în acea seară din februarie 1967, Luis Carrero Blanco a susţinut că în Spania nu se va schimba nimic.

În aprilie 1970, devenind vicepreşedinte al guvernului spaniol şi conducător pe viaţă al C.D., Blanco l-a convocat pe San Martin, un locotenent-colonel ambiţios, naţionalist, mare admirator al coloneilor greci şi generalilor brazilieni.

O strîngere de mînă, cîteva cuvinte de circumstanţă şi o frază adulatorie :

— O meritaţi din plin. Felicitări !

San Martin s-a trezit în mînă cu o foaie de hîrtie prin care era numit director al C.D., de activitatea sa trebuia să răspundă numai faţă de el, de Carrero Blanco. De ce această numire precipitată ? S-a intuit, mai mult de cît s-a ştiut, după cîteva zile. San Martin era omul pe care îl plăcea C.I.A. Pe caracterul hotărît, pe patriotismul şi concepţiile lui San Martin conta C.I.A., de ani de zile, în vederea soluţionării problemei transferării puterii după moartea dictatorului Franco, de care ar fi putut să profite forţele politice spaniole de stînga, încercînd o lovitură de stat. Probabil, încă din 1967, americanii ceruseră numirea lui San Martin, dar Carrero Blanco le-a răspuns că trebuie să se mai gîndească la această problemă. Iată de ce, în cadrul reuniunii cu colaboratorii săi, s-a arătat încrezător şi liniştit : C.D. veghea, iar în spatele său se afla puternica C.I.A. !

Carrero Blanco a manifestat întotdeauna o mare admiraţie pentru serviciul secret american, iar, cu trecerea anilor, aceasta s-a transformat într-o adevărată adoraţie. Într-o zi a povestit colaboratorilor săi următoarele : „Înainte de lovitura de stat care i-a smuls coroana de rege a Egiptului, Faruk obişnuia

să-şi petreacă vacanţele la Monte Carlo. Acesta rămînea în hotel pînă dimineaţa tîrziu, apoi se ducea la piscină, pe urmă la masa de prînz, se reîntorcea la piscină, urma cina şi, în sfîrşit, la cazino. Şi astfel proceda zi de zi, cu o precizie de ceasornic. Intr-o dimineaţă, Faruk n-a mai apărut la piscină. S-a răspîndit vestea că era bolnav. Regele n-a ieşit toată ziua, dar seara a apărut liniştit la cazino. Spionul C.I.A., care îl urmărea pas cu pas şi locuia într-un apartament vecin cu al lui, s-a impacientat : Faruk suferea oare de vreo boală ? Ce boală avea ? Şi de ce oare nu s-a dus la piscină ? Trebuia să verifice. Oricare altul ar fi născocit cine ştie ce combinaţii. Agentul însă a judecat la rece şi a recurs la metoda cea mai simplă şi cea mai sigură, fără să trezească suspiciuni nimănui. Ştia că la ora 0,15 exact, Faruk se ridica de la masa ruletei şi se ducea la W.C., deschidea întotdeauna aceeaşi uşă, intra, rămînea opt minute, apoi ieşea. Ei bine, agentul s-a dus la W.C. mai înainte cu cinci minute. La ora 0,10 a golit rezervorul de apă al W.C.-ului, după care a închis robinetul de alimentare. Faruk a sosit, a urinat şi a tras de lanţ. Văzînd că lipsea apa, a bombănit ceva, după care s-a întors la ruletă. Imediat omul C.I.A. s-a dus repede la W.C. şi a umplut o sticluţă cu urina lui Faruk. A trimis-o la analiză. A aflat astfel că Faruk era, într-adevăr, bolnav şi a trimis imediat un raport la «centrala» din Langley."

Nimeni n-a dezvăluit comentariile care s-au făcut după povestirea lui Blanco, marele priten al C.I.A., care va muri, în decembrie 1973, ca urmare a unui atentat terorist.

Şi acum, să trecem în Italia. La 22 noiembrie 1961, Aldo Moro, pe atunci secretar al Partidului Democrat Creştin, a ţinut un discurs la televiziune, în cadrul căruia a precizat că o deschidere spre socialişti va fi inevitabilă. Cu alte cuvinte, venise timpul de a se trece la formarea unui guvern de centru-stînga, acest lucru fiind cerut de înseşi realităţile politice din ţară. Cînd, cum şi cu ajutorul căror persoane — urma să se stabilească ulterior, cu obiectivitate şi în linişte.

După discurs, la numai cîteva ore, la circa 1 200 de metri de studiourile de televiziune, la primul etaj al ambasadei americane din Roma, a avut loc o şedinţă secretă la care au participat : ataşatul secţiei politice, ataşatul pentru probleme sindicale, ataşatul militar Wernon Anthony Walters (cadru al C.I.A. : în 1971, după cum am văzut, a devenit adjunct al

şefului acesteia), precum şi cîţiva colaboratori ai serviciului secret american în Europa. Scopul şedinţei a fost acela de a stabili ce atitudine va trebui să adopte Washingtonul, în cazul în care s-ar fi realizat alianţa politică de centru-stînga, anunţată de Aldo Moro.

Wernon Walters a susţinut că era absolut necesar să nu se permită ca socialiştii să facă parte din guvern. Pentru a se realiza acest lucru, era necesar să se renunţe la diplomaţie, să se recurgă la forţă. Pentru orice eventualitate, se putea conta pe trupele americane staţionate la Vicenza, Livorno şi Napoli. Iar dacă aceste trupe nu erau suficiente pentru a face faţă necesităţilor, iată, în Germania se mai găseau încă 350 000 de oameni gata să treacă Alpii.

Asupra propunerii lui Walters s-a deschis o vie discuţie : colaboratorii C.I.A. erau de partea sa, ceilalţi erau nehotărîţi. Cînd a trebuit să se tragă concluziile finale, au cîştigat cei nehotărîţi : era mai bine să nu se grăbească, să se mai reflecteze asupra acestui subiect. Şi, astfel, ambasada americană a hotărît „să nu se amestece" în această afacere.

Dacă Walters n-a insistat, a fost pentru că ştia că intrarea Partidului Socialist Italian în guvern era bine văzută de John Kennedy, de fratele său, Bob, de consilierul Casei Albe, Arthur Schlesinger, şi de cercetători ca Alan Patt, autorul unei teze strălucitoare, de la Universitatea Columbia. Aceşti oameni erau convinşi că o participare a stîngii la viaţa politică ar fi putut să favorizeze reformele şi să-i liniştească puţin pe italieni.

Wernon Walters s-a declarat învins. Timp de zece ani el nu şi-a mai exprimat părerile cu privire la Italia. A dat semne de viaţă din nou în ianuarie 1972, cînd în „centrala" C.I.A. i s-a încredinţat una din funcţiile de prim rang. El a spus unui colaborator că va cere din nou cu insistenţă intervenţia trupelor americane staţionate în Italia, în momentul în care forţele politice de stînga vor realiza într-adevăr formula „echilibrului avansat". „Şi nu numai într-o astfel de situaţie, a declarat cineva, care-l cunoaşte bine. Walters s-a enervat şi atunci cînd s-a pus problema unificării centralelor sindicale C.G.I.L., C.I.S.L. şi U.I.L., iar, pentru a împiedica realizarea acestei acţiuni, a pus în mişcare zeci de oameni."

C.I.A. era convinsă că unitatea sindicală s-ar transforma imediat într-o victorie a comuniştilor ; experţi (de genul lui Donald Blakmer) din Massachussetts au demonstrat însă că,

automat, P.C.I. ar pierde „o bună parte din controlul pe care azi îl exercită asupra muncitorilor prin intermediul C.G.I.L.". Evident că serviciul secret american n-a luat niciodată în serios această teză, din moment ce, aşa cum s-a scris în mai multe rînduri, a însărcinat un colaborator de încredere, respectiv pe George Meany, preşedinte al A.F.L. — C.I.O., cel mai conservator dintre sindicatele americane, de a trimite fonduri băneşti şi alte ajutoare acelor sindicate italiene dispuse să se opună unităţii.

Unii comentatori politici au explicat că „este vorba de o intervenţie de tip conservator, menită să menţină lucrurile aşa cum sînt, dată fiind situaţia din Italia, care, deşi instabilă, nu trebuie totuşi să dea motive de îngrijorare imediate".

Alţi comentatori au adăugat că încăpăţînarea C.I.A. de a sabota din umbră unificarea celor trei mari centrale sindicale italiene este asemănătoare cu acţiunea întreprinsă, cu mulţi ani în urmă, de C.I.A. pentru a-l discredita în faţa lumii pe Enrico Mattei, preşedintele E.N.I., „vinovat" de a se fi opus monopolizării petrolului de către marile companii americane, de a fi acţionat în direcţia aprobării unei legi asupra extracţiei şi comercializării combustibililor în Italia, apreciată ca „nesatisfăcătoare" pentru străini, deoarece a achiziţionat petrol sovietic în valoare de 300 milioane de dolari, pentru că „a simpatizat" cu luptătorii Frontului de Eliberare a Algeriei, cu intenţia de a încheia un acord comercial deîndată ce Algeria ar fi devenit independentă.

Cum se ştie, Enrico Mattei, în octombrie 1962, în timp ce zbura cu avionul său „Moran-Saulnier", a căzut la Bescapè, lîngă Pavia, unde ar fi fost surprins de o furtună violentă. Se vorbeşte de fatalitate, de neşansă şi de defecţiune mecanică, iar cercetările au confirmat această versiune. Şi totuşi, de atunci şi pînă în prezent, s-au scris cărţi şi mii de articole, care încearcă să acrediteze ideea unui sabotaj.

„Moran-Saulnierul" lui Mattei plecase de la aeroportul din Catania. Tocmai în acea zi preşedintele E.N.I. n-a mai fost însoţit de serviciul său de securitate obişnuit, iar, printr-o stratagemă, pilotul avionului a fost determinat să se îndepărteze de avion timp de circa zece minute. De asemenea, într-un hotel din Catania se cazase Dan Mitrione, unul din cei mai buni agenţi ai C.I.A. (îl vom reintîlni în Uruguay). Simple coincidenţe? Opinia publică care s-a preocupat de

acest caz este împărţită în două: „inocenţi" şi „vinovaţi". Iată ce spun primii: „Cercetările au fost foarte clare. C.I.A. nu are nici un amestec în cazul Mattei. Este foarte comod să arunci în spatele C.I.A. orice suspiciune de intrigă. În Italia, aceasta a devenit o obişnuinţă. S-a vorbit de C.I.A. şi în legătură cu moartea lui Giangiacomo Feltrinelli, precum şi în cazul asasinării comisarului Calabresi."

Iată acum ce spun ceilalţi: „Cercetările au fost superficiale şi n-au dat nici un rezultat, pentru că sabotorii au acţionat astfel încît să vadă o defecţiune mecanică. Mattei era pe lista duşmanilor C.I.A.: trata cu sovieticii, dorea ca în Italia să obţină succes forţele politice de centru-stînga. Şi cu Feltrinelli C.I.A. avea de încheiat o socoteală: editorul italian se dezlănţuise împotriva imperialismului american mai întîi în Bolivia, apoi în Europa".

Asupra acestor două teze s-a scris mult. Nu s-a reuşit însă să se găsească adevărul. Un lucru însă este cert: în Italia, ca şi în alte ţări, C.I.A. a încercat să execute „operaţii" politice, militare şi economice. Cînd vorbim de „operaţii", să fie clar că nu trebuie să ne gîndim neapărat la lovituri de stat şi răsturnări de guverne: de obicei, este vorba de mişcări în aparenţă neînsemnate, care însă, în timp, puse una lîngă alta, formează un mozaic permiţînd luarea unor hotărîri importante, de perspectivă. Cum se garantează succesul unor astfel de operaţii?

Într-o zi, liderul sindical progresist, Walter Reuther a spus:

— Dacă exceptăm ţările Americii Latine, cred că în nici o altă ţară nu s-a făcut atîta risipă de bani americani ca în Italia.

Mai ales în perioada 1947—1966, C.I.A. a manevrat în Italia cea mai mare parte din aceste fonduri americane. De cîţiva ani, după cum releva „New York Times", s-au mai strîns baierele pungii. Şi, pentru a demonstra acest lucru, ziarul american cita un episod: în 1969, ambasadorul Statelor Unite la Roma, Graham Martin, ceruse un milion de dolari pentru a sprijini, din punct de vedere politic, pe unii „prieteni" italieni. Cererea a fost transmisă lui Henry Kissinger pentru a o onora prin intermediul C.I.A. După lungi discuţii, Kissinger, C.I.A. şi însuşi Nixon s-au opus. De ce?

Fletcher Prouthy, fost ofiţer de aviaţie la Pentagon, care, timp de zece ani, a fost omul de legătură dintre militari şi C.I.A., a explicat:

— După părerea mea, lucrurile s-au desfăşurat într-o ordine logică foarte precisă. Martin, foarte apropiat de C.I.A., solicită finanţarea, dar o cere de la Washington. C.I.A. este de aceeaşi părere, pentru că ea este cea care îl împinge pe Martin. Dar la Washington, la un nivel foarte înalt, s-a spus : „Nu" ! (Pentru a nu se descoperi sau pentru că a considerat suma prea exagerată, C.I.A. a fost nevoită să se alăture şi ea la verdictul „nu"). Kissinger calculase, probabil, că acest lucru nu era convenabil. S-a gîndit că, în Italia, era mai bine să lase lucrurile aşa cum sînt, deoarece a văzut că o acţiune ar fi putut să provoace un dezechilibru al forţelor pe plan internaţional şi să prejudicieze politica sa pe scară largă, respectiv politica faţă de Moscova şi Beijing.

Explicaţia lui Prouthy a convins însă numai pînă la un anumit punct. După unii, realitatea ar fi alta : din punctul de vedere al C.I.A., Italia ar fi suficient de controlată. Deci, ar fi inutil să se cheltuiască alţi bani. Eforturile trebuie îndreptate spre întărirea serviciului de informaţii şi de spionaj de-a lungul întregii Mediterane şi orice efort operativ trebuie să fie concentrat în Grecia. Însuşi Graham Martin a telegrafiat la Washington, spunînd :

— Ştim că sînteţi în căutarea unui port italian în care să staţioneze şase nave şi cîteva mii de ofiţeri şi marinari cu familiile lor. Vă rog să nu faceţi nimic. Cu situaţia politică existentă azi în Italia, ar fi absurd să cheltuiţi alţi bani şi să aduceţi alte nave.

Nici nu ajunsese telexul lui Martin la Washington, cînd Henry J. Tasca, ambasadorul Statelor Unite la Atena, s-a dus la generalul Ulisse Anghelis şi a semnat un acord pentru crearea unei baze maritime la Eleusi, în care să staţioneze nave ale flotei a şasea. Acordul a fost confirmat la Washington de comandantul marinei Statelor Unite, amiralul Zumwalt, care, în faţa membrilor Subcomisiei pentru Afacerile Europene, a spus :

— Faptul că am ales Grecia poate să sugereze ceva cu privire la ideile mele politice.

Imediat, unul din cei prezenţi l-a întrebat :

— Vă daţi seama, amirale, că acest acord cu Atena echivalează cu un puternic sprijin pe care-l daţi coloneilor ?

Zumwalt a răspuns :

— Vă repet, am şi eu ideile mele politice.

De ce căuta C.I.A. porturi în Mediterană ? Simplu : încă din 1964, flota a şasea a Statelor Unite dispunea de baze în Spania, Italia, Grecia, Cipru. Uniunea Sovietică era practic absentă. Acum situaţia s-a schimbat, motiv pentru care a fost pusă în aplicare „operaţia porturi", referitoare, în primul rînd, la Grecia, considerată de experţi ca „o feudă a C.I.A.". Spionii Washingtonului şi-au demonstrat eficienţa, în august 1965, cînd, prin manevre subtile, au determinat dezmembrarea majorităţii parlamentare de care dispunea Giorgios Papandreu, lipsindu-l pe acesta de voturile Uniunii de Centru. Dar adevărata „capodoperă" a agenţilor americani a constituit-o „lovitura" din aprilie 1967, care va rămîne cunoscută în istorie sub numele de „lovitura coloneilor".

La 21 aprilie, la ora 2 dimineaţa, tancurile au luat în stăpînire Atena, au fost arestaţi sute de oameni politici, militarii au început să impună legile lor. La ora 6 fix, crainicul postului de radio a citit un lung comunicat prin care se confirma ceea ce practic se realizase de cîteva ore, iar teoretic se întîmpla de cîteva luni : armata îşi asumase puteri depline, pînă la noi ordine se instituia starea de asediu, pentru moment se suspendau cîteva articole din Constituţie, printre care şi art. 18, care interzicea aplicarea pedepsei cu moartea pentru infracţiuni politice. Evenimentele care au urmat sînt cunoscute : George Papadopulos a devenit şeful „juntei coloneilor", regele Constantin a preferat să plece în exil şi să nu se mai întoarcă în Grecia, au avut loc procese şi epurări, au dispărut misterios adversari politici şi au fost emise legi tipic fasciste, mişcările studenţeşti au fost înăbuşite în sînge, au avut loc false atentate, născocite pentru a lovi duşmanii regimului.

Ce rol a avut C.I.A. în lovitura de stat de la 21 aprilie 1967 ? Andreas Papandreu, unul dintre exilaţi, a declarat :

— Grecia a fost primul exemplu de tactică sud-americană aplicată de C.I.A. în Europa.

Aşa cum este în tradiţia lor, agenţii Washingtonului au făcut totul pentru a minimaliza participarea lor la lovitura de stat. Cîteva coincidenţe ne fac să credem că, în noaptea de 21 aprilie, chiar dacă n-a participat, C.I.A. a ştiut, a prevăzut totul şi, pînă la ora declanşării loviturii, ea a dat sfaturi.

Prima coincidenţă : s-a spus că, în februarie, Richard Barhum, prezumtivul agent al C.I.A. care, în 1965, contactase deputaţii Uniunii de Centru, s-a întors la Atena pe cheltuiala

lui „Esso-Pappas", pentru afaceri. Nimic de obiectat dacă „Pappas-Foundation" din Boston n-ar fi fost cunoscută ca o societate prin intermediul căreia C.I.A. transmitea în Grecia importante fonduri financiare.

A doua coincidență : la 1 martie 1967, Andreas Papandreu, fiul lui Giorgios, unul din cei mai înverşunaţi adversari ai coloneilor, a ţinut o conferinţă de presă la Asociaţia presei străine. El a spus că amestecul S.U.A. în afacerile interne ale Greciei a ajuns la limită, și că, dacă s-ar intîmpla ceva, Statele Unite n-ar fi străine de acest lucru. Papandreu declara că operaţiile în Grecia scăpaseră de sub controlul Departamentului de Stat, ele se concentrau în miinile Pentagonului și ale C.I.A. De acest lucru și-a dat personal seama deoarece încercase să atragă atenţia Departamentului de Stat, dar i s-a răspuns mereu că situaţia din Grecia nu era periculoasă.

C.I.A. își minţea deci propriul guvern. Considera Grecia ca un fel de „feudă privată".

A treia coincidență : de la 10 la 12 aprilie, cu nouă zile inainte de lovitură, Daniel Brewster și Patrick Owens, doi experţi în afaceri greceşti, au participat la un simpozion la Universitatea din Wisconsin, la care au fost invitaţi și cîțiva profesori greci, simpatizanţi de dreapta, precum și doi agenţi ai C.I.A. Tema simpozionului : „Grecia după cel de-al doilea război mondial". Au avut loc dezbateri. Cînd cîțiva studenţi greci, aflaţi la studii în S.U.A., au vorbit de situaţia politică din Grecia, ei au fost reduşi la tăcere, iar apoi au fost acuzaţi ca fiind agitatori comunişti. Cei doi agenţi ai C.I.A. erau acolo pentru a garanta că, la cîteva zile după lovitură, se va vorbi numai despre „noul curs" al politicii greceşti ?

A patra coincidență : la 17 aprilie, copiii ambasadorului american, Phillips, au părăsit pe neașteptate Academia din apropierea Atenei, unde învăţau. Au făcut aceasta oare din motive de securitate ?

A cincea coincidență : în ziua de 16 aprilie, la ora 22,30, flota a şasea americană, staţionată în Mediterana, s-a oprit la cîteva mile de Phaleron, portul militar al Atenei.

A şasea coincidență (cea „oficială") : John Pappas, prietenul lui Richard Barhum (cel de la „Esso-Pappas" și de la „Pappas Foundation", prezumtivul agent al C.I.A.), sosit la New York din Grecia, după două zile de la „lovitură", a declarat :

— Grecii sînt adevăraţi patrioţi ; ar fi bine ca și alte ţări să-i imite.

În afara acestor coincidenţe, iată și un fragment dintr-un document politic al lui Andreas Papandreu : „Se trișează. Diplomaţii americani, deși menţin raporturi strînse cu Palatul guvernamental, totuşi sînt în relaţii excelente cu cercurile de dreapta. Aceasta explică motivul pentru care funcţionarii americani au insistat mereu asupra necesităţii unui rege «forte». În prezent, în Grecia acţionează trei organe americane distincte : Departamentul de Stat, Misiunea militară americană și C.I.A.".

Fletcher Prouthy, fostul ofiţer de legătură dintre militari și C.I.A., i-a declarat lui Duilio Pallottelli, de la revista „Europeo", următoarele :

— Cu mulţi ani înaintea loviturii de stat a coloneilor, C.I.A. s-a ocupat intens de modernizarea armatei greceşti, atrăgind atenţia că în Grecia trebuie aduse armele cele mai moderne și eficace, iar oamenii să fie antrenaţi și îndoctrinaţi așa cum se cuvine. Armata greacă a fost o creaţie a C.I.A.

Prouthy a fost întrebat de ce crede că C.I.A. a acordat atenţie deosebită Greciei. A răspuns că în Mediterana era importantă, din punct de vedere strategic, și nu se putea concepe ca ea să devină o ţară comunistă.

Desigur, s-ar putea să fie și așa, dar adevăratul motiv a fost petrolul.

— Toţi știu că Grecia nu produce petrol, dar cele cîteva companii greceşti posedă cele mai mari petroliere din lume. Or, se știe că noi nu cumpărăm petrolul întotdeauna din ţările producătoare, ci îl cumpărăm de la petrolierele care ni-l aduc. Ba, mai mult, date fiind unele diferende politice, noi nici măcar nu putem să cumpărăm petrol din anumite ţări din care ne-ar conveni, dar petrolierele greceşti pot. Iată deci motivul pentru care C.I.A. s-a îngrijit mereu de înarmarea Greciei ca de sine însăși, a declarat Prouthy.

Prouthy a mai fost întrebat dacă înlăturarea regelui Constantin și proclamarea republicii (iunie 1973) a fost inspirată de C.I.A. El a răspuns următoarele :

— Acest lucru era cuprins în plan. Proiectul s-a studiat mult timp. C.I.A. era de acord și probabil că s-ar fi realizat cu mult timp mai înainte dacă nu s-ar fi opus englezii, care doreau să menţină monarhia.

Exact după șase luni de la aceste două evenimente (25 noiembrie 1973), a avut loc un al treilea, nu mai puțin răsunător (denumit de unii „lovitura loviturii") : Dictatorul George Papadopulos și coloneii care au înfăptuit lovitura de stat de la 21 aprilie 1967 au fost înlăturați de un alt dictator și de alți militari. Practic, dictatura și-a schimbat doar gradele. Noul președinte, Fedone Ghizikis, un om de paie și fără personalitate, se afla, probabil, la bunul plac al vicepreședinților. Demetrio Ioanidis, „omul negru", care se bucura de faima unei cruzimi nemărginite, imediat după înlăturarea lui Papadopulos, a convocat pe editorii celor patru cotidiene, cărora le-a cerut să-l trateze cu severitate pe „tiranul înlăturat".

Dar C.I.A.? Omul iubit de „centrala" din Washington, Adamatios Androtsopulos, a fost imediat indicat pentru postul de prim-ministru. El trăise mulți ani în S.U.A. și era prieten personal al lui Tasca, noul ambasador american la Atena, care, cum se spunea, a reușit să implanteze și alți „prieteni" în noul guvern grec.

De ce oare C.I.A. și-a retras pe neașteptate sprijinul acordat lui Papadopulos? Mister. Guido Vergani, trimisul special al săptămînalului „Tempo", unul din ziariștii italieni care a trăit în mijlocul evenimentelor de la 25 noiembrie, a spus :

— Washingtonul a urmărit să instaureze o dictatură, dar fără manifestări zgomotoase.

Capitolul VI

În Asia

Activitatea C.I.A. în Asia este ca un joc de cuvinte încrucișate de neînțeles. În 1958, Sgiafruddin Prawiranegara era șeful partidului musulman din Indonezia, funcție la care ținea foarte mult. Pentru a obține această funcție renunțase la cea de guvernator general al Băncii Indoneziei.

În afara contractelor cu unii oameni politici, Sgiafruddin Prawiranegara ducea o viață retrasă. Fuma puțin, nu bea alcool, era un susținător convins al teoriei că „problemele indoneziene trebuie să le rezolve indonezienii". Cine îl cunoștea era gata să jure că, deși lider al partidului, Sgiafruddin Prawiranegara a rămas totuși un om liniștit, incapabil, ca temperament, să conducă o revoltă sau măcar un grup de universitari nemulțumiți împotriva rectorului.

La 5 februarie 1958, postul de radio indonezian anunța : „La Gandang, în insula Sumatra, a izbucnit o revoltă. Reprezentanți din Java, Sumatra și Celebes au format un consiliu revoluționar avînd în frunte pe dr. Sgiafruddin Prawiranegara, de 47 de ani". Mulți s-au mirat, și mirarea a crescut și mai mult cînd s-a aflat că șeful rebelilor declarase :

— Este o problemă indoneziană și o vom rezolva numai cu ajutorul indonezienilor.

Președintele Indoneziei, Sukarno, mare orator și cu priză în mase, omul care cucerise independența pentru poporul său după 360 de ani de dominație olandeză, nu putea accepta această situație. La 16 februarie, ora 18,30, Sukarno, printre altele, a spus colaboratorilor săi următoarele :

— Este o situație pe care o vom rezolva în cîteva zile. Nu sînt surprins de cele întîmplate. Noi sîntem o parte a lumii, și, ca peste tot, se pot întîmpla lucruri bune sau rele.

La 17 februarie, a ordonat aviației să bombardeze amplasamentele rebelilor din Sumatra; la 18 februarie, a ordonat asedierea Celebesului, iar la 19 februarie, asedierea Javei.

— Ați văzut? spunea președintele prietenilor săi, în cîteva zile i-am redus la tăcere.

Aparent, el avea dreptate, căci după cîteva zile toți l-au dat uitării pe Sgiafruddin Prawiranegara.

La 19 martie, Sukarno a anunțat că a achiziționat 120 de avioane și arme automate din Polonia, Iugoslavia și Cehoslovacia. După o jumătate de oră, Lincoln White, un funcționar al Departamentului de Stat american, declara:

— Este deplorabil că Indonezia a cumpărat arme și avioane din țările socialiste. Și este cu atît mai regretabil, cu cît armele și avioanele vor fi folosite împotriva acelor indonezieni care încearcă să se opună înaintării comunismului în Indonezia.

Sukarno a explicat că nu făcea diferență între „blocurile continentale", a achiziționat aceste arme din țări socialiste pentru simplul motiv că a fost mai avantajos, iar S.U.A. refuzaseră o cerere indoneziană de armament în valoare de 130 milioane de dolari, în care sens a prezentat ca dovadă și documentul respectiv. White n-a mai avut ce spune. În locul său a vorbit însă Allen Dulles, șeful C.I.A. În esență, el a spus următoarele:

— Este adevărat că noi am refuzat să le livrăm arme, dar am fost constrînși să luăm această decizie pentru că știam că indonezienii ar fi folosit aceste arme împotriva olandezilor din Irian.

Dar iată că Sgiafruddin Prawiranegara, după o lună și jumătate, a ieșit din nou la suprafață, făcînd de astădată și un pas diplomatic: a cerut intervenția Statelor Unite. Dulles i-ar fi răspuns nu în mod oficial, ci particular, printr-o scrisoare în care-i spunea:

— Dragă domnule Prawiranegara, vă mulțumesc pentru gîndurile dumneavoastră, dar nu putem face nimic. Ne străduim să adoptăm față de aceste evenimente o linie de conduită diplomatică, de maximă corectitudine.

Această variantă a conținutului scrisorii provenea din „mediile" ambasadei americane la Jakarta, adevăratul conținut al scrisorii a rămas însă secret.

Sukarno, la început, se simțea în siguranță. Probabil că el a crezut în conținutul scrisorii. Dar numai după opt ore a aflat

din rapoartele generalilor săi că rebelii erau înarmați cu mitraliere, pistoale și grenade foarte moderne, de fabricație americană. Reacția lui Sukarno a fost violentă. L-a chemat pe ambasadorul Statelor Unite la Jakarta și l-a amenințat cu ruperea relațiilor diplomatice. Ambasadorul american s-a limitat să spună că Departamentul de Stat nu avea nici un amestec în afacerea respectivă și apoi a plecat. Președintele indonezian le-a spus atunci colaboratorilor săi:

— Trebuie să-i anihilăm imediat pe rebeli, înainte ca aceștia, cu ajutorul armelor americane, să devină prea puternici.

La 18 aprilie, a fost încercuit cu parașutiști Pandangul, iar în ziua de 19 aprilie, localitatea Bukikkingi. În ziua de 20 aprilie, nu mai exista nici un rebel.

Sukarno s-a bucurat însă numai cîteva zile de aceste succese. La 25 aprilie, Jakarta, capitala Indoneziei, a devenit ținta unor incursiuni aeriene. La 30 aprilie, Giunda Kartavigiagia, primul ministru al lui Sukarno, a ținut un discurs, în care a menționat că: „Avem probe că rebelii sînt ajutați de o putere străină și de aventurierii chino-naționaliști din Taiwan. Washingtonul să ia aminte că dacă această situație va continua, raporturile dintre Indonezia și Statele Unite vor deveni foarte încordate".

Au continuat acuzațiile Jakartei și dezmințirile Washingtonului. La 7 mai, Sukarno a confirmat că se află în posesia unor probe ce demonstrează responsabilitatea Statelor Unite. La 9 mai, „New York Times" a publicat un articol violent la adresa Indoneziei, apreciind că este pueril „ca un guvern obsedat de complexe naționaliste să găsească comodă invocarea amestecului străin atunci cînd lucrurile merg prost. Nu este un secret că majoritatea americanilor nutriseră prea puțină simpatie pentru democrația controlată a președintelui Sukarno și pentru entuziasmul dovedit de el față de participarea comuniștilor la guvern. Dar Statele Unite nu sînt dispuse să contribuie la răsturnarea unui guvern legal constituit".

La 18 mai, Sukarno a anunțat că un avion „B 26" al rebelilor a fost doborît, iar pilotul era american. Se numea Allen Lawrence Pope, de 28 de ani, înalt de 1,84 m, fiul unui horticultor, fost voluntar în Coreea, cu 55 de misiuni de zbor. Desigur, se spunea la Jakarta, acesta era unul din cei 300 de agenți ai C.I.A., legați de serviciul secret al Statelor Unite printr-un contract de 10 000 de dolari pe lună.

Allen Lawrence Pope a fost dus la închisoare, dar Sukarno a dat dispoziţii să fie bine tratat.
În mai 1960, John Kennedy a recunoscut că :
— Nu trebuie să ne mirăm că Sukarno nu ne găseşte prea simpatici. În fond, el trebuie să trateze cu nişte oameni care au vrut să-l dărîme.
Kennedy a fost cel care a cerut libertatea lui Pope, iar Sukarno i-a acordat-o. Pilotul C.I.A. a ajuns în America, la 2 iulie 1963. Soţia lui a cerut divorţul, motivînd că acesta este „extrem de crud" şi are în permanenţă un „comportament violent". În timpul unei audienţe a povestit că soţul său, după ce s-a întors din Indonezia, ţinea întotdeauna pe noptieră un pistol calibru nouă milimetri, cu cartuşul pe ţeavă, şi că un funcţionar guvernamental o ameninţase că, dacă va vorbi, „va fi foarte rău pentru ea".
Afacerea indoneziană a demonstrat, sau mai bine zis a confirmat, că C.I.A. a dus în Asia adevărate „războaie private", fără să consulte pe cineva, uneori, chiar împotriva părerilor preşedintelui S.U.A. şi a Departamentului de Stat. Pentru misiunile sale în Indonezia, Allen Lawrence Pope decola din Laos sau Vietnam, două ţări în care C.I.A. înarmase trupe, alesese comandanţii şi şefii de guverne, încrezîndu-se orbeşte numai în agenţii săi, minimalizînd exigenţele diplomaţiei politice.

Cînd, la Washington, „Comitetul Camerei pentru operaţiuni ale guvernului" a vrut să examineze situaţia din Laos, părerile au fost contradictorii : unii se mirau, alţii nu spuneau nimic, alţii au făcut scandal. A rezultat că generalii au considerat Laosul de mică importanţă sub aspect militar, în timp ce C.I.A. i-a acordat o mare importanţă politică şi geografică. Astfel că C.I.A. a ignorat părerea militarilor şi a acţionat pe cont propriu, avînd în această ţară în serviciu peste 27 000 de oameni. Scopul era de a învinge comunismul. S-a întîmplat însă că prăpastia dintre cei bogaţi şi cei săraci a devenit şi mai stridentă, ducînd la creşterea numărului de voturi acordate comuniştilor. În legătură cu alegerile ce se apropiau, Comitetul a vrut să audă părerea lui Graham Parsons, ambasadorul S.U.A. în Laos. Parsons a apărat cu înflăcărare realizările C.I.A., a dezminţit succesele comuniştilor, concluzionînd că pentru Statele Unite totul merge bine.
— După dumneavoastră, cîte locuri vor obţine forţele politice de stînga ? l-a întrebat un senator.

— Nu mai mult de două, a răspuns Parsons.
Faptele însă l-au dezminţit. Comuniştii au obţinut nouă locuri din 15, fără să mai punem la socoteală cele patru locuri obţinute de simpatizanţi ai comuniştilor. C.I.A. dăduse greş ? De ce ?
După alegeri, a avut loc o altă reuniune. Unul din cei prezenţi a spus :
— După cîte văd, Laosul se îndepărtează tot mai mult de orbita occidentală.
La 9 august 1960, căpitanul de paraşutişti Kong Le, în fruntea a 386 oameni, a cucerit Vientiane, capitala Laosului. A fost o adevărată lovitură, dată în timp ce şeful guvernului, Phumi Nosavan, şi miniştrii săi se plimbau liniştiţi prin oraş. Phumi Nosavan se bucura de sprijinul C.I.A. Acţiunea lui Kong Le a adus însă la putere pe Suvanna Fuma, un susţinător al neutralităţii Laosului. Ambasadorul S.U.A. la Vientiane a recomandat adaptarea la situaţie şi recunoaşterea lui Suvanna Fuma. El susţinea că este mai bine să tratezi cu un neutralist, decît să rişti să ai un guvern condus de comunişti. C.I.A. a răspuns că pentru politica americană nu există cale de mijloc. Cu alte cuvinte, S.U.A. nu putea permite ca Laosul să devină o ţară neutră.
Şi, de la vorbe, a trecut la fapte : a început să-l sprijine cu mai multă insistenţă pe „omul său", Phumi Nosavan, om cu puţine idei şi fără obiective politice deosebite. Acesta s-a declarat însă în mod deschis anticomunist şi pentru C.I.A. era suficient. Iată de ce, de la Washington, au pornit arme şi avioane, alimente şi medicamente, care soseau în Laos prin canale secrete.
Phumi Nosavan a exploatat cu abilitate „bunăvoinţa" americană. A strîns o armată numeroasă, cu care a pornit să cucerească Vientiane, apărată de Suvanna Fuma şi Kong Le. Oraşul a fost ocupat în cîteva ore : trupele înarmate de C.I.A. dispuneau de un echipament foarte modern şi de ofiţeri instruiţi la Şcoala de război.
Suvanna Fuma şi Kong Le au fost nevoiţi să părăsească în grabă Vientiane. În acel moment, Washingtonul a crezut că a cîştigat definitiv partida. Şi, probabil, aşa ar fi fost, dacă, în timpul retragerii, lui Kong Le nu i-ar fi venit două idei : să pună mîna pe un depozit de arme al duşmanului ; să intre

în contact și să se unească cu forțele Pathet Lao. El le-a spus oamenilor săi :

— Soldați, pentru a redresa situația, este necesar să punem mîna pe nouă mii de puști. Ele se află la 14 km de aici. În „operația puștii“, Kong Le a pierdut 80 de oameni, dar în loc de nouă mii de puști el a găsit 10 500 (cu țeavă lungă și scurtă, de asalt și de apărare). Le-a încărcat în camioane și a plecat. Lunga coloană de autocamioane n-a fost interceptată de nici o patrulă a trupelor lui Phumi Nosavan (care se aflau toate la Vientiane pentru a sărbători victoria), reușind ca, după patru ore de mers, să ajungă la avanposturile trupelor comuniste Pathet Lao.

Kong Le a descărcat cele 10 500 puști. Forțele Pathet Lao au devenit astfel mai puternice și mai bine echipate din punct de vedere militar, avînd acum și un ofițer dinamic în persoana lui Kong Le, ocupînd în primele zile ale lui ianuarie 1961 cîmpia Giare, situată la 67 km de frontiera cu Vietnamul.

Experții militari ai C.I.A. aflați la Vientiane în jurul lui Phumi Nosavan spuneau :

— Nu va mai putea să înainteze. Se va opri.

Dar Kong Le și-a continuat marșul.

La 19 ianuarie, Ike Eisenhower i-a lăsat președinția Statelor Unite lui John Kennedy. Bătrînul general, îmbrățișîndu-l pe tînărul lider democrat, i-a spus :

— Dragă John, crede-mă, îmi pare rău că-ți las în miini acest cartof fierbinte : Laosul.

În ziua de 20 ianuarie, un agent al C.I.A. a transmis o telegramă „centralei“ din Langley, în care menționa că, dacă Kong Le nu va fi imediat oprit, acesta va ajunge pînă în valea Mekong, care constituie, de fapt, linia de demarcație între Laos și Thailanda.

La 21 ianuarie, Kennedy a convocat consilierii militari ai Pentagonului și i-a întrebat :

— Care este propunerea voastră ?

Răspunsul a fost aproape unanim :

— Este necesar să dispuneți trimiterea de trupe americane care să apere Vientiane. În acest fel, armata lui Phumi Nosavan va putea să reocupe cîmpia Giare.

Kennedy le-a răspuns că dorește să se mai gîndească cîteva zile. Apoi, în mod secret, după ce s-a consultat cu C.I.A., a ordonat flotei a șaptea a Statelor Unite să fie pregătită pentru intervenție și i-a făcut cunoscut lui Phumi Nosavan că „i se vor trimite ajutoare puternice dacă armata sa ar demonstra, în sfîrșit, o cît de mică combativitate“. Probabil că președintele citise un raport al observatorilor americani în care se relata că oamenii „pupilei“ Washingtonului, în loc să lupte, se dedau plăcerilor.

Timp de cîteva luni, situația a rămas neschimbată. Kong Le, pentru a-și proteja trupele, a rămas în valea Mekong, iar Phumi Nosavan a continuat să huzurească la Vientiane. La începutul lunii martie, Kennedy a primit un al doilea raport de la un colaborator, în care acesta îi scria :

— Dragă președinte, părerea mea este că Phumi Nosavan n-are nici o șansă de succes. Chiar în aceste zile, un detașament, ce ocupa o poziție de vitală importanță pe șoseaua națională, s-a retras la primele semne de atac inamic.

La 23 martie, John Kennedy a ținut un discurs la posturile de televiziune americane, cu care ocazie a spus :

— Problema nu privește numai Statele Unite. Dacă comuniștii vor continua să atace, puterile occidentale vor fi nevoite să ia contramăsuri.

Se referea, practic, la Franța și Anglia. Mulți comentatori politici au scris că Statele Unite vor intra oficial în război. În particular însă Kennedy i-a întrebat pe colaboratorii săi dacă n-ar exista o cale politică pentru rezolvarea problemei.

A apărut ad-hoc o propunere engleză : să fie suspendate temporar ostilitățile și să se convoace o conferință de pace la Geneva. Washingtonul a fost de acord, la fel și Moscova.

La conferință au participat 14 țări. Ședințele au început la jumătatea lunii mai și s-a ajuns la un acord abia în luna noiembrie.

Acordul prevedea numirea ca șef al guvernului a lui Suvanna Fuma și formarea unui cabinet care să cuprindă marea majoritate a curentelor politice din Laos: comuniștii din Pathet Lao, neutraliștii și filooccidentalii. Practic, Laosul avea acum un guvern neutralist, avînd ca garant pe Suvanna Fuma, asemănător celui pe care C.I.A. îl răsturnase în încercarea de a-l impune pe Phumi Nosavan, omul său. Serviciul secret american, de data aceasta, pierduse : atîția morți și atîtea luni de război pentru nimic !

Cînd vestea acordului a ajuns la Phumi Nosavan, acestuia nu i-a venit să creadă. I se părea imposibil ca cel ales să nu fie el. Era posibil ca C.I.A. să-l abandoneze ca pe-o

cîrpă ? A refuzat să se supună. La 24 noiembrie, a fost contactat de un „curier" personal al lui Kennedy, care i-a spus :

— Fii atent, Phumi, jocul a durat prea mult. Statele Unite au obosit. Încetează orice acțiune, te rog.

Nosavan a tăcut, dar s-a gîndit că, dacă asta era părerea președintelui, C.I.A. putea să aibă altă părere. Și pe el îl interesa numai părerea C.I.A. A continuat să nu se supună. De data aceasta, Kennedy s-a supărat. A dispus să fie rechemați la Washington toți agenții din Laos ai serviciului secret american de care Nosavan se servea după cum dorea. Dar nici asta n-a ajutat la nimic. Phumi Nosavan se gîndea că C.I.A. nu-l va abandona niciodată.

Kennedy a jucat atunci ultima carte : a dat ordin să nu i se mai trimită cele 36 milioane dolari pe an, pe care de cîtva timp Nosavan îi încasa sub formă de „contribuție de integrare".

Cu toate acestea, Nosavan nu și-a schimbat poziția. Ba, mai mult, în aprilie 1962, cu o mică armată, el a încercat să ajungă pînă la frontiera chineză. Istoria va arăta dacă Nosavan a avut inițiativă în acest sens ori el a fost împins să acționeze astfel de către un agent al serviciului secret american. Dar oamenii C.I.A. nu fuseseră rechemați la Washington ? Oficial, da, în realitate nimeni nu credea că toți agenții americani abandonaseră Laosul în același timp. Oare nu a fost C.I.A cea care s-a opus întotdeauna ideii unui Laos neutru ? Iar acum, cînd Laosul era neutru, cum ar fi putut să răstoarne situația dacă nu prin provocarea intervenției armate a Statelor Unite. Istoria va arăta deci dacă incursiunea lui Phumi Nosavan spre frontiera chineză a avut ca scop să provoace o reacție a Pathet Lao și, ca urmare a acesteia, contrareacția Statelor Unite „preocupate de agresivitatea roșie".

Trupele lui Nosavan au fost înfrînte, cele ale Pathet Lao controlau situația. Conferința de la Geneva și angajamentele asumate n-au dat nici un rezultat și tensiunea a început să-și facă loc la toate nivelurile, contaminînd și Washingtonul. Mulți își exprimau părerea că aceasta era o victorie a C.I.A., și aveau dreptate : în ziua de 15 mai, la ora 12 fix, John Kennedy a trimis 6 000 soldați în Thailanda, la frontiera cu Laos. Întreaga lume a ripostat și a cerut să se respecte acordul de la Geneva, dar era prea tîrziu.

La 3 aprilie 1963, nave ale flotei a șasea americane s-au infiltrat pînă la cîteva mile de coastele Vietnamului, iar în

ziua de 5 aprilie, 3 900 de soldați americani au debarcat în Thailanda. La 7 aprilie, un stol de avioane americane au survolat Laosul pentru a fotografia pozițiile inamicului.

Așa a început una din perioadele cele mai critice nu numai pentru Laos, ci pentru întregul Sud-Est asiatic. Acesta a fost însă și unul din capitolele cele mai incredibile ale istoriei mondiale : s-a ajuns la situația absurdă cînd un serviciu secret (C.I.A.) a demonstrat că este atît de puternic încît a putut să provoace o intervenție militară a Statelor Unite, cu toate că majoritatea oamenilor politici nu o doreau, iar John Kennedy se străduise să nu intervină. Evenimentele care au urmat l-a atras în această afacere, în afară de Kennedy (ucis la Dallas), și pe succesorul său, Lyndon Johnson.

Anul 1964 a început rău și a continuat și mai rău. Luptele s-au generalizat, au urmat un acord ipocrit, apoi, o lovitură de stat, și, din nou, lupte. Poate, ca niciodată, în această perioadă, C.I.A. nu a utilizat atît de mult pentru transporturi și aprovizionare avioane proprii (fără știrea Departamentului de Stat), pe care le camufla ca aparținînd unor firme și societăți comerciale. Tocmai în această perioadă, ca o coincidență, un fost funcționar a acuzat C.I.A. că plătește oameni, arme și mijloace, că se autofinanțează prin imensele profituri ce le obține din traficul de stupefiante.

La 17 aprilie, Phumi Nosavan (cel care, datorită încrederii de care se bucura din partea C.I.A., refuzase repetatele invitații ale președintelui Kennedy), Suvanna Fuma (liderul neutraliștilor), și Sufanuvong (reprezentantul forțelor revoluționare Pathet Lao) au hotărît să se întîlnească pentru a discuta situația din Laos. Discuțiile au durat cîteva ore și ei s-au despărțit cu promisiunea de a se reîntîlni cît mai repede pentru încheierea unui acord definitiv.

Însă, la 18 aprilie, cîțiva generali de dreapta au improvizat un complot care, într-un timp record (de trei ore și jumătate), a răsturnat guvernul lui Suvanna Fuma, cauza dizgrației în care se afla Phumi Nosavan, „pupila" C.I.A. Inspiratorul loviturii de stat a fost Isiho Lanfukatul, comandantul șef al poliției. Departamentul de Stat, ambasadele U.R.S.S., Franței și Angliei au protestat, definind complotul ca un afront adus acelor națiuni ce vedeau cu ochi buni guvernul de coaliție condus de Suvanna Fuma. C.I.A. n-a spus nimic.

În ziua de 19 aprilie, a sosit la Laos secretarul de stat adjunct, William P. Bundy, trimis de președintele Johnson pentru a-i face un raport asupra noii situații. Aceasta s-a rezolvat prin revenirea la putere a lui Suvanna Fuma, generalii de dreapta au bătut în retragere și luptele au început mai violent ca înainte. În cîteva zile au fost doborîte patru avioane de recunoaștere ale marinei americane. În Statele Unite însă, timp de luni de zile, nimeni n-a anunțat oficial intervenția S.U.A., ca și cum ar fi fost vorba de un război privat. Vechea întîlnire, preconizată între Phumi Nosavan, Suvanna Fuma și Sufanuvong, s-a ținut pînă la urmă la Paris, în ziua de 28 august. Ei au ajuns la concluzia că se poate încheia pacea. De astă dată C.I.A. n-a mai intervenit, poate și pentru faptul că se compromisese prea mult în alte zone vecine Laosului, ca Vietnam și Kampuchia.

Un fost funcționar al Pentagonului și al C.I.A. i-a declarat lui Duilio Pallottelli, corespondentul revistei „L'Europeo" în Statele Unite, următoarele :

— Serviciul secret american se infiltrează încetul cu încetul în viața politică a unor țări. Se cultivă de la început anumiți oameni politici, apoi se urmărește și se sprijină evoluția lor politică. Dacă acești oameni reușesc să ajungă la putere, înseamnă că C.I.A. a cîștigat o victorie. Să luăm cazul lui Ramon Magsaysay din Filipine, din perioada 1950. A fost un exemplu clasic. Unul din oamenii noștri și-a dat seama de posibilitățile lui, cînd acesta era încă un personaj obscur, și a trimis un raport la Washington. Din acel moment mecanismul s-a pus în mișcare. De la Washington a sosit ordinul de a-l încuraja pe Magsaysay, care nu avea nici măcar un birou. I s-au pus la dispoziție birourile unei firme americane de export-import, secretară, telefon, mașini de scris, automobil și avion. Apoi Magsaysay a fost ales președinte al republicii, ceea ce a însemnat că C.I.A. își investise bine dolarii. Păcat că Magsaysay a pierit după aceea într-un accident de avion. În atîția ani cît am lucrat la C.I.A. mi-am putut da seama că este un joc periculos pentru cel ce dă, ca și pentru cel ce primește. Dacă ești prins în acest angrenaj, nu mai poți ieși.

Sub anumite aspecte, cazul lui Magsaysay este foarte asemănător cu al vietnamezului Ngo Dinh Diem, un personaj „inventat" dar și distrus de C.I.A. Vioi, iubitor de vin bun și

muzică lirică, pasionat cititor de romane și frecventator al galeriilor de artă, Diem dorea să ajungă „profesor de religie". Superiorii lui îi spuneau însă să renunțe, că nu era făcut pentru această profesie, dar el insista. În timp ce era oaspete al seminarului american „Mary Knoll" din New Jersey, a întîlnit oameni politici cu care a început să vorbească despre Vietnam, acuzîndu-i pe americani că i-au ajutat pe francezi și susținînd că în viitor o bună parte din Asia va fi de partea lui Ho Și Min. Oamenii aceia i-au spus să se întoarcă în Vietnam și i-au explicat cum anume. Era în 1950 și Ngo Dinh Diem avea 49 ani. El s-a reîntors la Saigon în 1954, în ziua în care împlinea 53 de ani, la 48 de ore după ce președintele S.U.A., Ike Eisenhower, îl chemase pe colonelul Edward Landsdale și-i ceruse să plece la Saigon pentru a executa o altă „operație Magsaysay", respectiv să aleagă un om potrivit căruia să i se poată acorda încrederea și sprijinul serviciului secret american.

Landsdale a găsit omul potrivit în cinci zile (probabil că încă de la plecare el știa cui să se adreseze). Diem a acceptat imediat și a făcut cîteva propuneri privind reorganizarea statului. Landsdale l-a sfătuit să se gîndească mai întîi la consolidarea puterii, căci putea fi răsturnat într-o clipă, și nu greșea. Așa s-a și întîmplat, la 25 octombrie 1954, cînd vreo douăzeci de ofițeri ai armatei au încercat să-l răstoarne pe Diem, dar Landsdale a evitat lovitura. El i-a propus lui Diem să-l aducă de la Washington pe generalul Lwton Collins, un expert, care i-a identificat pe toți conjurații. L-a sfătuit să nu aibă încredere în nimeni, fiindcă majoritatea îl considerau un dictator în slujba imperialismului american. El a urmat cu sfințenie sfatul și, în primăvara anului 1955, a început o feroce campanie de represiune. La început s-a dezlănțuit împotriva membrilor așa-numitei „Bin Xuyen", un fel de sindicat al crimei, care, deseori, reușea să controleze însăși activitatea poliției. A venit apoi rîndul fracțiunilor parlamentare. Trebuia să fie numai o campanie moralizatoare, dar s-a transformat într-o acțiune de moarte și sînge. Însă poporul era de acord cu Diem ? Perfidul Landsdale i-a sugerat să organizeze un referendum și poporul să aleagă între Diem și împăratul Bao Dai. Împăratul Bao Dai era omul cel mai discreditat și mai puțin iubit din Vietnam. A obținut 10 la sută din voturi, restul de 90 la sută a fost pentru Diem, aclamat imediat ca președinte al Vietnamului. Primul său act oficial a fost de a-l numi pe fratele său, Ngo Dinh Nu, ca „strateg de stat".

Ajuns la această situație, construită cărămidă cu cărămidă de C.I.A., Diem a început să nu mai asculte de sfaturile lui Landsdale, care a protestat la Washington. Dar „centrala" din Langley i-a răspuns să nu se agite, căci Diem era singura alternativă.

În cinci ani, respectiv din 1955 pînă în 1960, Washingtonul a trimis la Saigon peste un miliard și 800 mii dolari, sub formă de alimente, arme și îmbrăcăminte.

În 1962, se spunea că la Saigon erau numai 800 de soldați americani, în schimb erau peste 4 200. Curînd numărul soldaților americani la Saigon a devenit un secret manipulat de C.I.A. La 16 iunie, un comunicat evaziv al Pentagonului vorbea de cîteva mii de „oameni în serviciu pe timp limitat". După opt luni, ministrul apărării, Mc.Namara, a declarat că erau 11 000. C.I.A. a încercat să repare gafa lui Mc.Namara și să demonstreze că, de fapt, soldații americani din Vietnam nu participau la lupte, ci „se antrenau și păzeau obiectivele". Această versiune n-a mai putut fi susținută însă cînd au început să apară primele fotografii în care se vedeau aviatori, tanchiști și marinari în uniforme americane luptînd în fruntea trupelor sud-vietnameze.

Geniștii americani erau folosiți pentru construirea așa-ziselor „sate fortificate", protejate cu ziduri de beton sau din lemn, spre care agenții C.I.A., deghizați ca țărani, comercianți sau soldați, dirijau cea mai mare parte a populației. În același timp, alți agenți operau în munți, distribuiau păstorilor țigări și ciocolată, îi înspăimîntau cu prezența unor dușmani sîngeroși și îi înarmau. În felul acesta Statele Unite au putut să dispună de o armată „regulată" și de o altă armată de „partizani", care, deseori, trăgea fără ca măcar să-și dea seama pentru ce ideologie politică luptă. Periodic, agenții C.I.A. selecționau dintre păstori pe cei mai buni, pe care îi duceau la Saigon și-i antrenau ca parașutiști sau infanteriști.

În 1963 se aflau în Vietnamul de Sud 19 000 de soldați americani. C.I.A. era foarte satisfăcută de ușurința cu care a putut întotdeauna să minimalizeze numărul soldaților din Vietnam, dar era acum nemulțumită de președintele Diem, ce scăpase în mod miraculos din două atentate comise asupra sa. Îl ura oare poporul? Agenții spuneau că nu, dar adăugau că Diem nu mai era omul potrivit să guverneze Vietnamul de Sud.

La 8 mai 1963, călugării budiști din Hue au protestat împotriva lui Diem, deoarece le interzisese să expună în pagode

orice fel de stemă și steag. La început, poliția a încercat să împrăștie adunarea, apoi i-a „încărcat" pe călugări în camioane grele, iar pe jos au rămas nouă cadavre. Probabil că totul s-ar fi terminat așa dacă alți călugări care au scăpat nu s-ar fi transformat în torțe umane vii, după ce și-au stropit hainele cu benzină și le-au aprins singuri cu chibritul.

În întreaga lume s-a vorbit despre aceste evenimente. Departamentul de Stat l-a sfătuit pe Diem să fie mai temperat cu represaliile și să facă ceva pentru a evita într-un fel „acele forme de sinucidere". Diem a rămas surprins de această atitudine, confiind unor prieteni că, cu un an mai înainte, trupele finanțate de C.I.A. atacaseră pagodele pentru că mulți călugări erau de partea Vietnamului de Nord, iar acum C.I.A. era preocupată de soarta budiștilor, și el nu știe ce să mai creadă. După cîteva luni, respectiv la 17 octombrie, Diem a trecut de la confidențe la declarații oficiale, spunînd textual că C.I.A. a început să comploteze cu budiștii, zi și noapte incitîndu-i pe aceștia să se revolte, că nu înțelege pentru ce C.I.A. (care a sprijinit acțiunea) îi întoarce spatele acum.

Ngo Dinh Diem, președinte al Vietnamului de Sud, și fratele său, Diem Nu, au fost asasinați la 1 noiembrie, respectiv după 14 zile de la această declarație, de cîțiva trăgători de elită din armată. Doamna Nu, soția lui Diem, a declarat:

— Au fost uciși prin trădare, cu aprobarea oficială a guvernului american.

În Vietnamul de Sud a avut loc o nouă lovitură de stat, luptele s-au transformat într-un adevărat război cu milioane de morți, situație față de care diverși șefi care s-au succedat la conducerea C.I.A. au avut atitudini diferite. Au fost și alte evenimente, aparent independente de situația din Vietnam, dar în realitate ele făceau parte integrantă din evenimentele politice care au influențat nu numai asupra Vietnamului, ci asupra întregului Sud-Est asiatic.

Lyndon Johnson a considerat acea primă săptămînă din luna mai 1968 ca o „perioadă neagră"; mai întîi a avut loc scăderea vertiginoasă a titlurilor de valoare la bursa din New York, apoi, pierderea unui avion avînd la bord trei bombe „H", vești tot mai rele despre situația trupelor americane din Vietnam și, în fine, dezlănțuirea polemicii asupra lui „Pueblo", nava spion aparținînd C.I.A., capturată cu cîteva luni mai înainte de nord-coreeni. Johnson a calificat acest ultim „incident" ca fiind cel mai grav dintre toate. El trebuia să facă față atît

nord-coreenilor, cît şi senatorului William Fullbright care, cu accente ironice şi suspicioase, spunea că nu reuşea să înţeleagă „dacă era vorba de o captură autentică sau de un gest pregătit în mod deliberat de serviciul secret pentru a compromite orice posibilitate de a negocia cu Vietnamul". De mult timp unii funcţionari căutau orice pretext pentru a împiedica începerea tratativelor de pace în Vietnam, care ar fi însemnat încetarea focului. Fullbright spunea celor ce-i luau interviuri că la Pentagon se avea în vedere exclusiv intensificarea bombardamentelor şi se excludea orice altă soluţie care n-ar fi asigurat victoria S.U.A.

Pentagonul, în mod oficial, iar C.I.A., pe căile sale oculte, au răspuns acuzaţiilor lui Fullbright în chip violent, arătînd că toate navele-spion, inclusiv „Pueblo", aveau ordinul să nu depăşească limita apelor teritoriale. Susţinătorii lui Fullbright au cerut să se explice ce se înţelegea exact prin „ordinul de a nu depăşi limita apelor teritoriale".

Pentagonul şi C.I.A. au răspuns că „ordinul însemna să nu depăşească 13 mile". Partizanii lui Fullbricht au replicat că tocmai asta voiau să ştie, căci, conform Codului internaţional al navigaţiei, limita era de 12 mile !

Cîteva zile nimeni nu a mai vorbit despre „Pueblo". Polemica a fost redeschisă de însuşi Johnson, cînd a declarat că nu înţelege să intre în istorie ca preşedinte al S.U.A. care a lăsat să i se captureze o navă de către nord-coreeni. William Fullbright a prins din zbor balonul lansat de Johnson pentru a-şi expune suspiciunile sale. El a declarat că capturarea vasului „Pueblo", ce a avut loc la 23 ianuarie 1968, prin acţiunea celor şapte vase de război nord-coreene, aminteşte despre aşa-zisul atac al nord-vietnamezilor împotriva celor două nave americane „Maddox" şi „Turner" din 1964, prezentat Congresului drept argument pentru a vota o lege prin care i s-a dat preşedintelui posibilitatea să acţioneze cum credea de cuviinţă. Şi, din acel moment, războiul din Vietnam a luat o întorsătură tragică.

Senatorul a amintit că, înainte de a se adopta această lege, Statele Unite au manifestat o oarecare prudenţă, iar soldaţii americani din Vietnam erau denumiţi (impropriu) „consilieri". „Atacul" împotriva navelor „Maddox" şi „Turner" s-a interpretat ca o adevărată declaraţie de război, iar Johnson a cerut puteri depline. Legea a fost votată şi s-au văzut rezultatele.

Încă de pe atunci unele cercuri au văzut în episodul cu „Maddox" şi „Turner" o combinaţie machiavelică a Pentagonului şi a serviciului secret pentru a determina Congresul să voteze legea şi să oficializeze faţă de americani intervenţia în Vietnam.

Acelaşi Fullbright a relatat că, după cum a înţeles din buletinul ce anunţa atacul nord-vietnamez, acesta fusese pregătit cu cîteva ore înainte. Unicul martor, care se prezentase autorităţilor americane pentru a relata despre „incident", a fost un marinar de pe nava „Maddox", ce s-a contrazis de mai multe ori în cele relatate, iar în unele aspecte s-a dovedit de-a dreptul reticent.

Fullbright spunea că, după părerea lui, la 23 ianuarie 1968, în largul portului nord-coreean Wonsan, vasul „Pueblo" făcea ceea ce „Maddox" şi „Turner" făcuseră în 1964 : o acţiune de spionaj din ordinul C.I.A.

În ziua capturării, cînd Lloyd Bucher, comandantul navei-spion, a lansat primul S.O.S., era exact ora 12,15, iar al doilea mesaj l-a transmis după o oră, respectiv la 13,15, cînd la Washington era deja seară. De la o bază militară s-a ridicat imediat în zbor un stol de avioane, dar, după cîteva minute, nu se ştie din ce cauză, piloţii au primit ordin să se reîntoarcă la bază. S-a spus că aceste avioane nu au putut să intervină pentru simplul motiv că transportau bombe atomice. S-a acreditat, de asemenea, teza că, pentru a încerca să ajute vasul „Pueblo", s-a pus în stare de alertă întreaga bază respectivă. Puţini au fost însă cei ce au crezut aceste justificări, pentru că Statele Unite dispuneau în Coreea de Sud de o acoperire aeriană constantă şi, în orice caz, ar fi putut să aducă alte avioane din Japonia în timp de o oră, maximum o oră şi un sfert.

Cînd cele două mesaje ale lui Bucher au fost examinate de specialiştii militari, la Washington era ora 21,15. Johnson a fost însă trezit abia la ora două noaptea. Pentru „Pueblo" nu se mai putea face nimic. Escortată de vase de război şi avioane nord-coreene, de cel puţin două ore se găsea prizonieră în portul Wonsan. Vestea a ajuns repede la Washington şi Johnson a spus fraza pe care o va repeta de mai multe ori :

— Eu nu vreau să intru în istorie ca preşedintele care a lăsat să i se captureze o navă de către nord-coreeni.

Apoi şi-a întrebat colaboratorii ce soluţii propun. I s-au prezentat mai multe propuneri : blocadă maritimă asupra portului Wonsan sau chiar asupra întregii Coree de Nord ; bom-

bardarea şi distrugerea vasului „Pueblo" în portul Wonsan pentru a preveni ca aparatura-spion să ajungă în mîinile nord-coreenilor ; o incursiune asupra portului Wonsan cu ajutorul mijloacelor amfibii ; acţiuni izolate de represalii ; intimidarea nord-coreenilor prin recurgerea la folosirea armelor termonucleare.

Toate aceste soluţii cereau însă acelaşi lucru : Johnson (aşa cum s-a întîmplat în cazul cu „Maddox" şi „Turner") să facă uz de puterile sale militare şi politice de preşedinte al S.U.A. Era nevoie de un act de forţă, exact aşa cum susţineau de ani de zile, încă înainte de „afacerea Pueblo" mai mulţi funcţionari ai Pentagonului şi conducători ai C.I.A. pe care senatorul William Fullbright îi ataca, numindu-i „creatori de tensiune", „abili căutători de combinaţii machiavelice", susţinători înflăcăraţi ai tezei că în Sud-Estul asiatic există un singur scop de urmărit : „Victoria completă obţinută cu orice mijloace şi pe toate fronturile", în caz contrar „orice altă alternativă trebuind să fie considerată asemănătoare unei catastrofe".

Întîmplarea cu nava „Pueblo" s-a terminat fără urmări. La 12 decembrie, după 11 luni de prizonierat, echipajul a fost eliberat. „Porumbeii" au învins „ulii", adică politica şi diplomaţia au învins pumnul de fier şi invazia.

Cînd oamenii comandantului Bucher s-au întors la Washington, senatorul Fullbright, satisfăcut, nu a mai zis nimic. Nimeni în Congres n-a mai vorbit despre „Pueblo" şi despre C.I.A. Americanii şi lumea întreagă au început însă comentariile despre alt dualism „etern" : C.I.A. şi Kampuchia. Un dualism „cald", aşa cum a fost în Coreea, Laos, Vietnam, Birmania, Indonezia şi în multe alte zone din Asia. Încă o dată s-au folosit atentatele, loviturile de stat şi revoltele care au precedat epilogul final.

La 10 martie 1970, Norodom Sihanouk, născut în 1922, prinţ şi şef al statului Kampuchia, aflîndu-se în studioul de televiziune din Paris şi răspunzînd unui comentator politic, care l-a întrebat ce se întîmplă în ţara sa, a răspuns :

— Elemente de dreapta au încercat de mai multe ori să schimbe linia politică a Kampuchiei. Ele doresc să treacă de partea americanilor şi se află în legătură cu agenţi ai C.I.A.

La 13 martie, în timp ce Sihanouk se afla pe aeroportul Orly din Paris, un colaborator l-a sfătuit să se întoarcă în Kampuchia, dar Sihanouk a zîmbit.

La 18 martie, ora 16,30, în timp ce se afla la Moscova, Sihanouk a aflat că în Kampuchia puterea a fost preluată de mareşalul Lon Nol, născut în 1913, comandant al armatei şi prim-ministru al lui Sihanouk, protejat al C.I.A. şi protector al astrologilor şi ghicitorilor, om închis şi taciturn.

Este vorba despre cunoscuta lovitură de stat împotriva lui Sihanouk şi a familiei sale, executată cu puţini oameni şi mijloace, dar realizată după un plan bine chibzuit.

Lovitura de stat trebuia de fapt să aibă loc cu şase luni mai devreme, în septembrie 1969. Sihanouk abia se urcase în avionul ce urma să-l ducă la Hanoi pentru a participa la funeraliile preşedintelui nord-vietnamez (Ho Şi Min). La aeroport veniseră să-l conducă Lon Nol şi Sirik Matak, general de corp de armată şi ministru al afacerilor externe. În timp ce avionul rula pe pistă şi Sihanouk îi saluta cu mîna, Sirik Matak i-a spus lui Lon Nol că sosise momentul favorabil pentru a-l demite pe prinţ. Lon Nol, a cărui soţie murise de curînd, i-a răspuns că Budda nu-i permite să întrerupă ceremonia funebră în aceste zile şi că, dacă ar acţiona acum, lovitura de stat nu ar reuşi. După înmormîntarea soţiei, Lon Nol s-a dus la Paris şi s-a internat în spitalul american din Neuylly, pe Sena, pentru a-şi trata o rană. Curios este faptul că odată cu el au fost acceptaţi ca pacienţi alţi cetăţeni de naţionalitate americană, care nu aveau nici o rană şi nu sufereau de nimic. Erau agenţi ai C.I.A. specialişti în executarea unei lovituri de stat. În timp ce Lon Nol se afla la Paris, trupe echipate şi finanţate de C.I.A. intrau în Kampuchia pretinzînd că sînt dezertori din corpul de armată „Khmer Serei" staţionat în Thailanda şi solicitînd să intre în serviciul armatei kampuchiene. Şi de astă dată trucul a fost înţeles prea tîrziu, cînd nu s-a mai putut face nimic.

La 18 februarie 1970, Lon Nol a părăsit spitalul american şi s-a întors la Phnom Penh, capitala Kampuchiei. Ziaristul T. D. Allman, de la ziarul „Guardian" din Londra, a relatat că generalul avea deja planurile complete pentru lovitura de stat şi a declarat că acţiunile finale pentru înlăturarea lui Sihanouk au fost pregătite în cadrul unor întîlniri secrete ce au avut loc la nivel înalt la Phnom Penh. Unele din aceste întîlniri secrete au avut loc acasă la Lon Nol şi Sirik Matak, altele s-au ţinut în automobile, care circulau continuu pentru a evita să fie descoperite de poliţia secretă a lui Sihanouk. Primele dezordini au izbucnit la 8 martie în regia lui Lon

Nol, care făcea eforturi pentru a nu se descoperi oficial că el este autorul. Au urmat demonstrații mai masive, la difuzoare se făceau presiuni ca studenții să demonstreze în fața celor două ambasade comuniste.

Devastarea acestor ambasade și căderea lui Sihanouk au fost organizate de Comandamentul suprem al Kampuchiei, folosind formațiuni ale poliției militare îmbrăcate în haine civile, sub comanda lui Lon Nol.

La 11 martie, o mulțime de oameni, care aparent era formată din studenți, dar în realitate erau mai mult agenți ai C.I.A. și ai poliției secrete kampuchiene (printre care Lon Nou, fratele lui Lon Nol), a atacat ambasada Hanoiului, aruncînd bombe incendiare, pietre și bucăți de lemn în ferestre.

În noaptea de 16/17 martie, Sirik Matak s-a dus la Lon Nol și i-a spus că trebuie să treacă la fapte acum sau niciodată, întrucît în rîndul populației ei au apărut unele dubii, iar prietenii lui Sihanouk au început să se agite. Sirik Matak l-a întrebat pe Lon Nol dacă putea să acționeze, dar, a doua zi fiind în 17, Lon Nol, superstițios și credul, i-a cerut să amîne acțiunea pentru ziua de 18 martie.

La ora 4 dimineața, în ziua de 18 martie, aeroportul din Phnom Penh a fost închis, la ora 5 au fost arestați toți ofițerii și oamenii politici fideli lui Sihanouk. La ora 6, Lon Nol a preluat puterea în Kampuchia. După cîțiva ani, Sihanouk a declarat că C.I.A., împreună cu Departamentul de Stat, stabiliseră să ia Kampuchia nu printr-un act de agresiune (era prea recent scandalul cu Laosul), ci printr-o acțiune internă, aparent legală și constituțională. Și au reușit. Dar, după cît timp! Au așteptat acest moment mai bine de 15 ani.

La sfîrșitul anului 1955, Allen Dulles, pe atunci șef al C.I.A., s-a dus la Phnom Penh și a propus intrarea Kampuchiei în pactul S.E.A.T.O., un fel de N.A.T.O. al Asiei, sub protecția S.U.A. Sihanouk nu a fost de acord și i-a răspuns că își va păstra neutralitatea. La 31 ianuarie 1956, Sihanouk a plecat într-o vizită oficială la Manila în Filipine. A fost primit cu un articol pe șase coloane, apărut în ziarul „Manila Chronicle", intitulat astfel: „Sosirea prințului Nordom înseamnă intrarea în viitorul apropiat a Kampuchiei în S.E.A.T.O." În primul discurs el a clarificat lucrurile: „Kampuchia va rămîne neutră".

În iunie 1958, John Foster Dulles, secretarul de stat american fratele lui Allen Dulles, care era încă șef al C.I.A., s-a deplasat la Phnom Penh și i-a spus lui Sihanouk:

— Kampuchia nu poate să fie o Elveție a Asiei, nu puteți rămîne neutri, trebuie să alegeți între lumea liberă și comunism.

Sihanouk i-a răspuns:

— Eu rămîn la aceeași idee. Bună ziua, domnule Dulles.

La sfîrșitul lunii, trupe din Vietnamul de Sud au intrat în provincia kampuchiană Stung Treng.

Sihanouk a cerut intervenția ambasadorului american Carl Strom, care i-a răspuns:

— Ajutoarele noastre se dau numai pentru a-i respinge pe comuniști și niciodată pentru a lupta împotriva aliaților S.U.A. din cadrul S.E.A.T.O.

La 13 ianuarie 1959, Sihanouk a ținut un discurs în provincia Kampoug Cham, arătînd că a ieșit cu bine dintr-un complot ce avea drept scop să-l elimine și „să predea Kampuchia S.U.A., care ar fi instaurat imediat un guvern fantomă cu vederi proamericane".

La Phnom Penh se semnalase prezența colonelului Edward Landsdale (același care a fost la Saigon), specialist al C.I.A. în organizarea de comploturi.

La 31 august, în același an, la secretariatul lui Sihanouk s-a primit un pachet. L-a deschis șeful protocolului, prințul Vakrivan. Explozia a fost violentă, ucigîndu-i pe Vakrivan și pe un valet. Pachetul a fost expediat de la o bază militară americană din Vietnamul de Sud. În decembrie, a fost arestat un tînăr pe nume Rat Vat, sosit de la Saigon cu soldați ai C.I.A. și care a fost prins cu o grenadă și un pistol în mînă în timp ce încerca să se apropie de prinț.

La 1 mai 1963, a avut loc o puternică explozie, la trei mile de Phnom Penh, chiar în locul în care trebuia să se afle mașina lui Sihanouk, ce urma să participe la o ceremonie oficială. O informație a permis poliției secrete kampuchiene să descopere că sub stradă se construise un tunel în care au fost găsiți doi oameni plătiți de C.I.A. ce intenționau să amorseze o bombă. În octombrie, la un control vamal, s-a stabilit că într-un coș destinat ambasadei americane și protejat de legea internațională a „inviolabilității diplomatice" se aflau arme. În noiembrie, serviciul secret kampuchian a ajuns la certitudinea că pe lîngă ambasada americană se aflau cel puțin 30 de agenți ai C.I.A. acreditați ca „diplomați".

La 3 mai 1965, Sihanouk a rupt relațiile diplomatice cu S.U.A datorită bombardamentelor aeriene americane asupra

Kampuchiei la granița cu Vietnamul. Relațiile au fost reluate la 11 iunie 1969 și S.U.A. s-au angajat „să respecte independența și suveranitatea Kampuchiei în actualele hotare ale teritoriului".

S.U.A. au respectat această promisiune, deoarece s-au convins, probabil, că era de preferat o soluție internă. Iată de ce Lon Nol s-a internat la spitalul american din Paris, apoi s-a reintors la Phnom Penh și a dat lovitura de stat.

După lovitura de stat, la 30 aprilie 1970, tancurile și avioanele americane au trecut frontiera kampuchiană și s-au instalat pe teritoriul acestei țări.

Sihanouk, aflat la Beijing, unde își are sediul guvernul kampuchian de Uniune Națională, a început să scrie cartea „Războiul meu cu C.I.A.".

Capitolul VII

În America de Sud

Jacob Arbenz Guzman, președintele Guatemalei, începuse să-și arunce privirea către Moscova și să întoarcă tot mai mult spatele Washingtonului. Aceasta avea să-l coste scump. Timp de un an, pe masa de lucru a lui John E. Puerifoy, ambasadorul Statelor Unite în capitala guatemaleză, a tronat o mapă care, pe zi ce trecea, se îngroșa. Hîrtii, documente, rapoarte, adunate în această mapă, constituiau „actul de acuzare" împotriva regimului condus de Jacob Arbenz Guzman, ofițer de carieră, fiul unui farmacist elvețian, stabilit în America de Sud.

Care era în fond „vina" lui? 1) cumpărase arme din Cehoslovacia ; 2) se înconjurase de consilieri cu vederi comuniste ; 3) mărise volumul afacerilor de import-export cu Uniunea Sovietică ; 4) expropriase 120 000 de hectare teren pe care înfloreau minunate plantații de banani ale lui „United Fruit", cu capital american ; 5) refuzase să despăgubească substanțial terenul expropriat ; 6) ignorase permanent sugestiile Statelor Unite referitoare la o politică de colaborare industrială, economică și comercială.

Se pare că acuzațiile aduse nu erau proporționale cu valoarea lui Arbenz, un tip mai mult încăpățînat decît întreprinzător, a cărui combinativitate era deliberată și nu fructul unei reale convingeri. Nu-i lipsit de interes să știm că, în timpul carnavalului din 1952, studenții guatemalezi construiseră un car alegoric în care „unchiul Sam" (deci Statele Unite), aranjat în formă de banană, amenința o femeie, în timp ce Arbenz, apărat de un urs, lăsa să se înțeleagă că, printr-o injecție, otrăvea banana, dacă acesta nu avea de gînd să se cumințească.

Președintele n-a fost niciodată prea simpatizat, ba, mai mult, stîrnea ironie și batjocură.

Totuși, Statele Unite îl luaseră prea în serios față de valoarea lui. Și iată de ce, în 1953, a fost trimis în capitala

guatemaleză unul ca Puerifoy, foarte expeditiv și precis în acțiunile lui. Puerifoy făcuse observații, fișase și „interpretase" situația. Se convinsese foarte repede că Arbenz era aproape incapabil, fiindcă mereu juca farse. Ce s-ar fi întîmplat dacă le-ar fi jucat farsa să scoată definitiv Statele Unite din Guatemala ? Concluzia : era necesar să se prevadă și să se prevină o astfel de lovitură ? Cum ? Înlăturîndu-l pe Arbenz.

Era la 18 iunie 1954. Carlos Castillo Armas sosi din Honduras în fruntea a 350 de oameni. Armas, subțire ca o grisină, cu privirea penetrantă, aspru, uneori violent, era un fost colonel al armatei guatemaleze. Fusese închis cu patru ani înainte pentru faptul de a fi fost inițiatorul unei revolte. Reușise însă să fugă în Honduras, în condiții misterioase. A rămas la dispoziția C.I.A., care l-a înarmat pînă în dinți și i-a precizat încă de la început : „Să fii gata de luptă".

În același moment în care mica armată a lui Carlos Castillo Armas intra în Guatemala, ambasadorul Puerifoy cerea șampanie și adăuga :

— Prieteni, peste puțin timp voi ține un frumos toast.

În schimb, la Washington, Departamentul de Stat comunica : „Este vorba de o răscoală a guatemalezilor împotriva propriului guvern".

Șampania lui Puerifoy avea să mai rămînă la gheață cîteva săptămîni bune. De fapt, atacul lui Armas s-a dovedit mai anevoios decît se prevăzuse : mulți guatemalezi, nu pentru că l-ar fi simpatizat pe Arbenz, au trecut deschis de partea lui.

Castillo Armas, la bordul unui jeep vechi și pe jumătate ruginit, s-a îndreptat spre marea arteră Esquipulos. După vreo douăzeci de kilometri și-a oprit oamenii și le-a explicat că este mai înțelept să aștepte. Între timp, în capitala Guatemalei, colonelul Rutherford, trimis special al C.I.A. pentru controlul operațiilor militare, a intrat în legătură cu „marele șef", Allen Dulles : „Urmare la telegramele noastre nr. 221 și 228, confirmăm că se acționează conform prevederilor. Există un singur inconvenient, și anume că armata lui Armas s-a oprit. Oricum, va trebui să reia marșul în cîteva ore. Agenții noștri fac o treabă bună, interceptînd ordinele date de Arbenz armatei regulate, pe care le triază și le difuzează complet eronat...".

La cîteva sute de metri de ambasada americană, o mulțime impresionantă, poate niciodată așa de compactă și unită, scanda numele lui Arbenz. Pe neașteptate își amintise că, cu toate slăbiciunile și nehotărîrea ce-l caracterizau, Arbenz îndrăznise să înfrunte puternica societate „United Fruit", obligînd-o să mărească salariile funcționarilor. În orice caz era de preferat un Arbenz decît un individ de teapa lui Castillo Armas, gata oricînd, fără motiv, să treacă de la rîs la furie.

Din mulțime a ieșit o delegație. Se spune că în fruntea ei s-ar fi aflat Che Guevara, cel mai legendar dintre revoluționarii sud-americani. Delegația a intrat în palatul prezidențial și a conferit cu Arbenz, cerîndu-i arme pentru popor.

— Mulțumesc, prieteni, a răspuns președintele.

Armele erau însă puține. Majoritatea țăranilor a început să lupte cu ciomege.

La Washington, știrile referitoare la evoluția situației erau contradictorii. La bursă, acțiunile lui „United Fruit" scădeau din oră în oră. Dată fiind incertitudinea momentului, nimeni nu avea chef să investească. Era mai cuminte să aștepte.

Pe cerul capitalei guatemaleze a apărut o formație de avioane. Zece minute mai tîrziu, străzile au fost inundate de manifeste care invitau populația să nu colaboreze cu Arbenz. Erau avioanele C.I.A. ce își aveau baza în Nicaragua.

Evenimentele se precipită :

— 19 iunie. Un „P 47", aparținînd serviciului secret american, este doborît de modesta artilerie a lui Arbenz.

— 20 iunie. Reprezentatul Guatemalei la Națiunile Unite declară că doi piloți americani bombardaseră mai întîi orașul Coban, după care au fost doborîți. În spatele lui Castillo Armas — protestează reprezentantul lui Arbenz — se află Washingtonul.

— 24 iunie. Iată, pe cerul Guatemalei, un alt „P 47". De data aceasta nu mai lansează manifeste, ci gloanțe și bombe. Pentru guatemalezi, acesta va rămîne în istorie ca avionul „Sulfatos" (purgativ) pentru spaima și efectele apariției lui asupra lui Arbenz și miniștrilor săi.

— 25 iunie. Cete de țărani și meseriași luptă cu înverșunare împotriva gloanțelor, folosind ciomege, cuțite și bîte noduroase.

— 26 iunie. Încă un „P 47" deasupra capitalei guatemaleze. Spre seară, o întîlnire secretă între ambasadorul Puerifoy și colonelul Carlos Enrique Diaz, șeful armatei regulate guatemaleze.

— 27 iunie. Demisia lui Arbenz și numirea lui Diaz ca președinte al noii junte militare, cu acordul americanilor. Însă Diaz, evident militar dintr-o bucată, nu înțelege ușor termenii acordului. El anunță la postul de radio :

— Arbenz a găsit de datoria sa să demisioneze. Eu îl voi înlocui. Nu voi încheia nici un armistițiu cu mercenarii care au invadat Guatemala.

Puerifoy se află, practic, în miinile unui șef de stat care are de gînd să lupte cu forțele C.I.A. Cum poate să mai dea ochi cu Allen Dulles ? Hotărăște să redreseze repede situația.

— 28 iunie. Sînt reluate bombardamentele asupra capitalei. Carlos Enrigue Diaz, președinte de aproape 24 ore, este înlocuit de o „juntă colectivă" avînd în frunte pe colonelul Elfego Monzon.

— 29 iunie. De la Washington sosește ordinul de a favoriza tratativele între Monzon și Castillo Armas, omul C.I.A., care așteaptă încă cu soldații lui pe artera Esquipulos.

— 30 iunie. „De acord !", răspunde Monzon la propunerea lui Puerifoy.

— 2 iulie. Intîlnirea între Monzon și Castillo Armas, urmată de lacrimi și îmbrățișări. Se semnează un document care stipulează durata rămînerii lui Monzon în funcția de președinte, „pînă cînd junta n-a ales un altul". În orice caz, „altul" nu este altcineva decît Carlos Castillo Armas.

— 3 iulie. Armas sosește în capitala Guatemalei la bordul avionului ambasadei americane. În momentul acesta, la Bursa din New York, acțiunile lui „United Fruit" cresc vertiginos. Numai în trei ore, cotarea lor sporește de cinci ori.

— 4 iulie. Secretarul de stat, John Foster Dulles, vorbește la televiziune, afirmînd :

— Conduși de colonelul Castillo Armas, patrioții guatemalezi s-au ridicat împotriva dominației comuniste pentru a o înlătura. Astfel, guatemalezii au reușit să-și rezolve singuri situația.

Primul act al noului președinte al Guatemalei a fost acela prin care a privat analfabeții de dreptul de vot. Și iată rezultatul : 68% din populație nu a putut să-și spună cuvîntul cu privire la viitorul țării. Au început să apară mișcări clandestine împotriva regimului lui Armas. Mulți au cerut azil politic în Costa Rica. Oare C.I.A. își va da seama, va încerca să-i împiedice, discreditînd pe José Pepe Figueres, președintele costarican. Cum va proceda ?

Figueres venise la putere în martie 1953, înlocuindu-l pe Otilio Ulate, omul „dreptei", care timp de mulți ani se bucurase în egală măsură și de sprijinul „stîngii". La început,

serviciul secret al S.U.A. nu și-a bătut prea mult capul pentru schimbări pe „culmile" costaricane. A făcut însă caz cînd Figueres a început să acorde oricui azil politic, „chiar și comuniștilor". Era un afront la adresa C.I.A. În „centrala" de la Langley se judeca cam așa : „Este indulgent cu comuniștii ? Atunci să aranjăm să apară ca fiind de-al lor".

Un specialist a „fabricat" o scrisoare în numele șefului unui partid din Costa Rica și a trimis-o unui ziar local. În scrisoare Figueres era acuzat că adoptase „o atitudine nu prea ortodoxă cu linia politică a Costa Ricăi față de evenimentele din Ungaria". Ziarul a publicat-o ; evident, liderul partidului a dezmințit, arătînd că n-a scris această scrisoare, însă Figueres și-a ieșit din sărite.

Cîte unul spunea că președintele, cu nervii la pămînt, ordonase oamenilor săi „să fie foarte atenți de-acum înainte la frontiere". Natural, C.I.A. n-a fost scutită de o anume indispoziție. De data asta, senatorul american Mansfield le-a spus tuturor că, în afacerea cu Costa Rica, C.I.A. juca un rol de mult timp și că un „agent al C.I.A. fusese capturat în timp ce intercepta convorbirile telefonice ale lui José Pepe Figueres, președintele Costa Ricăi".

Pe nedrept sau pe bună dreptate s-a răspîndit vorba că era foarte greu să obții azil politic de la Figueres. Astfel, mulți oameni au fost nevoiți să rămînă în Guatemala, scoși din ascunzișurile lor cu concursul agenților americani și dați pe mîna poliției lui Castillo Armas. Apoi, la 26 iulie 1957, Armas a fost asasinat. Omorul a fost atribuit elementelor de stînga, însă nimeni n-a aflat numele vinovatului. În locul lui, iată-l pe Ydigoras, un alt favorit al C.I.A., omul care a permis americanilor să facă din Guatemala o bază ideală pentru pregătirea unei expediții contra lui Fidel Castro.

Acțiunea a fost consemnată în cronici ca „războiul din Baia Porcilor", un fapt foarte important nu numai în istoria Guatemalei, Cubei și a C.I.A., ci a întregii Americi de Sud. Un adevărat roman de aventuri, cu răspunderi la cel mai înalt nivel, în care multe semne de întrebare au rămas, din păcate, fără răspuns.

8 decembrie 1960. Senatorul democrat Clairbone Pell hotărăște să se ducă în Cuba. În timpul sejurului său la Havana, se întreabă : „Ar fi oare cubanezii dispuși să se ridice împotriva lui Castro, dacă am debarca aici un corp de eliberare ?"

Răspunsul este negativ. Mai mult, Pell scrie în „New York Herald Tribune": „Poporul nu este nemulţumit şi nici nefericit. Mi s-a părut chiar că se bucură de binefacerile reformei agrare realizate de Castro şi de naţionalizarea companiilor americane".

12 decembrie 1960. Generalul Hugh Hester se duce în Cuba pentru a se convinge de eventuale nemulţumiri ale populaţiei. Reîntors la Washington informează că situaţia este calmă, iar cubanezii nu îmbrăţişează „acţiuni de natură să tulbure liniştea insulei".

16 decembrie 1960. Jesse Gordon, unul din cei mai mari experţi americani în relaţiile publice, soseşte în Cuba pentru acelaşi motiv şi se întoarce cu acelaşi diagnostic. Explică apoi în „New World Review" că 80% din populaţie se află de partea lui Fidel Castro.

Cu alte cuvinte, după senatorul Pell, generalul Hester şi doctorul în ştiinţe Gordon, ar fi fost o adevărată nebunie să se încerce atacarea Cubei în acel moment.

17 aprilie 1961. O armată de 1500 de oameni, majoritatea fugari cubanezi, angajaţi în multe oraşe din Statele Unite şi America de Sud de cadre ale C.I.A., instruiţi în Guatemala la baza spionajului american, pusă la dispoziţie de preşedintele Ydigoras, înarmaţi, plătiţi şi conduşi tot de spioni americani, debarcă în Cuba, în localitatea Baia Porcilor.

A fost un adevărat dezastru pentru C.I.A. şi un autentic triumf pentru Castro. Dintre cei 1500 oameni, majoritatea au fost ucişi, alţii făcuţi prizonieri, iar restul aruncaţi în mare. Numai cîţiva au reuşit să fugă. Lui Castro, securităţii sale şi agenţilor cubanezi le-a crescut în schimb prestigiul.

Cum a fost posibil să intre C.I.A. într-o afacere atît de amăgitoare? De ce a hotărît să invadeze Cuba în pofida părerilor lui Pell, Hester şi Gordon?

Ambasada americană de la Havana număra 18 funcţionari: zece erau spioni ai C.I.A., patru ai F.B.I. şi numai patru cadre diplomatice. Spionii americani făcuseră un sondaj în rîndul funcţionarilor cubanezi de la baza din Guantanamo, finanţată de Statele Unite, întrebîndu-i:

— Sînteţi fericiţi cu Castro?

Funcţionarii au răspuns negativ, însă ce valoare putea să aibă acest răspuns, fiind vorba de oameni plătiţi de Washington. C.I.A. însă luase de bun acest răspuns negativ, raportîndu-l

„centralei" de la Langley care, aproape în acel moment, începuse pregătirea invaziei.

Etapa pregătirilor a fost deosebit de complexă. Iată relatarea unuia dintre participanţii la această expediţie, care a sfîrşit-o în mîinile cubanezilor:

— Ne-au organizat pe grupe. Fiecare grupă era condusă de un şef. În mai 1960 am fost transferaţi într-o tabără din jungla Guatemalei. După noi a sosit şi comandantul de piloţi care urma să ia parte la invazie. Au trecut luni foarte aspre de instrucţie şi muncă. Nu ne lipsea în schimb nimic. Ţigări, ciocolată, carne, aveam totul la dispoziţie. Singurul lucru pe care ni-l cereau era să fim disciplinaţi. Apoi, într-o zi, ne-au spus să ne pregătim de plecare şi am plecat.

Cînd s-a discutat planul invaziei n-au lipsit polemica şi stupefacţia. C.I.A. stabilise: debarcarea la Baia Porcilor, crearea unui cap de pod către interiorul teritoriului cubanez şi o succesivă acţiune pe o rază largă după ce se va ridica poporul cubanez, ceea ce i-a costat scump pe agenţii americani. În zadar a încercat Manolo Antonio Ray, unul dintre comandanţi, să acrediteze ideea că era de preferat o lungă acţiune de gherilă. La fel şi Ramon Barquin, şi el comandant, a făcut cunoscut că Baia Porcilor, toată înconjurată de mlaştini şi cu numai două posibilităţi de acces, era punctul care favoriza cel mai puţin o debarcare. Cei de la C.I.A. i-au retezat-o scurt:

— Acesta este planul. Nu se discută. Vom pleca şi vom acţiona în modul şi la termenele prevăzute.

În ajunul invaziei, cîţiva agenţi ai serviciului secret din „centrala" de la Langley plecaseră să-l găsească pe doctorul Miro Cardona şi pe alţi membri ai Consiliului revoluţionar cubanez din exil, cărora le-au spus:

— Trebuie să vă transferaţi. Urmaţi-ne!

Şi astfel i-au dus într-o casă din Miami, lăsîndu-i cu următoarea recomandare:

— Calm, sînge rece şi tăcere. După debarcare, veţi vorbi de aici, prin radio, poporului cubanez. Apoi vă vom duce la Havana. Vă aşteaptă puterea.

Fidel Castro se afla deja de peste 12 ore în împrejurimile Băii Porcilor. În aşteptarea celor 1500 de oameni ai C.I.A., a interceptat o comunicare la radio care glăsuia: „Copacul este verde. Scrisorile ajung bine. Ele sînt albe." După ce a analizat-o cu atenţie, a spus oamenilor săi:

— Ne invadează cu adevărat. Fiecare, la locul lui.

A urmat apoi măcelul, un dezastru pentru C.I.A. şi o victorie triumfătoare pentru Fidel Castro. Merită osteneala să reamintim data : 17 aprilie 1961.

Declaraţii ulterioare : Senatorul William Fitts Ryan :

— În nici un fel Statele Unite, C.I.A. şi guvernul n-au nimic comun cu invazia în Cuba.

Adlay Stevenson :

— Neg în modul cel mai ferm că Statele Unite au vreo contribuţie la invadarea Cubei. Dacă regimul lui Castro trebuie înlăturat, o să-l înlăture cubanezii, şi nu americanii. Să terminăm imediat cu această polemică absurdă.

Evenimentul şoc al săptămînii următoare : În faţa telecamerelor din Havana, Fidel Castro aduce vreo 300 de prizonieri şi-i pune pe ei să spună cum s-au petrecut efectiv lucrurile. Iată cîteva întrebări urmate de răspunsuri relative :

— Prizonier, spune cum te cheamă ?

— Juan Montalvo Juiguez.

— Ce aveaţi de făcut în Cuba ?

— Vroiam să eliberăm ţara.

— De cine ?

— Acum îmi dau seama că nu prea avem ce elibera, însă în Statele Unite ne-au spus că aici este haos şi că cubanezii ne aşteaptă. Nici nu mi-a trecut prin minte că aici mi se va rezerva cu totul altă primire.

— Ai avut contacte cu funcţionari ai C.I.A. ?

— Permanent, în foarte multe ocazii. Spuneau că această intervenţie era necesară, de-a dreptul hotărîtoare. Cuba ar fi dorit-o.

Stuart Novi, un strălucit cronicar de la „The Reporter", abia sosit în Cuba, a scris : „Acest episod tragic pune o serie de întrebări cu privire la activitatea serviciilor secrete americane. Chiar dacă acest atac asupra Cubei ar fi fost încununat de succes, avem temei să credem că el n-ar fi adus nici o soluţie pozitivă. Să eliberezi Cuba din exterior, să impui Cubei un guvern pe care nu l-a ales poporul, nu este, în mod cert, cel mai bun mod de a promova o democraţie stabilă pe insulă, nici de a asigura liniştea şi bunăstarea poporului cubanez".

La Întîi Mai, 14 zile după victoria de la Baia Porcilor, Castro a proclamat insula „prima republică democrată socialistă din America". Timp de cîţiva ani, C.I.A. s-a interesat de Cuba, de la înălţime, survolînd-o cu avioane U 2 şi fotografiind fiecare palmă de pămînt. Aşa a descoperit instalaţii militare sovietice în preajma Havanei. Încercînd să spele ruşinea din 17 aprilie,

a trimis un raport detaliat preşedintelui Statelor Unite, cu recomandarea de a mai aştepta întrucît se vor obţine probe şi mai concludente. Cinci avioane U 2 au zburat cu schimbul la o înălţime de 20 000 de metri, de la 29 august la 7 octombrie 1962. La 16 octombrie, ora 11,45, un funcţionar al C.I.A. i-a oferit lui John Kennedy un pachet cu fotografii, spunînd :

— Nu există nici un dubiu.

Kennedy l-a privit atent şi l-a întrebat :

— Ce mă sfătuieşti ?

Celălalt i-a răspuns :

— Să acţionaţi.

Preşedintele însă a hotărît să se mai gîndească.

La 22 octombrie 1962, John Kennedy a vorbit la televiziune. S-a scuzat pentru vocea-i puţin tremurătoare, după care i-a informat pe americani că „au fost descoperite baze de rachete în Cuba şi că, în consecinţă, Washingtonul consideră oportun să instituie blocada asupra insulei". Cu zece minute înainte, un purtător de cuvînt al Pentagonului afirmase :

— Nu sîntem încă în măsură să spunem cu certitudine dacă există sau nu armament ofensiv în Cuba.

C.I.A. ţinuse deci contacte numai cu preşedintele în această problemă, lăsînd de o parte Pentagonul. Kennedy a încheiat prin a începe să ameninţe cu o intervenţie directă în cazul că nu se vor lua măsuri imediate de desfiinţare a acestora.

Timp de patru zile lumea întreagă a trăit coşmarul izbucnirii unui război nuclear. În ce mod avea să răspundă Hruşciov la discursul lui Kennedy ? Mesajul Moscovei a sosit la 26 octombrie : „De acord. Uniunea Sovietică va demonta rampele de rachete, însă Statele Unite trebuie să se angajeze că nu vor invada Cuba". Cîştigase Kennedy. În cercuri înalte din Washington a început să se vorbească de utilitatea serviciilor C.I.A. şi mulţi şi-au promis în sinea lor că vor uita insatisfacţia de la Baia Porcilor. Apropo : cîţi din cei care la 17 aprilie 1961 au scăpat de moarte sau de a fi luaţi prizonieri s-au reîntors apoi la baza C.I.A. din Guatemala ? Probabil nici unul, fiindcă baza nu mai exista. O distrusese C.I.A. pentru a nu rămîne urme. Acum avea cu totul alte planuri.

Ydigoras, succesorul lui Castillo Armas la preşedinţia juntei guatemaleze, a fost înlăturat la 31 martie 1963. El a fost înlocuit de un alt protagonist al evenimentelor anterioare,

Enrique Peralta. A fost începutul unei serii lungi de lovituri de stat care au caracterizat viața politică a unor națiuni adesea legate între ele nu numai prin rațiuni geografice, ci și prin factori istorici, etnici, religioși și lingvistici. În aceste țări va domina războiul de guerilă, stimulat de elemente locale și încurajat de experiența unui luptător, pe nume Ernesto Che Guevara, om de avangardă în lupta împotriva dictaturilor, unul din cele mai incomode personaje pentru juntele militare și agenții C.I.A., bine cunoscut în America de Sud. Dar Che Guevara n-a luptat numai în America de Sud, el va fi prezent chiar și în Congo, în fruntea unor comandouri anticolonialiste. Unii l-au remarcat și în Algeria, Nigeria, apoi în Rhodezia, neobosit susținător al drepturilor popoarelor călcate în picioare de colonialiști. C.I.A. îl va urmări ani în șir în diferite țări, promițînd recompense și distribuind pe sub mînă manifeste pe care erau tipărite fotografia și îndemnul : „Căutați-l !“ Și tot pentru atîția ani va rămîne o urmărire zadarnică. Che Guevara va rămîne o umbră invizibilă. Cel puțin 20 de poliții, în afară de C.I.A., au umplut seifuri întregi de documente referitoare la acțiunile sale. Pînă într-o zi cînd...

8 octombrie 1967. Vestea morții lui Che Guevara. Se afla într-o trecătoare boliviană, unde se refugiase cu un comando pentru a petrece restul zilei și noaptea următoare. Către seară, au fost atacați de „Rangers“, trupe boliviene destinate special luptei contra luptătorilor de guerilă și „iubite“ de C.I.A. Grupul a luptat eroic, însă a fost încercuit de forțe superioare din punct de vedere numeric. Guevara, foarte abil în mînuirea mitralierei, grenadelor și pistolului, s-a bătut cu eroismu-i caracteristic. A înțeles că nu mai era nimic de făcut și a încercat să acopere retragerea, însă în jurul lui erau numai cadavre și cîțiva răniți. Apoi a simțit o arsură, a văzut sîngele pătîndu-i cămașa, însă a continuat să lupte pînă cînd un proiectil i-a retezat țeava armei, făcînd-o inutilizabilă. S-a sfîrșit ! Numeroasele răni de la picioare l-au împiedicat să mai meargă. L-au dus în localitatea Higueras, nu a vrut să vorbească cu nimeni, a „cîrpit“ un ofițer beat care îl insultase.

La La Paz, cîteva căpetenii militare, printre care Barrientos și Ovado, au hotărît că era necesar să-l omoare. Rolul de călău i-a fost încredințat unui subofițer din trupele „Rangers“, un oarecare Mario Teran.

Guevara a fost dus în curte. Întorcîndu-se către Teran, i-a spus : „Trage ! Nu-ți fie frică !“. Subofițerul i-a întors spatele.

A fost nevoie din nou de ordinele superiorilor pentru ca acesta să execute misiunea, să se întoarcă și să tragă o rafală automată, țintind de la mijloc în jos. Che Ghevara a căzut, în agonie. A fost nevoie ca un alt subofițer să desăvîrșească această operă, trăgînd un cartuș în șoldul stîng. Era într-adevăr interzis să se tragă în piept și în cap.

Aceasta este versiunea oficială asupra morții lui Che Guevara, fiu de țăran, medic de profesie, revoluționar prin vocație, dușman înverșunat al C.I.A. și al diverselor servicii polițienești ale dictaturilor sud-americane. Este însă o versiune care a fost contestată în repetate rînduri.

Scriitorul peruan Gabriel Ruiz Jaime a publicat o carte, editată la Lima, al cărei titlu spune cam așa : „Che Guevara n-a murit în Bolivia“. Practic, după Ruiz Jaime, corpul sfîrtecat de gloanțe nu era al lui Che Guevara, ci al comandantului Ramon, cu care semăna leit. Și nu numai atît. Luptătorul revoluționar scrisese un jurnal ce a fost difuzat în toată lumea și tradus aproape în toate limbile. Ei bine, tot după Ruiz Jaime, este vorba de un memorial fals scris de C.I.A. Cam aceeași teză a susținut și ziaristul italian Lamberti Sorrentino, autorul unei cărți tulburătoare : „A murit Guevara în Cuba ?“. După Sorrentino, comandantul Ramon a existat cu adevărat și se numea Adolfo Mena, posesorul unui pașaport uruguayan fals, sosit La La Paz pe 3 decembrie 1966 pentru a ajunge în zona luptătorilor de guerilă, avînd recomandarea ministrului de interne, Arguedas, agent al C.I.A.

Mai mult încă — este tot părerea lui Sorrentino — „după presupuneri și interpretări de documente s-a ajuns la concluzia că cadavrul lui Guevara, prezentat ziariștilor, lipsit de degetul mare al mîinii drepte, era într-adevăr al lui Guevara, însă era congelat și conservat în parafină. Degetul drept fusese tăiat înainte și trimis în Uruguay pentru analiza dactiloscopică necesară în acea țară în vederea eliberării cărții de identitate“. În sfîrșit — tot după Sorrentino —, „adevărul și numai adevărul va ieși într-o bună zi la iveală. Sînt destui care o știu bine, printre care și Andres Selichi, agent demascat al C.I.A.“

Saverino Tutino, unul din cei mai serioși și renumiți experți în probleme și afaceri politice din America de Sud, a emis o teză, ca și Sorrentino, considerată „culmea imaginației maniace“. În orice caz, moartea lui Guevara a adus o mare alinare la C.I.A., însemnînd ruperea de un mit a tuturor acelor țări care îl așteptau pe Guevara ca pe un Mesia. Dispariția lui — chiar dacă între cele două fapte nu există nici o legătură

logică — a fost compensată de ieşirea din scenă a unui mare spion al C.I.A., lichidat de comandourile „Tupamaros" din Uruguay.

7 august 1970. La Montevideo circulă cu repeziciune o veste : „Se numeşte Dan Mitrione, de mai multă vreme consultant militar al poliţiei din Belo Orizonte şi Rio de Janeiro. Este vorba de un spion american care a fost plasat de guvern in inima Serviciilor de securitate ale statului. După propriile-i declaraţii, a fost chiar consultant tehnic al Gărzii metropolitane".

Cu cinci zile înainte, Departamentul de Stat lansase un apel pentru eliberarea lui Dan Mitrione, răpit de „Tupamaros", cea mai extremistă organizaţie din Uruguay.

I s-a găsit cadavrul, la 10 august, ora 4 dimineaţa. Fusese redus la tăcere de cinci gloanţe trase cu pistoale diferite. La 11 august, s-a aflat că, înainte de a fi ucis, spionul C.I.A., unul dintre cei mai notorii care îndeplinise misiuni în Italia, Franţa, Anglia şi R. F. Germania, fusese interogat. Printre altele, i se ceruse :

— Dumneata lucrai cu poliţia militară din Brazilia. Ei bine, instruirea poliţiei militare era profilată pe lupta antiguerilă, este adevărat ?

Răspunsul :

— Pe vremea aceea nu mă ocupam cu aşa ceva. Obiectivul nu era mişcarea de guerilă. Pregăteam oameni în vederea urmăririi şomerilor, în problema sindicatelor şi a manifestaţiilor de stradă, cum să folosească metode umane, să nu rănească pe nimeni, dacă era posibil, dar şi cum să lupte la nevoie.

Execuţia lui Dan Mitrione va fi unica „pierdere oficială" a C.I.A. În rest, este greu să ştii cîţi oameni „au făcut sacrificiul suprem în interesul serviciului".

Potrivit unor indiscreţii scurse din „centrala" de la Langley, Dan Mitrione era, oricum, următorul om ce trebuia transferat în Chile, o altă zonă „fierbinte" din America de Sud.

Chile este o republică unitară, de tip prezidenţial, fondată în 1818. Se întinde pe o suprafaţă de 757 000 km pătraţi şi are nouă milioane de locuitori. Una dintre zilele cele mai „lungi" din istoria acestui stat a marcat-o cea din 11 septembrie 1973. Iată, minut cu minut, cronica fidelă a acestei întunecate zi :

— Ora 7,05. Postul de radio anunţă că guvernul preşedintelui Salvador Allende a fost răsturnat şi că puterea se află în mîna armatei.

— Ora 7,22. A fost întreruptă orice legătură aeriană, telefonică şi telegrafică către Santiago de Chile şi cele mai importante centre ale ţării.

— Ora 7,52. Militarii îi cer lui Allende să se retragă, să ţină un discurs la radio şi să iasă definitiv de pe scena politică. Allende însă refuză.

— Ora 7,55. Un stol de avioane militare survolează capitala.

— Ora 7,58. Militarii anunţă că Allende nu va putea asigura naţiunii în nici un mod continuarea activităţii politice.

— Ora 8,01. Din nou militarii comunică la radio că i-au dat lui Allende un ultimatum pentru capitulare cu scadenţă la ora 12,15.

— Ora 8,12. Militarii desfăşoară acţiuni de intimidare a posturilor de radio particulare. Spun că dacă nu încetează cu apelurile în favoarea lui Allende vor fi reduse la tăcere prin forţă. Chipurile, ei sînt cumsecade, dar să nu-i forţeze să devină drastici !

— Ora 9,30. Allende anunţă că se consideră şeful statului avînd toate prerogativele şi că, în consecinţă, nu va părăsi Palatul Moneda, sediul guvernului.

— Ora 10,02. Un crainic anunţă la radio, pe un ton triumfător, că personalul civil părăseşte în linişte Palatul Moneda.

— Ora 11,05. Încă un apel la radio al militarilor. Este adresat tineretului chilian : „Uniţi-vă cu noi. Eventualele încercări de sabotaj vor fi taxate drept infamie şi pedepsite, dacă este necesar, chiar cu moartea".

— Ora 11,30. Prin intermediul unui post de radio particular, Partidul Comunist Chilian anunţă că „forţele populare sînt gata de luptă împotriva juntei militare, iniţiatoarea acestor evenimente".

— Ora 12,12. Palatul Moneda este atacat de forţele de poliţie „carabineros" şi de armată. Pe străzi se trage, se strigă, iar în interior este o avalanşă de convorbiri telefonice.

— Ora 12,42. Militarii anunţă că Allende a cerut un răgaz de cinci minute.

— Ora 12,47. Un alt comunicat al militarilor prin care anunţă că Allende s-a predat.

— Ora 13,06. Postul de radio mexican anunţă că Allende a fost arestat.

— Ora 15,40. Se zvonește că Allende s-ar fi sinucis.
— Ora 15,45. Militarii anunță că la Santiago, după ora 18, și în celelalte orașe, de la 18,30, se instituie starea de asediu.
— Ora 16,50. Un purtător de cuvînt militar anunță, pentru prima dată, vestea morții președintelui Salvador Allende. Nu explică însă cum s-a întîmplat.
— Ora 16,55. Apar cîteva amănunte ale morții lui Allende. Militarii vorbesc încă de sinucidere. Agențiile de presă care reușesc să ia contact cu străinătatea vorbesc de asasinat comis de militari. Oricum, versiunile sînt foarte contradictorii. Cea de-a doua este demnă de crezut.
— Ora 21,07. Complotiștii rup relațiile diplomatice cu Cuba.
— Ora 21,17. În multe orașe din America de Sud se desfășoară demonstrații studențești de protest împotriva loviturii de stat.
— Ora 21,45. Din Costa Rica se anunță că i s-a oferit azil politic lui Salvador Allende, însă el a refuzat.
— Ora 22,08. Militarii dizolvă Camerele și anunță ruperea relațiilor diplomatice cu toate țările socialiste.
— Ora 22,36.Posturile de radio și televiziune, aflate sub controlul militarilor de cîteva ore, difuzează o listă cu persoane care trebuie să se prezinte de urgență în fața autorităților. Este vorba, în cea mai mare parte, de socialiști și comuniști.
— Ora 23,00. Printr-un comunicat se anunță că țara întreagă se află în miinile militarilor.
O săptămînă după aceea, Aldo Santini de la „L'Europeo", trimis special la Santiago de Chile, mărturisea :
— Lovitura de stat era programată pentru 4 septembrie, ziua aniversării celui de-al treilea an prezidențial al lui Allende, și acesta era în cunoștință de cauză. Cunoștea și Washingtonul. Ca niciodată, C.I.A. se angajase să răstoarne un guvern sud-american.
Avusese dreptate Olivares, șeful biroului de presă al președintelui Allende, cînd vedea peste tot agenți ai C.I.A.
— Sînt în joc interesele și prestigiul Statelor Unite ale Americii, a spus el. Dacă Allende va reuși să rămînă în șa pînă la scadența mandatului său, Statele Unite ale Americii vor pierde și ultima lor influență în America de Sud.
La 4 decembrie 1972, cu aproape un an înaintea loviturii de stat, Salvador Allende vorbise la O.N.U. Printr-un material

de 24 de coli dactilografiate, el arătase că țara sa era victima unei „blocade financiare" și că asupra ei acționau de mai multi ani, sau cel puțin încercaseră să-i influențeze linia politică, două mari companii particulare americane : „I.T.T." și „Kennecott Copper Corporation".
—Sîntem boicotați, precizase Allende. Vreți demonstrații concrete ? Iată : înaintea investirii mele, Chile primea 100 milioane dolari pe an sub formă de împrumuturi garantate. Acum această sumă a ajuns de-a dreptul la dimensiuni ridicole.
S-a oprit apoi asupra companiei „Kennecott" care, scuzindu-se că trebuie să obțină, de la tribunalele franceze, olandeze, engleze și germane, embargoul asupra cuprului chilian, blocase plățile. Cît despre „I.T.T.", numai acuzații generice și cîteva cuvinte de circumstanță. Cel puțin „I.T.T.", făcuse obiectul unei anchete senatoriale pentru a stabili dacă încercase să se amestece în politica chiliană.
Ancheta senatorială s-a soldat, printre altele, cu trei concluzii : 1) „I.T.T." oferise în 1970 un milion de dolari serviciului de spionaj american pentru a împiedica alegerea lui Salvador Allende la președinție. Tratativele s-au purtat între șeful C.I.A., Helms, și John McCone, directorul lui „I.T.T.", fost și șef al spionajului american pe vremea lui John Kennedy. Inițial, serviciul secret american refuzase oferta făcută în acei termeni, propunînd în schimb o investiție de 400 000 de dolari pentru propagandă în presa chiliană contra lui Allende ; 2) după alegerea lui Allende, C.I.A. a fost aceea care umbla după „I.T.T.". Din însărcinarea lui Helms, colaboratorul său, Broe, l-a contactat pe vicepreședintele „I.T.T.", Gerrity, și i-a propus un program pentru a arunca Chile într-un fel de haos economic. Timp de mai multe luni n-au făcut mare scofală ; 3) ambasadorul american la Santiago de Chile, Korry, după succesul electoral repurtat de Allende, a trimis la Departamentul de Stat o cablogramă conținînd 10 puncte printre care susținea că „președinția lui Allende nu servește la modul cel mai bun intereselor Statelor Unite" și accentua că Allende trebuia taxat drept un om de stînga irecuperabil. Cu cîteva zile înaintea loviturii de stat și 18 zile după aceea au avut loc alte contacte între C.I.A. și cîteva societăți americane care operau în Chile. Este imposibil de stabilit cu exactitate tema acestor contacte. Nu a fost însă prea greu de înțeles că înainte de lovitură s-a discutat nevoia de a grăbi lucrurile pentru o soluție de forță, iar după aceea s-a analizat totul în lumina noilor evenimente.

Rolul C.I.A. în evenimentele din Chile a căpătat astfel dimensiuni cît se poate de precise, și asta nu de un an sau doi, ci de circa zece ani. Mai precis din 1964.

„Așa s-a întîmplat, scria Laurence Stern într-un articol pentru «Washington Post», că pentru a impiedica victoria lui Allende asupra lui Frei, au fost cheltuite mai bine de 20 milioane de dolari și au fost infiltrați în Chile, sub diferite «înfățișări», o sută de agenți".

„Hotărîrea de a acționa împotriva lui Allende, continua Stern, fusese luată mai intîi de clanul Kennedy și apoi de cel al lui Johnson, dornici să evite ca în America Latină să răsară o nouă Cubă".

În ajutorul lui Frei s-a născut de-a dreptul un nou ziar cu înfățișare tipografică încîntătoare și fotografii superbe. După calculele C.I.A., Salvador Allende trebuia să fie scos din scenă încă din 1964. Cu un dram de noroc însă, steaua sa a strălucit pînă în 1973. Mult prea mult pentru C.I.A. !

Capitolul VIII

În Orientul Mijlociu

Orientul Mijlociu, ca „arie politică", este o parte a lumii aproximativ definită, care cuprinde majoritatea țărilor arabe, aproape toate puțurile de petrol și aproape toate interesele economice occidentale la sud de Europa.

Din punct de vedere „strategic" însă, această regiune este mai bine definită. Ea se află la încrucișarea a trei continente : Europa, Asia și Africa.

Interesul pentru această zonă începe cu Grecia, deoarece porturile sale și arhipelagul insulelor Egee au o importanță decisivă în controlarea traficului Orientului Mijlociu.

Regiunea se întinde în continuare de-alungul coastelor Turciei europene, urmează strîmtorile, Anatolia, Siria, apoi continuă de-a lungul întregii Peninsule Arabice, pe coastele Golfului Persic, care separă Iranul de Arabia Saudită și de Emirate. La vest se află Marea Roșiei, care scaldă Arabia de-o parte și Sudanul și Egiptul de cealaltă parte. În mijloc se află Irakul, Iordania, Palestina, Libanul. Libia, aflată între Egipt și țările Magrebului, este zona de graniță care desparte Orientul Mijlociu „strategic" de țările Magrebului, respectiv de Algeria, Tunisia, Marocul.

Anul 1947 a fost hotărîtor pentru Orientul Mijlociu. Anglia, care timp de decenii dominase țările din această regiune, nu mai reușea să-și mențină obligațiile militare și să asigure apărarea intereselor petroliere. Războiul civil din Grecia și presiunile externe ce se exercitau asupra Turciei cereau o intervenție hotărîtă.

Cea care a intervenit a fost S.U.A., prin așa-numita „doctrină Truman" din martie 1947. În deșerturile arabe, companiile petroliere americane forau și extrăgeau într-un ritm tot mai intens. În scurt timp interesele acestor companii au de-

pășit interesele companiilor engleze. S.U.A. nu se aflau în criză ca Anglia. Fiind una din țările cele mai bogate din lume, S.U.A. dispuneau de puternice forțe armate și de o flotă cum nu mai era alta. Dispuneau de tot ce era necesar pentru a deveni o mare putere imperialistă capabilă să smulgă definitiv englezilor controlul asupra regiunii situată la sud de Europa. S.U.A. aveau în mînă toate cărțile, în afară de una : serviciile secrete. O mare putere care vrea să-și extindă dominația în alte zone ale lumii, departe de frontierele proprii, trebuie să dispună de un serviciu de spionaj și contraspionaj eficient, să aibă oameni infiltrați în guverne.

La începutul anului 1947 însă, Washingtonul dispunea în Orientul Mijlociu numai de un birou al Central Intelligence Group (C.I.G.) condus de amiralul Sauers și format în exclusivitate din oameni ai O.S.S. (Oficiul serviciilor strategice), care constituia rețeaua informativă în timpul celui de-al doilea război mondial.

Marea majoritate a intelectualilor și a agenților care făcuseră parte din O.S.S. la terminarea războiului își reluaseră ocupațiile avute înainte de război.

Foarte puțini din aceștia, mai ales în Orientul Mijlociu, rămăseseră în C.I.G., un birou despre care nu se știa bine cum funcționa și cu ce se ocupa. Armata își menținuse un serviciu de informații propriu, numit „G-2", care însă era pe cale de desființare, avînd în vedere că se preconiza retragerea trupelor americane din Europa. Agenții O.S.S. erau deci singurii ce se aflau împrăștiați în lumea întreagă : comercianți, misionari, arheologi, negustori de covoare, un fel de „armată" recrutată pentru diferite scopuri. Această „armată" a fost transformată după cîteva luni în C.I.A. În 1947, C.I.A. trebuia să facă față unor probleme gigantice. În Grecia era război civil, în Turcia situația politică era grea, în Palestina evreii se străduiau să pună bazele statului Israel, în timp ce arabii făceau totul pentru a-i împiedica. În Egipt, Irak și Siria trebuia creată o rețea de spionaj prin care să se prevină loviturile de stat și să-i înlocuiască pe englezi, al căror „Intelligence Service" avea multă experiență, dar dispunea de o rețea de informatori învechită în spirit și inițiative.

Primul lucru pe care l-a făcut C.I.A. în Orientul Mijlociu a fost de a crea o „țară ghid", adică o țară aliată americanilor, care să tragă după sine și alte țări pe o linie dorită de Washington. Un alt obiectiv pe care și l-a propus C.I.A. era

să blocheze influența U.R.S.S., să sprijine companiile petroliere americane să deschidă cît mai multe puțuri de extracție a petrolului, să manevreze astfel încît contradicțiile dintre evrei și arabi să nu degenereze în război.

Oare cîte operații a executat C.I.A. în 25 de ani în Orientul Mijlociu ? Multe din ele nu sînt cunoscute, dar unele au ieșit la iveală. Să ne referim la cîteva. Și să începem cu alegerile din Siria.

Siria a fost aleasă de strategii S.U.A. ca „țară-ghid" pentru a experimenta „democrația americană", pas indispensabil în încercarea de a o înscrie în orbita politică a Statelor Unite. Agenții Washingtonului au făcut presiuni pentru a se organiza „alegeri libere" cu toate caracteristicile occidentale de la New York : manifeste, mitinguri, liste electorale, urne etc. Orașele și satele siriene au fost tapisate cu manifeste în care scria : „Votează pe cine vrei, dar votează !". „Votează dacă vrei să fii liber !".

Aceste manifeste puteau însă fi citite de foarte puțini sirieni și nimeni nu înțelegea ce înseamnă : „Votează pe cine vrei !".

Alături de efortul propagandistic prin manifeste, C.I.A. a mobilizat toate persoanele ce puteau fi utile să-i convingă pe sirieni de două lucruri : necesitatea de a vota și posibilitatea de „a vota liber". Această operă de „convingere" a fost desfășurată prin mijlocirea preoților protestanți, învățătorilor englezi, oamenilor de afaceri, turiștilor. Americanilor de origină siriană li s-a cerut să le scrie rudelor din Siria și să le invite să-și exprime votul. A fost o operație bazată pe aceeași schemă pe care C.I.A. o va mai folosi și în alte țări, nu numai în Orientul Mijlociu. În Italia, cine nu-și amintește, de exemplu, de manifestele sau de scrisorile italo-americanilor care au invadat casele din Palermo, Bari, Foggia, Reggio Calabria și din atîtea alte orașe ?

În Siria, operația s-a soldat cu un faliment răsunător. În sate, unde comanda feudalul, acesta a ordonat supușilor pe cine să voteze, la fel cum ordona de unde să fie cumpărat uleiul sau carnea de berbec. La Damasc, mii de persoane așteptau pe străzi în preajma alegerilor, oferindu-și votul celui care era dispus să dea mai mult. Pe străzi a fost o adevărată nebunie pentru a acapara voturi. Cu cîteva ore înaintea deschiderii sediilor electorale au avut loc schimburi de focuri, numărul victimelor nu s-a cunoscut niciodată, dar, după mărturiile cîtorva ziariști, a fost un adevărat măcel.

În fața acestui insucces, oamenii C.I.A. și-au dat seama că era inutil să încerci să impui un sistem „democratic“ într-o țară care avea alte tradiții decît S.U.A. S-a ajuns la concluzia că era mai indicat să acționeze la nivelul vîrfurilor conducătoare și nu la bază, să-și apropie personalitățile din cercurile conducătoare, să-i protejeze pe oamenii politici „prieteni“ și să-i opună „dușmanilor“. Un obstacol serios însă în realizarea acestui țel era faptul că Washingtonul sprijinea statul Israel abia constituit.

În căutarea unui aliat sigur, ochii C.I.A. au lăsat Siria și s-au îndreptat spre Egipt. Mai întîi au mers pe o cale folosită și în Italia, aceea a predicilor religioase. În Italia, pentru a preveni victoria Frontului popular format din socialiști și comuniști, strategii americani au sfătuit Vaticanul să răspîndească în întreaga țară un regiment de predicatori ce aveau sarcina să-i invite pe credincioși să nu voteze pe comuniști. Un strălucit predicator se distinsese în mod deosebit în discursurile infocate împotriva comuniștilor.

„De ce să nu facem la fel și în Orientul Mijlociu“, și-au zis șefii C.I.A. Trebuia găsită o altă armată de predicatori musulmani și cineva care să se distingă, așa cum se întîmplase și în Italia.

Găsirea de predicatori a fost o sarcină ușoară, dar depistarea unui „strălucit predicator“ s-a dovedit mai dificilă și din cauza limbii (araba vorbită la Alger este diferită de cea vorbită la Bagdad). În cele din urmă au găsit un irakian fanatic și isteț, care a obținut însă succese modeste. „Sfîntul“ se deplasa dintr-un sat în altul cu avioane ale „U. S. Air Force“ și primea regulat salariu de la C.I.A. Mulți erau curioși și aplaudau. Dar apoi ? C.I.A. a înțeles că trebuia să elimine orice îndoială și să acționeze cu alte mijloace asupra Egiptului, țara cea mai complexă din Orientul Mijlociu. Dacă C.I.A. ar fi reușit să predea Egiptul în mîinile Departamentului de Stat, prestigiul serviciului secret american, după primele insuccese, ar fi crescut enorm.

Prima operație organizată în mare stil a fost numită „proiectul revoluției pașnice“, inspirată de Kim Roosevelt, nepotul lui Theodore Roosevelt, un aventurier care, în august 1953, a condus așa-numitul „plan Ajax“ constînd în organizarea de mari manifestații de stradă în Teheran pentru întoarcerea șahului, aflat în exil la Roma, și pentru a-l constrînge pe primul ministru Mossadek să fugă și să abandoneze guvernul.

În Egipt conducea regele Faruk, un om mic și gras, cunoscut că-i plăceau petrecerile și femeile frumoase. Pentru un tip întreprinzător și galant ca Kim Roosevelt n-a fost greu să-i devină prieten. Se cunoscuseră în timpul războiului, cînd Faruk era un fel de ostatic al englezilor. Acum, cînd s-au revăzut, n-au găsit altceva mai bun de făcut decît să-și petreacă nopțile în chefuri în compania unor frumoase balerine.

În comportarea celor doi era o singură diferență : Faruk se gîndea numai la dans (cu toată greutatea corpului său) și la balerine ; Roosevelt însă, deși trăia între femei și șampanie, judeca cu sînge rece. După părerea lui, regele avea un defect : se ocupa prea mult de distracție și prea puțin de politică. Deci, putea rămîne un excelent partener de petreceri, dar în nici un caz nu era omul potrivit pentru a răsturna situația din Egipt, în sensul dorit de Washington. De aceea, s-a străduit să găsească pe altcineva, și a fost norocos. „Omul nou“ se numea Gamal Abdel Nasser, șeful „ofițerilor liberi“.

Nasser valora de mii de ori mai mult ca sfîntul irakian trimis în „turneu“ prin satele musulmane. El cunoștea bine aspirațiile armatei și dispunea de o organizație semiconspirativă în măsură să funcționeze. După ce a găsit omul potrivit, Roosevelt trebuia să convingă Washingtonul de necesitatea organizării unei lovituri de stat militare și apoi să neutralizeze mișcările revoluționare reprezentate de Partidul Comunist Egiptean și Frații Musulmani care ar fi putut să compromită această acțiune. Roosevelt a asigurat Departamentul de Stat că răsturnarea regelui Faruk se va face într-un fel cît mai puțin dureros. Operația („proiectul revoluției pașnice“) a reușit perfect pînă la urmă.

Gamal Abdel Nasser, care, în 1952, avea 34 de ani, se pregătea de zece ani să acționeze împotriva lui Faruk, de aceea cunoștea la perfecție întregul angrenaj ce trebuia să participe la lovitura de stat.

Programul său politic cuprindea reforme sociale și retragerea forțelor britanice din Canalul de Suez. Deci, se bucura de popularitate printre egipteni și era bine văzut de americani, care preferau să domine singuri în această zonă. Pentru C.I.A. se punea problema de a-l convinge să nu înceapă un nou război împotriva Israelului (primul avusese loc în 1948, și Egiptul pierduse). Dar Nasser, care era un abil om politic și strateg, se gîndise singur cum va rezolva aceste probleme. Știa că tinerii ofițeri egipteni erau interesați, în primul rînd, să scape

de șefii militari vinovați de înfringerea din 1948 și știa că Egiptul nu era pregătit să ducă un alt război atit timp cit englezii ocupau încă Canalul de Suez. De aceea n-a făcut nici o referire la Israel în programul guvernului. C.I.A. nu putea să-i ceară mai mult.

Jocul pe care C.I.A. l-a început cu Nasser, în 1952, și care a dus la răsturnarea lui Faruk, a continuat în anii următori. Au existat, desigur, și unele neînțelegeri, dar, în general, pînă în 1957, politica americană și deci a C.I.A. față de Nasser a rămas binevoitoare. O dovadă în acest sens o constituie criza din noiembrie 1956, cînd un corp de expediție anglo-francez a atacat cu bombardiere și parașutiști Canalul de Suez, naționalizat de Nasser. A fost cea mai grea înfrîngere, dar și cea mai evidentă victorie a C.I.A. în Egipt. A fost înfrîngere deoarece serviciile secrete n-au reușit să descopere la timp data și importanța atacului anglo-francez asupra Egiptului și astfel n-au putut să avertizeze Departamentul de Stat. Președintele Eisenhower a fost foarte nemulțumit cind și-a dat seama că Londra și Parisul pregătiseră atacul fără știrea Statelor Unite și fără să țină cont de ele. Franța și Anglia știau, de fapt, că dacă ar fi cerut Washingtonului permisiunea de intervenție ar fi primit un răspuns negativ. De aceea nu le-a spus nimic. Nici C.I.A. nu a reușit să afle la timp că Franța și Anglia se puseseră de acord în secret cu Tel Avivul ca armata israeliană să invadeze Sinaiul în momentul în care bombardierele lansau asupra Suezului tone de bombe. Cînd trupele lui Moshe Dayan au pătruns în deșert spre canal, au rămas uimite și surprinse nu numai comandamentele egiptene ci și C.I.A.

După cum s-a arătat, aceasta a fost și o victorie, deoarece C.I.A., care în ultimul timp se găsea în conflict cu Nasser, a reușit cu această ocazie să-i demonstreze că era unicul său susținător. Succesul diplomatic al C.I.A. ar fi dat, desigur, roade dacă președintele S.U.A. nu ar fi hotărît să ducă o politică de intervenție directă în Orientul Mijlociu. Această politică de intervenție numită „doctrina Eisenhower" a anulat practic orice posibilitate de alianță între americani și arabi. „Doctrina Eisenhower" prevedea intervenția armată a S.U.A. și apărarea propriilor interese împotriva influenței sovietice crescînde în Orientul Mijlociu. Întrucît U.R.S.S. sprijinea lupta popoarelor arabe, Statele Unite au adoptat o atitudine tot mai ostilă față de Nasser. Noua tactică și-a arătat adevărata față cu ocazia invaziei din Liban din 1958.

În Liban, Nasser sprijinea Frontul Național Unit împotriva președintelui Chamoun. Desigur că C.I.A. finanța oamenii politici filooccidentali, care, datorită acestui ajutor, au cîștigat alegerile din 1957. Serviciul secret american era convins că egiptenii (în colaborare cu patru conspiratori : Saeb Salaam, Abdallah Yafi, Adnan Hakim și Abdallah Masnuq) intenționau să pună stăpînire pe Beirut pentru a cuceri apoi întregul Liban. Iată de ce C.I.A. îl susținea pe Chamoun împotriva lui Nasser, însă nu știa prea bine cum să facă acest lucru. Oricum, a considerat important să se opună eventualelor manifestații de stradă, ce ar fi putut să se transforme într-un război civil menit să determine fuga capitalurilor din băncile libaneze, care aparțineau în cea mai mare parte unor capitaliști occidentali. C.I.A. a prospectat o soluție extramilitară, dar Washingtonul nu a acceptat sfaturile de prudență. Astfel, după asasinarea unui ziarist egiptean, în iulie 1958, trupele de marină americane au debarcat pe coastele Libanului. Apariția trupelor în echipament de război pe plajele umplute de oameni care făceau baie a constituit o lovitură hotărîtoare pentru prestigiul S.U.A. Ce puteau să obțină prin prezența trupelor în acea situație internă complicată din Liban ? Washingtonul se temea că influența lui Nasser se va extinde din Liban în Iordania și Irak. În istoria C.I.A., afacerea libaneză a reprezentat unul din puținele exemple în care serviciul secret a încercat să evite o acțiune de intervenție directă, căci, de cele mai multe ori, după cum s-a văzut, ea a sugerat intervenții și soluții de forță chiar împotriva părerilor Congresului și a președintelui Statelor Unite.

În ultimii ani, C.I.A. și-a intensificat activitatea în Orientul Mijlociu, unde dispunea deja de o vastă rețea de informatori și agenți. Totuși, după „incidentul" de la Beirut, a acționat cu mai multă discreție, mereu în spațiul culiselor, fără să se afișeze. Evident că în fiecare colț din lume C.I.A. folosește o tactică diversă. În Orientul Mijlociu nu există fapt economic, industrial sau politic care să scape atenției agenților Washingtonului. C.I.A. este informată despre orice, chiar de serviciile secrete arabo-israeliene.

Iată două evenimente deosebite în care, deși Statele Unite nu au fost amestecate direct, totuși C.I.A. a știut de ele.

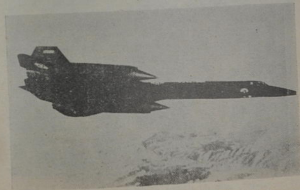
Iunie 1967, „Războiul de șase zile — atacul Israelului împotriva Egiptului". Un spion al C.I.A. (un anume Sergio, probabil italian) a telegrafiat la Washington, informind că, în ziua de 4 sau 5 a lunii iunie, Israelul va ataca Egiptul. Washingto-

nul a avertizat Tel Avivul că nu-i va acorda sprijin nici măcar în cazul cînd U.R.S.S. îi va sprijini pe egipteni.

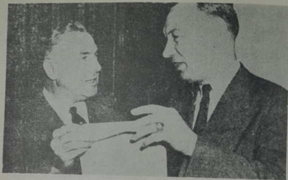
Octombrie 1973. Alt război — de astă dată atacul Egiptului și Siriei împotriva Israelului. Și de data aceasta C.I.A. a știut și a informat „centrala" din Langley, apoi a transmis informația către Shim' Beth, serviciul israelian de spionaj, care a răspuns că totul este o înșelătorie a lui Sadat menită să-i irite. Trupele egiptene au trecut, într-adevăr, canalul, iar cele siriene au apărut pe înălțimile Golan. C.I.A. le-a reproșat israelienilor: „Iată ce se întîmplă cînd nu ne luați în serios. Avem cei mai buni agenți din lume".

Francis Gary Powers printre resturile avionului său U 2 doborît de sovietici (mai 1960).

Noul avion supersonic de recunoaștere american S.R. 71.

Henry Roscoe Hillenkoetter (în stînga), primul șef al C.I.A., împreună cu senatorul din Connecticut, Brien McMahon (1950).

Walter Bedell Smith (în stînga), al doilea șef al C.I.A., împreună cu Mendès-France (Paris, 1954).

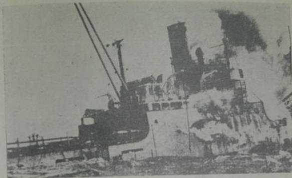
Allen Dulles — director al C.I.A. în perioada 1953—1961 — împreună cu mama lui Jacqueline Kennedy.

John A. McCone, şef al C.I.A. din 1961 pînă în 1965, depunînd jurămîntul de credinţă faţă de Constituţie, în prezenţa lui John Kennedy (4 decembrie 1961).

William Colby, care a urmat la conducerea C.I.A., depune jurămîntul în prezenţa lui Nixon.

Debarcarea din Baia Porcilor (aprilie 1961), nava „Huston", plină cu mercenari, arde fiind lovită de avioanele cubaneze.

Un mercenar rănit este dus la spital de oamenii Crucii Roşii cubaneze.

Studenţi cubanezi luptă împotriva mercenarilor aflaţi în serviciul C.I.A.

Scandalul Watergate: procurorul general John Mitchell în timpul jurămîntului în prezenţa lui Nixon.

În Sala Senatului, în faţa ziariştilor şi senatorilor, John Dean (în stînga) răspunde întrebărilor lui Sam Ervin.

James McCord depune jurămîntul înainte de a fi interogat de Comisia de anchetă.

CUPRINS